

GİRİŞ

Son yıllarda küresel ekonomide etkisi uzun süre hissedilen krizler yaşanmıştır. Globalleşmenin etkisi ile yaşanan krizler tüm ülkelere kolayca yayılabilmektedir. Ülkemizde küresel krizlerden etkilenmiş ve kendi iç dinamiklerimizin etkisi ile de etkileri ağır olan krizler yaşamıştır.

Yaşanan finansal krizler sonrası tüm dünyada mevcut risk yönetim uygulamaları gözden geçirilmiş ve eksiklikleri tespit edilerek iyileştirmeler yapılmıştır. Uygulamaların etkin olabilmesi için tüm dünyada standartlar bütünü olarak uygulanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede ; Basel I ile tanımlanan bankaların maruz kaldığı kredi riski ve piyasa riskini ölçmede kullanılan mevcut yöntemlerin; riskleri gerekçi bir şekilde ölçmede yetersiz kalması ve finansal piyasalardaki dalgalanmaları yeterince dikkate alamaması nedeniyle daha hassas risk ölçüm ve yönetim metotlarını içeren Basel II standartları hazırlanmıştır. Basel II standartlarının hazırlanmasında gelişmiş ülke kriterleri dikkate alınmış ve gelişmiş ülkeler finans kesiminin ve reel sektörünün uygulamaya daha fazla hazır olduğu gözlemlenmektedir. Basel II standartlar bütünü radikal değişiklikler getirmekle birlikte aynı zamanda hem ciddi tehlikeler hem de ciddi fırsatlar yaratabilecektir

Basel II'nin amaçları; bankaların maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçmek ve bunu en az sermaye düzeyi ile ilişkilendirmek, ulusal ve uluslararası denetim uygulamalarını güçlendirmek, şeffaf ve uluslararası genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uyumlu finansal tablolar yolu ile piyasa disiplini sağlamak.

Basel II standartları ile birlikte bankaların sermaye yeterlilik rasyosu hesaplama yöntemi ve risk ölçüm ile kredi verme tekniklerinde önemli değişiklikler olmaktadır. Bankaların sermaye yeterlilik ölçümlerinde yapılan değişikliklerin en başında sermaye yeterlilik oranı ölçümüne operasyonel risklerinde eklenmiş olması gelmektedir. Kredi risk ölçüm tekniklerinde önemli sayılabilecek değişiklikler yapılmıştır. OECD üye

ülkelerine uygulanan kulüp kuralı Basel II ile birlikte uygulanmayacaktır. Kulüp kuralının uygulanmayacak olması nedeni ile T.C. Hazinesinin ihraç etmiş olduğu yabancı para cinsinden devlet tahvili ve hazine bonolarının risk ağırlıkları % 0 olarak dikkate alınmayacaktır. Bu durum T.C. Hazine'sinin borçlanma oranını arttıracak bir unsur olmakla birlikte portföyünde yabancı para tahvil veya bono bulunduran bankaların bu kağıtlar için sermaye ayırması gerekecektir. Bu durum bankaların sermaye yeterlilik hesaplamalarında dikkate alınması gereken unsurlardan bir diğeridir. Basel II standartları ülkemizde 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren resmen uygulanmaya başlanacaktır ve geri dönülemez bir süreçtir. Bu süreç bankacılık sisteminin ve işletmelerin bu sürece süratle hazırlanmasını zorunlu hale getirmiştir.

Basel II standartlarından en çok etkilenmesi beklenen finans kesimi ve reel sektördür. Ülkemizde KOBİ tanımları çeşitli kurumlara göre farklılık göstermektedir. Basel II standartlarında cirosu 50 Milyon EUR'dan daha az olan firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır. 50 Milyon EUR ciro kriteri dikkate alındığında ülkemizde reel sektör işletmelerinin yaklaşık % 99'u KOBİ sınıfına girmektedir. BDDK'nın hesaplamalarına göre İSO'nun 1000 firmasından 660'ı ve TCMB'nin sektör analizi için mali veri topladığı yaklaşık 7,500 firmanın 6,800 adeti KOBİ sınıfına girmektedir. Dolayısıyla Basel II'den en çok küçük ve orta boy işletmelerin etkilenmesi beklenmektedir.

Gerek bankacılık sistemi, gerekse fon ihtiyacı içinde olan reel sektör işletmelerinin, özellikle de KOBİ ölçeğindeki işletmelerin bu gelişmeden önemli ölçüde etkilenmesi kaçınılmazdır. Ülkemizde, yıllardır varlığı kabul edilen ancak düzeltilemeyen problemlerden bir tanesi de kayıt dışı ekonomidir. Ayrıca reel sektör firmalarımızın kurumsallaşma, yönetim, teknoloji, insan kaynakları ve şeffaflık konularında problemleri vardır ve gelişmiş ülkelere göre oldukça geride olduğu bilinmektedir. Basel II ise daha çok gelişmiş ülkelerin standartlarına göre hazırlanmıştır. Kayıt dışı faaliyetlere bulunan ve bahsi edilen problemleri bulunan KOBİ'lerimiz bir anda önemli ve kaçınamayacakları bir dönüşüm süreci ile karşılaşmışlardır. Küreselleşme ile birlikte KOBİ'lerimizin rakipleri dünyanın her yerinde olabilmektedir. Rakipleri, yüksek sermaye, ucuz ve kolay ulaşılabilir finans kaynaklarına sahip iken KOBİ'lerimiz sığ sermaye, kısıtlı ve pahalı finans imkanları ile rekabet etmeye çalışmaktadır. Tüm bu etkenler dikkate alındığında KOBİ'lerimizin hazır olmadığını söylemek yanlış

olmayacaktır. Yeni süreç hakkında bilgi sahibi olmayan KOBİ'lerimiz hazırlıkta yapmamaktadırlar. Basel II standartlarına uyum gösteren KOBİ'ler bu süreçten olumlu faydalar sağlayabilecekken hazır olmayanlar ise mevcut kredi imkanlarını kaybetme riski ile karşı karşıya kalabileceklerdir Basel II kriterlerine hazırlık yapmak KOBİ'lerimizi küresel ekonomide rekabete hazır hale getirecektir ve KOBİ'lerin hem kredi imkanlarına hem de yeni sermaye kaynaklarına ulaşımını kolaylaştıracaktır. Basel II kriterlerine uyum gösteren KOBİ'ler , tüm faaliyetlerini kayıt altına almış olacak, uluslar arası standartlarda finansal raporlar düzenleyebilecek ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum göstererek yönetim kalitesini de arttırabilecektir.Bu kriterlere sahip olan KOBİ'ler halka arz yolu ile yeni sermaye kaynakları bulabilir ve ihtiyaç duyduğu kredilere çabuk ulaşabilir.

Basel II'yi yenilikleri ile birlikte anlatmak , firmaların Basel II hakkında öğrenmek istedikleri hakkında kısa bilgilendirme yapmak, Basel II kriterlerine göre KOBİ'lerin hazırlık durumlarını bir anket ile ölçmek ve çalışmanın sonucunda KOBİ'lere Basel II hakkında öneriler sunabilmek amacı ile bu çalışma konusu seçilmiştir.

Bu çalışmada; Basel II ile birlikte ortaya çıkan yenilikler, etki alanları , kredi risk ölçüm yöntemleri, kurumsal yönetim ilkeleri , kredi derecelendirme, KOBİ hazırlıkları ve KOBİ'lere öneriler konu edilmektedir.Bu amaçla, birinci bölümde Basel II sermaye yeterliliği uzlaşısı kısaca anlatılmakta , Basel II'nin yapısal bloklarından bahsedilmekte, Basel II yol haritasına ve etkinlik alanlarına yer verilmektedir. İkinci bölümde ise Basel II uygulamasının Basel I uygulamasına göre yenilikleri ortaya konmuştur. Ardından kurumsal yönetim konusu işlenerek faydaları ve Basel II ile ilişkileri anlatılmıştır. Kredi derecelendirme konusu ise bu bölümü sonunda yer verilen en son konudur. Basel II ile birlikte çok geniş bir uygulama alanına sahip olacak kredi derecelendirme konusuna da kısaca yer verilmiş, kredi derecelendirme de kullanılan yöntem ve kavramlar anlatılmış ve yüksek kredi derecelendirme notu almak isteyen firmalara önerilerde bulunulmuştur. Üçüncü bölümde KOBİ'lerin hazırlıkları ile ilgili anket çalışmasına yer verilmiş ve KOBİ'lere önerilerde bulunulmuştur. Çalışma neticesinde elde edilen bilgilere ve anket sonuçlarına çalışmanın sonunda yer verilmiştir.

BÖLÜM 1

BASEL II VE ETKİNLİK ALANI

1. BASEL II VE ETKİNLİK ALANI

1.1. BASEL II Nedir

Basel II, 1974 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası (Bank for International Settlements – BIS) bünyesinde kurulan Basel Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesi (*Basel Committee on Banking Supervision – BCBS*) tarafından 26 Haziran 2004 tarihinde son hali yayınlanan “Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı)” ve Basel Komitesi üyesi ülkelerde 2007 yılından itibaren uygulanmaya başlanan ve ülkemizde 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren uygulanacak standartlar bütünüdür. Daha çok “Basel II” olarak anılmaktadır.

Basel Komitesi tarafından 1988’de yayınlanan “Basel- I Standartları” ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenmiş ve bankaların krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8’den az olamayacağını ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu getirilmiştir. (*TBB; 2004*)

Basel I ile bankaların uymaları gereken çalışma esaslarının temeli atılmıştır. Basel II ise Basel I’i temel alan ancak risk kavramını daha geniş tutan ve yeni eklemeler yapan bir standartlar bütünüdür.

Basel-II içerisinde sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve nasıl kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler mevcuttur. (*BDDK; 2005*)

Basel I kriterlerine göre sermaye yeterlilik rasyosu şu şekilde hesaplanmaktadır.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \%8 \text{ (Banka Sermaye Katsayısı)}$$

Şekil 1 : Basel I Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Basel II uygulamasında %8 sermaye yeterlilik rasyosu korunmakla birlikte rasyo hesaplamasına daha önce dikkate alınmayan operasyonel risk dahil edilmiş, piyasa riski hesaplamasında kısmi değişiklik , kredi riski hesaplamasında ise büyük değişiklikler yapılmıştır.

Yeni kriterlere göre oluşan sermaye yeterlilik rasyosu şu şekilde hesaplanmaktadır.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski} + \text{Operasyonel Risk}} \geq \%8 \text{ (Banka Sermaye Katsayısı)}$$

Şekil 2 : Basel II Sermaye Yeterlilik Rasyosu

Basel Komitesi'nin 1988 yılında yayınladığı Basel I kriterleri, bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklılığını arttırmayı ve finansal istikrarı sağlamayı hedefliyordu. Bu düzenleme ile, bankaların sermaye yeterliliği konusunda uluslararası bir standart getirilmiştir. Uluslar arası alanda faaliyet gösteren büyük bankaların uygulamaları gereken “Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Aktifler Oranı” na bir alt sınır getirmiştir (Şekil 1). Sermaye yeterlilik rasyosu (%8) olarak belirlenen bu uygulama, başlangıçta sadece bu bankalar tarafından mali yapılarının gücünü gösteren bir araç olarak uygulanmış ve bankaların sermaye yapılarının sağlamlaştırılması konusunda pek çok ülkede uygulanan önemli bir itici kuvvet olmuştur. (Aras, 2005)

Mali piyasaların zamanla gelişmesi ve işlemlerin daha karmaşık hale gelmesi ile birlikte yaşanan krizler ve bu krizlerde Basel I kriterlerine göre %8 sermaye yeterlilik rasyosuna sahip bankaların da iflas etmiş olmaları Basel I kriterlerinin , bankaların maruz kaldıkları riskleri ölçemediği sonucunu doğurmuştur. Basel Komitesi bu gelişmeler

ışığında yeni standartlar için çalışma başlatmış ve bankaların maruz kaldıkları riske karşı tahsis edecekleri sermayenin riske göre ayarlanmasını ve etkin bir risk yönetimini hedefleyen Basel II Haziran 2004 tarihinde yayınlanmıştır. (Aras, 2005)

Herkese aynı gömlek “one size fits all” yaklaşımından uzaklan Basel II sermaye yeterliliği düzenlemesi, basitten karmaşığa çok farklı yaklaşımlarıyla risk yönetimini daha da geliştirmeyi hedefliyor. Sermayenin, risk ağırlıklı aktiflere oranının minimum yüzde 8 olması gerektiği belirtiyor. Bu risk ağırlıkları, kredi, operasyonel, ve piyasa riskinden oluşuyor. Amaç ise “bankalara verilen esnekliği ve bağımsızlığı dengelemek” şeklinde açıklanıyor. (Rajashekhhar, 2004)

1.2. BASEL II Yapısal Bloklar

Basel II'nin tanımını yaptıktan sonra Basel II'nin 3 temel direğinden bahsetmek istiyorum. Basel II, değiştirilmiş ve geliştirilmiş olsa dahi sermaye yeterlik rasyosunun tek başına risk ölçümünde ve denetiminde başarılı olamayacağını öngörmektedir. Bu nedenle Basel II'yi 3 temel direk üzerine yerleştirilmiş olarak görmekteyiz.

Basel II, üç yapısal bloktan oluşmaktadır.

- 1 – Birinci Yapısal Blok : Asgari Sermaye Gereği
- 2 – İkinci Yapısal Blok : Denetim Otoritesinin İncelemesi
- 3 – Üçüncü Yapısal Blok : Piyasa Disiplini

Basel-II'nin temel amacı, birbirini destekleyen üç yapısal bloğun kullanılması yoluyla gelişmiş risk yönetimini teşvik etmektir. Birinci Yapısal Blok asgari sermaye yükümlülüklerinin nasıl hesaplanması gerektiğini detaylı olarak belirtmektedir. Sırasıyla, İkinci Yapısal Blok ve Üçüncü Yapısal Blok kapsamında erken müdahale ve piyasa disiplinini haiz güçlü bir risk odaklı denetim, asgari sermaye yükümlülüklerinin tamamlayıcısı olmaktadır.

1.2.1. Birinci Yapısal Blok : Asgari Sermaye Gereği

Birinci yapısal blok da sermaye yeterlilik tanımı yapılmış ve sermaye yeterlilik rasyosunun hesaplanmasına yer verilmiştir.

Sermaye yeterlilik oranı; yasal sermaye ve risk ağırlıklı varlıklar esas alınarak hesaplanır. Toplam sermaye yeterlilik oranı %8'in altında olmamalıdır. Katkı sermaye, ana sermaye toplamını geçemez. (BDDK, 2004)

Risk; ağırlıklı varlıklar toplamı; piyasa ve operasyonel risk sermaye yükümlülüklerinin 12,5 (yani, %8 asgari sermaye oranının tersi) ile çarpımı ve ulaşılan tutarın kredi riskine ilişkin risk ağırlıklı varlıklar toplamına eklenmesi suretiyle belirlenir. (BDDK, 2004)

Şekil 3 : Basel II Sermaye Yeterlilik Rasyosu

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{Risk Ağırlıklı Aktifler}} = \text{Banka Sermaye Katsayısı (minimum \%8)}$$

▼

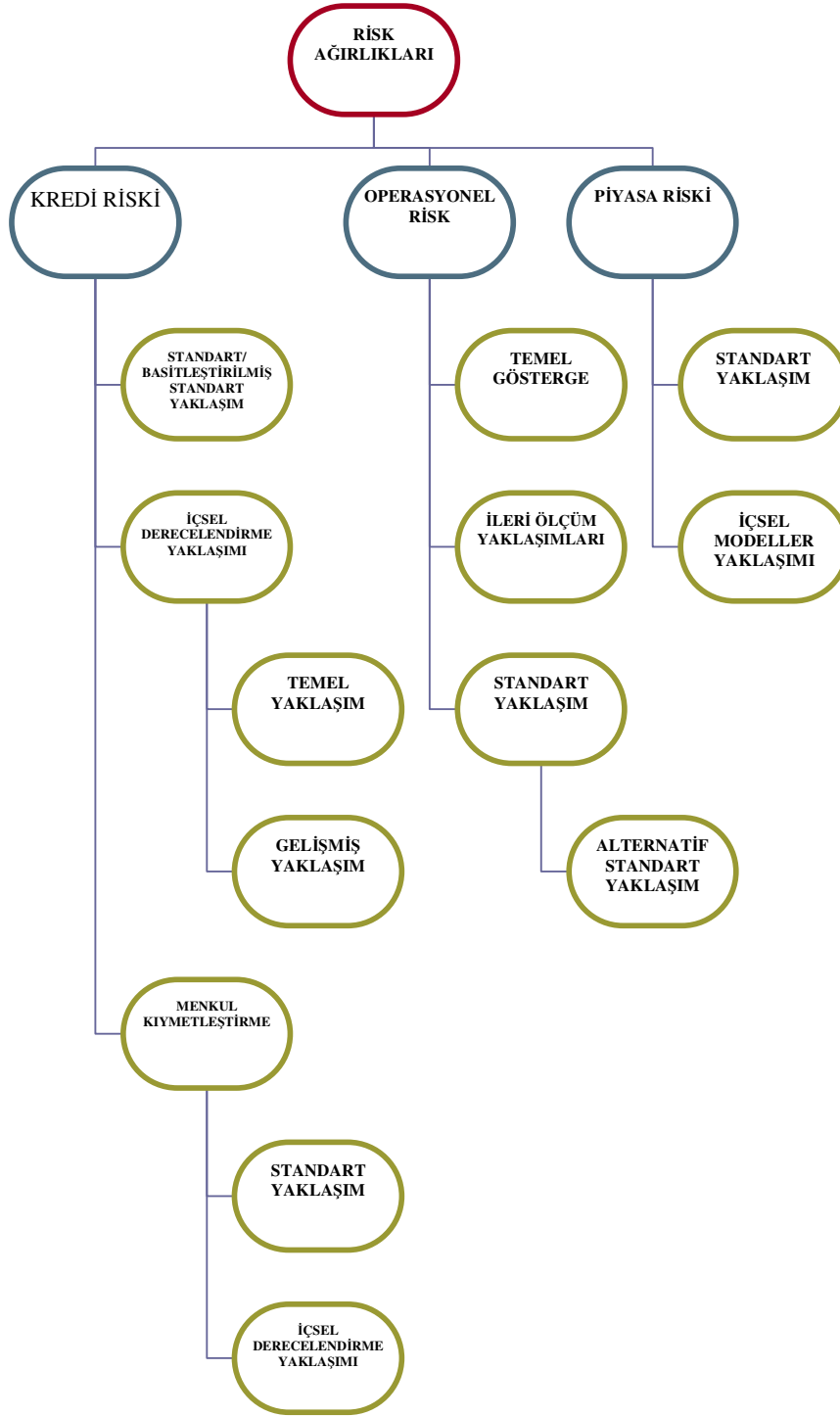
Piyasa Riski (Kısmen değişti)
Kredi Riski (Büyük Ölçüde Değişti)
Operasyonel Risk (Yeni Eklendi)

Kaynak : ARAS, Güler. Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci. İstanbul, 2005.

Yeni uygulamada risk ağırlıklı varlıklar kalemi değişmiştir. Daha önceki uygulama da hesaplama da dahil edilmeyen operasyonel risk hesaplama da dahil edilmiştir. Piyasa riskinin hesaplanmasında ana mantık aynı kalmakla beraber kısmi değişiklikler yapılmıştır. Kredi riskinin hesaplanmasında ise önemli değişiklikler yapılmıştır.

Yapılan değişiklikler ile risk odaklı sermaye yönetimi konusuna daha fazla dikkat çekilmiştir. Bankaların kredi tahsis kararları, istatistiki temellere dayanan , daha objektif kararlar olacaktır.

Tablo 2 : Basel Komitesinin Önerdiği Risk Ölçüm Yaklaşımları

1.2.1.1.Kredi Riski

Kredi risk tanımı, kredi kullanan müşterinin, sözleşmeye taraf olan kişi veya kurumun, sözleşme harici davranması ve borcunu ödeyemeyecek bir durumda olması halinde meydana gelen kaybın tarifi olarak kullanılmaktadır. Söz konusu durumda genellikle müşteri borcu ödeyemediğinden sözleşme içinde yer alan taahhütler yerine getirilerek, kredi veren banka tarafından sağlanan fon geri temin edilir. (Aydın, 2007:22)

Kredi riskinin ölçülmesi için, Basel II Kriterleri Uzlaşısı, Standart Yaklaşım ve İçsel Derecelendirme Yaklaşım olarak iki yaklaşımı önermektedir. Standart Yaklaşım, kendi içerisinde Standart ve Basitleştirilmiş Standart olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.2.1.1.1. Standart Yaklaşım ve Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım

Standart Yaklaşım'da ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları (Standart&Poors, Moody's ve Fitch gibi.) tarafından ülke, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notları kullanılmaktadır.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşımında ise risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen notlar kullanılmaktadır.

Basel-II'ye özgü bir durum olan husus, bazı konularda ulusal tercih seçeneğinin ve değişik opsiyonların kullanılmasının ülke otoritelerinin kararına bırakılmasıdır. Bu bağlamda ulusal otoriteler, kendi ülke hazinelerine ilişkin, kaynağı ve kendisi ulusal para cinsinden olan riskler daha düşük bir risk ağırlığı uygulayabilmektedir.

Standart yaklaşımda yüksek risk sınıfına giren takipteki alacaklar ve diğer bazı varlıklara derecelendirme notlarından bağımsız standart risk ağırlıkları verilmiştir.Hangi derecelendirme şirketinin notlarının kullanılacağı hususu ulusal otoritenin tercihinin bırakılmıştır.

Basel-II'de, bir bankanın varlıkları ve bilanço dışı kalemleri nedeniyle maruz kaldığı kredi riski ile bu riskin azaltılması amacıyla kullanılan "kredi riski azaltma teknikleri" dikkate alınmaktadır. Teminatlar, bilanço içi netleşme anlaşmaları ile garantiler ve kredi

türevleri, “kredi riski azaltma teknikleri” olarak sınıflandırılmaktadır. Söz konusu teknikler sayesinde, ayrılması gereken sermaye tutarı azaltılabilmektedir.

Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım özü itibarıyla Standart Yaklaşımından çok farklı değildir. Bununla beraber derecelendirme notlarında ihracat kredi kuruluşlarının dikkate alınmasının yanı sıra diğer bazı konularda ilk yaklaşımdan ayrılmaktadır. Başlıca farklılık noktaları; bankalardan alacaklar için sadece bir numaralı opsiyona izin verilmesi, şirketlere verilen borçların tamamının yüzde 100 risk ağırlığına tabi tutulması ve kredi türevlerinin risk azaltma teknikleri kapsamında değerlendirilmemesi olarak sıralanabilir.

Basel-II altında yapılan yasal sermaye hesaplaması Basel-I’e göre düşük çıksa bile, üç yıl boyunca banka Basel-I’de hesaplanmış bulunan sermaye yeterliliğinin belli bir düzeyinin altına inmemektedir (üç yıl boyunca, sırasıyla, Basel-I’in %95, %90 ve %80’i). Bu sayede, sermaye yeterliliğinde uzlaşma farklılığından kaynaklanacak keskin bir düşüşün önüne geçilmiştir.

Tablo 3 : Standart Yaklaşımda Kullanılan Risk Ağırlıkları

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BBB-	BB+/B-	B-'nin Altı	Derecesi Olmayan
Hazine/Merkez Bankalarına Verilen Krediler ⁸	ECAI Notuna Göre	%0	%20	%50	%100	%150	%100
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Verilen Krediler	Hazine Benzeri	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%20
Bankalara Verilen Krediler	Opsiyon-1	%20	%50	%100	%100	%150	%100
	Opsiyon-2	%20	%50	%50	%100	%150	%50
	Ops.-2 (Kısa Vade)	%20	%20	%20	%50	%150	%20
VARLIKLAR		AAA/AA-	A+/A-	BBB+/BB-	BB-'nin Altı	Derecesi Olmayan	
Şirketlere Verilen Krediler		%20	%50	%100	%150	%100	
VARLIKLAR					Risk Ağırlıkları		
Perakende Krediler					%75		
İkamet Amaçlı Gayri Menkul Kredileri					%35		
Takipteki Alacaklar					Belli koşullara göre %50, %100 veya %150		

Kaynak: BDDK QIS-TR Sayısal Etki Çalışması - 2004

1.2.1.1.2. İçsel Derecelendirme Yaklaşımları

İçsel derecelendirme yaklaşımları bankalara, kendi derecelendirme modellerini kullanma imkanı tanımaktadır. Böylece bankalar temerrüt olasılıklarını belirlemeleri mümkün olmakta ve bankalar önemli bir manevra kabiliyetine sahip olabilmektedirler. Buna karşın; Resmi otorite bankaların içsel derecelendirme yöntemlerini gözden geçirmek ve uygulanabilirliğine onay vermek durumundadır.

Bu nedenle ulusal otoritelere büyük bir sorumluluk düşmektedir.

İçsel Derecelendirme Yaklaşımları;

- Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı
- İleri Düzey İçsel Derecelendirme Yaklaşımı

olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Bankalar düzenleyici kurumun onayıyla pozisyonlarının gerektirdiği sermaye tutarını kendi içsel risk tahmin modellerini kullanarak hesaplayabilirler. Bu modeli kullanmak isteyen bankanın, derecelendirme ve risk tahmin modellerinin anlamlı sonuçlar verdiğini resmi otoriteye kanıtlaması gerekmektedir. Ayrıca bankanın belirlediği bu dereceler yıllık olarak gözden geçirilmelidir. Önemli borçlular hakkındaki bilgiler geçmişe yönelik olarak uygun şekilde saklanmalıdır. Bu yaklaşımların uygulanabilmesi için öncelikle varlıklarını sınıflandırılması gerekmektedir.

Bu nedenle, içsel derecelendirme yaklaşımlarında kredi veren banka öncelikle varlıklarını;

Şirket(Kurumsal)

- Proje Finansmanı
- Yatırım Finansmanı
- Emtia Finansmanı
- Gelir Getiren Gayrimenkul Finansmanı
- Ticari Gayrimenkul Finansmanı

lke / Hazine

- Hkmetler
- Merkez Bankaları
- Bazı Kamu Kurumları Çok Taraflı Kalkınma Bankaları
- IMF
- BIS(Uluslar arası demeler Bankası)
- Avrupa Merkez Bankası
- Avrupa Topluluęu

bu tanıtmda yer almaktadır.

Banka

- Bankalarla beraber aracı kurumlarda aynı Şekilde değerlendirilir.

Perakende

- Bireysel Müşteriler
- İpotekli Konut Finansman Kredileri
- Küçük İŞletmeler

Hisse Senedi

olarak tasnif etmelidir.

İçsel derecelendirme yaklaşımlarında esas olan tutarlılıktır. Yaklaşımın esas itibariyle tüm riskli aktiflere ve tüm iŐ alanlarına uygulanması gerekmektedir. Ancak veri kısıtlamaları nedeniyle bankanın aynı anda tüm varlık sınıfları için içsel derecelendirme yaklaşımını kullanmaması halinde Basel-II' de düzenleyici otoritenin izniyle İDY'nin aŐamalı olarak uygulanması olanaklı kılınmıştır.

Temel İDY'de;

- Banka portföyünde bulundurduğu kredi müşterileri için temerrüde düşme olasılığını kendisi tahmin etmektedir.
- Diğer risk bileŐenleri ulusal gözetim otoritesi tarafından veri olarak sunulmaktadır.

İleri düzey İDY’de;

Banka kredi müşterileri için temerrüde düşme olasılığının yanı sıra,

- Temerrüt halinde kayıp
- Temerrüt anındaki risk tutarı
- Vadeyi

kendisine ait içsel verilere dayanarak tahmin etmektedir.

Böylece elde edilecek parametreler Basel-II uzlaşısı tarafından verilen “risk ağırlıklı fonksiyonlarına” uygulanmasıyla sermaye yeterliliği belirlenmektedir. İçsel derecelendirme yaklaşımlarında banka tarafından tahmin edilen parametrelerin sermaye yeterliliğinin hesaplanılmasında kullanılması mevcut düzenlemelerden ciddi şekilde uzaklaşılması anlamına gelmekte ve dolayısıyla denetim otoritesi açısından kapsamlı bir inceleme yapılması gerekmektedir. Çünkü parametrelerin doğru tahmin edilip edilmemesi sermaye yeterliliğinin de doğruluğunu etkilemektedir. Parametrelerin bir bankada gerçeği yansıtması, bir diğerinde ise olduğundan daha düşük tahmin edilmesi halinde bankalar arasında sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde farklılıklar oluşabilecek bu nedenle sektörde rekabet bozucu etkiler gündeme gelebilecektir. Bu nedenle, içsel derecelendirme yöntemlerinde, düzenleyici otoritenin bankaların tahmin ettiği parametreleri çok iyi tahmin etmesi gerekmektedir

1.2.1.2.Piyasa Riski

Finansal piyasaların faiz oranları ve döviz kurlarında değişimler sonucunda bankalarda meydana gelen değişimler sonucunda bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme riski olarak tanımlanmaktadır.

Piyasa riski kavramını gelişmiş ülke bankaları 1978 yılından itibaren kredi riskleri içerisine almaya başladılar. Piyasa riski, sahip olunan bilanço içi ve dışı pozisyonların piyasada gerçekleşen fiyat hareketleri ve dalgalanmaları sebebiyle zarara uğraması ihtimalini ifade etmektedir. Piyasa riski şu alt başlıklarda ki riskleri konu edinmektedir:

Bankaların portföyünde bulunan faize bağlı enstrümanlar ile hisse senetlerinin taşıdığı risk, tuttıkları döviz pozisyonun ve emtianın riskidir. (Aydın, 2007:28)

Basel Komitesi, piyasa riskinin standart yöntemle hesaplanmasını asgari koşul olarak kabul etmiştir. Ancak piyasa hareketlerinden doğabilecek risklere daha hassas ve daha esnek risk ölçüm modelleri de (VaR=RMD Modelleri) Komite tarafından teşvik edilmektedir. Basel II ile *piyasa riskinin* hesaplanmasında Basel II'den önce olduğu gibi Standart yaklaşım ve riske maruz değer (RMD) yaklaşımı kullanılacaktır. Kendi modelini kuran ve kullanma izni alan bankalar riske maruz değer yaklaşımını kullanacaklardır. Kendi modeli olmayan bankalar ise verileri BDDK tarafından sabitlenen standart yöntemleri uygulayacaklardır.

Kur değişimleri ve faiz oranları riskine yönelik olarak hesaplanacak asgari sermaye yükümlülüğü, bankaların sahip oldukları tüm varlıklar ve tüm emtialar üzerinden yapılacaktır. Komite tarafından, sermaye yükümlülüklerini dengelemek için bankaların ellerinde bulundurmaları ve bu yönde alım yapmak zorunda oldukları yabancı para rezervleri “yapısal döviz rezervi” olarak adlandırılacak ve yapısal amaçlı bulundurulmuş dövizler risk hesaplamasından muaf tutulacaklardır. (Aydın, 2007:29)

“Piyasa riski ölçüm metodu için ulusal otoritelerce iki seçeneğe izin verilmektedir”:

(Basel Committee on Banking Supervision, “Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks”, BIS, November 2005: 8)

a. Standart Yöntem

1. Faiz riski
2. Hisse senetleri pozisyonu riski
3. Döviz kuru riski
4. Emtia riski

b. İçsel Risk Yönetimi Modeli (VaR)

1. Risk yönetim sistemi genel kriterleri
2. Yapısal standartlar (nitelik açısından)
3. Piyasa risk özellikleri belirleme

4. Sayısal standartlar (nicelik açısından)
5. Stres testi
6. Dış denetim modelleri açısından değerlendirme
7. Karma yöntem ve standart yaklaşımının kullanımı

Piyasa riski, Basel-I Uzlaşısında ki pozisyonu itibariyle Basel- II Uzlaşısında en az değişen asgari sermaye yükümlülüğünü belirleyen risk çeşididir. Piyasa riski ölçüm yöntemlerinde Basel I ile Basel II arasında belirgin farklar olmadığından dolayı detaylı olarak incelenmemiştir.

1.2.1.3. Operasyonel Risk ve Operasyonel Riske Neden Olan Faktörler

Operasyonel risk 1990'lı yıllarda yaşanan uluslar arası krizlerden sonra gündeme daha sıklıkla gelmiş olmasına rağmen, yıllardır bilinen ancak gereken önemin verilmediği bir risk türüdür. Bankacılık ve finansal sistemin bu riske karşı önlem alması ancak yaşanan büyük kayıpların ardından olmuştur. Operasyonel riskin sistemi etkileme gücü fark edildiğinde bu riskin ayrı bir yönetim ile disipline alınması gerekliliği üzerine ortak bir kanı geliştirilmiştir. Risk yönetim kültürü ile bankacılık ve finansal sisteminin öngörülerıyla, bilimsel ve istatistik bilgileri ile yaşanması muhtemel risklerin kontrol edilmesi planlanmaktadır. (Aydın, 2007 :36)

Basel II ile birlikte sermaye yeterlilik hesaplamasına dahil edilecek olan operasyonel risk bankacılık sektörü için bugüne kadar bilinen ancak ölçümü yapılmayan bir kavramdır. Bankalar, kredi ve piyasa risklerini ölçerken operasyonel risklerin ölçümü için veri tabanları oluşturmayı ikinci planda tutmuşlardır.

Bazı bankalar işlem süreçleriyle ilgili risklere odaklanarak, operasyonel risk için dar bir tanım kullanmaktadırlar. Diğerleri ise piyasa ve kredi risklerinin dışında kalan tüm riskleri operasyonel risk olarak tanımlamaktadırlar. Bu geniş tanım, insan hataları, teknoloji arızaları, yetersiz kontroller, ve dış etkenlerin yanında rakiplere ve değişen ekonomik koşullara tepki vermedeki başarısızlık gibi stratejik ve işletme risklerini de kapsamaktadır. (Aksel, 2001)

Operasyonel riskin etkin olarak yönetilebilmesi için bankaların öncelikle operasyonel risk noktalarını tanımlamaları ve hangi faaliyetlerinin operasyonel riske neden olacağını belirlemeleri gerekmektedir. (Teker ve Ülengin, : 2005:13-24)

Genel olarak kredi riski ve piyasa riski dışında kalan tüm riskler olarak tanımlanan operasyonel risk, bankaların faaliyetleri sonucu maruz kaldıkları bir risk türüdür. (Teker, 2006 :8)

Operasyonel risk, yetersiz veya başarısız dahili süreçler, insanlar ve sistemlerden veya harici olaylardan kaynaklanan kayıp riski olarak tanımlanır. Bu tanım, hukuki riski de içerir, fakat stratejik riski ve isim ve ün riskini içermez. (BDDK, 2004)

Operasyonel riskin sermaye yükümlülüğü hesaplanması ve bu hesaplama sisteminde hangi kriterlerin kullanılacağı konusu Komite'nin en çok zorlandığı konuların başında yer almıştır. Komite yaptığı çalışmalar sonucunda operasyonel riskin hesaplanmasında, kredi ve piyasa riski hesaplanmasında da kullandığı gibi çok riskliden daha az riskli işlemlere göre farklı miktarda sermaye bulundurulması gereken yaklaşıma karar vermiştir. Bu seçmeli yaklaşıma göre basit ve riske duyarlı yöntemlerden, gelişmiş ve riske duyarlı yöntemlere kadar farklı gelişmişlik düzeyine sahip bir dizi yöntem kullanılmaktadır. (Aydın, 2007 :37)

Operasyonel risk, sermaye yeterliliği hesaplamalarına Basel II ile birlikte dahil edilmiştir. Operasyonel riskin hesaplanmasında 3 yaklaşım kullanılmaktadır.

Bunlar;

- Temel Gösterge Yaklaşımı
- Standart Yaklaşım
 - Alternatif Standart Yaklaşım
- İleri Ölçüm Yaklaşımları

Temel gösterge yaklaşımına göre sermaye yükümlülüğü son üç yılın ortalama brüt gelirinin %15'ine eşittir.

Standart yaklaşıma göre ise üç yıllık ortalama brüt gelir sekiz ayrı faaliyet kolu olarak ayrıştırılmakta ve faaliyet kollarına ilişkin brüt gelir %12, %15 ve %18 oranındaki katsayılarla çarpılarak toplam sermaye yükümlülüğü bulunmaktadır.

Alternatif standart yaklaşımda ise perakende ve kurumsal bankacılıkta brüt gelir yerine bu faaliyet kollarındaki alacakların %3,5'i kullanılmakta, diğer faaliyet kolları için ise yine brüt gelir kavramı benimsenerek standart yaklaşımdaki hesaplama yapılmaktadır.

İleri ölçüm yaklaşımlarında ise , yasal sermaye yükümlülüğü, Basel II'de belirtilen nicel ve nitel kriterler kullanılarak bankalar tarafından tespit edilecektir. İleri ölçüm yaklaşımlarının kullanımı BDDK'nın onayına tabidir.

Basel II'ye kadar bankalar kredi ve piyasa riskinin yönetimi ile ilgilenmekteydiler. Kredi ve piyasa riski için ölçüm yöntemlerinin alt yapısını oluşturacak istatistikler, mali veriler ve veri setlerini oluşturmuşlardır.

Operasyonel risk yönetiminin en zor tarafı, bankaların operasyonel riski daha önce tanımamaları nedeniyle bir kayıp veri seti oluşturmamasıdır. (Teker, 2006 :8)

Türkiye'de de henüz yeni bir kavram olan operasyonel riskin bankaların sermaye yeterliliklerine etkisini ölçmek için BDDK yaptığı sayısal etki çalışmalarında operasyonel risk ölçümlerine yer vermiştir.

Tablo 4 : Operasyonel Riskin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri

AŞAMALAR	ETKİLER			
Katılımcı Bankaların Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Hesaplanan SYR Oranı	28,8%			
	SA	SSA	Her Aşamada Oluşan Fark (puan)	
			SA	SSA
Hükümet Portföyü ve Ticari Portföy	20,1%	20,2%	-8,7%	-8,7%
Şirketler Portföyü	18,9%	18,9%	-1,2%	-1,3%
Bankalar Portföyü	18,6%	18,7%	-0,3%	-0,2%
Perakende Portföyü	19,0%	19,1%	0,4%	0,4%
İştirakler Portföyü	18,9%	18,9%	-0,2%	-0,2%
Operasyonel Risk	16,9%	17,1%	-2,0%	-1,8%
Basel-II Kapsamında Hesaplanan SYR	16,9%	17,1%		

Kaynak : BDDK QIS-TR Sayısal Etki Çalışmaları, Aralık 2004

Bu tablo incelendiğinde, Basel I'de %28,8 sermaye yeterlilik rasyosuna sahip bankacılık sektörünün sermaye yeterlilik rasyosu Basel II standart yaklaşımında 11,9 puan düşüşle %16,9'a gerilemektedir. Düşüşte ana etken hükümet portföyünde taşınan YP menkul kıymetlerdir. Operasyonel riskten kaynaklanan düşüş ise 2 puandır. %8 sermaye yeterlilik rasyosu dikkate alındığında 2 puan yasal yeterlilik oranının %25'ine denk gelmektedir. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere operasyonel risk banka sermayedarları için gerçekten iyi yönetilmesi gereken bir risktir.

Örnek Operasyonel Risk Olayları

- UBS Warburg yatırım şirketinde, müşterinin 16 adet hisse senedinin 650,000 Yen/adetten satılması talimatı, 650,000 adet hissesinin 16 yen/adetten satılması şeklinde gerçekleştirilince şirkete hatalı işlem nedeniyle büyük zarara uğramıştır. (Candan, 2006:212)
- Allied Irish Bankası'nın bir çalışanı sahte opsiyon anlaşmaları düzenlemiş; kontrolün yetersizliği nedeniyle oluşan zarar ancak 5 yıl sonra fark edilebilmiştir. Benzer bir olay Baring Bankası'nın da iflas etmesine neden olmuştur. (Candan, 2006: 212)
- ABN Amro bank, çeşitli konulardaki suistimal ve dolandırıcılık olayları nedeniyle 1998 yılında 141 milyon ABD doları tutarında zarar açıklamıştır. (Candan, 2006: 212)
- Daiwa Bank, bir çalışanın 11 yıl süren dolandırıcılığı sonucu 1995'e kadar 1,1 Milyar USD zarar edilmiştir. Sonuç olarak bankanın ABD'de lisansı feshedilmiş ve 340 milyon USD ceza ödenmiştir. (Teker, 2006 : 9)
- *National Westminster Bank; swap işlemleri ile ticaret yapan biri volaliteyi manipüle etmiştir. Banka 1997'de 77 milyon pound zarar açıklamıştır. (Teker, 2006 : 9)*
- Allied Irish Ban; Baltimore şubesinde nakit hırsızlığı olduğu açıklanmıştır. John Rusnak adlı işadamı tarafından yapılmıştır. 750 Milyon USD zarar açıklanmıştır. (Teker, 2006 : 9)

Zaman zaman yerel basında yer alan banka çalışanlarının zimmelerine çeşitli yöntemlerle para geçirdiklerini haberlerini duymaktayız. Bunlarda örnek operasyonel risk olaylarıdır.

Basel II'ye göre operasyonel risk yönetimi için bir çok kriter bulunmaktadır. En temel anlamda Standart Yaklaşımı kullanmak için gerekli niteliklere haiz olabilmek ve yöntemi kullanmaya hak kazanabilmek için, bir bankanın, asgari olarak:

- Yönetim kurulunun ve üst yönetiminin (duruma göre) operasyonel risk yönetim çerçevesinin gözetiminde-denetiminde aktif görev aldığı;
- Kavramsal olarak sağlam olan ve bütünlük içinde uygulanan bir operasyonel risk yönetim sisteminin bulunduğu;
ve
- Hem büyük faaliyet kollarında hem de iç kontrol ve teftiş alanlarında bu yaklaşımı uygulamak için yeterli kaynaklara sahip olduğu konularında ilgili denetim otoritesini ikna etmesi gerekir. (*BDDK, 2004:195*)

Bu en temel kriterleri hafızamıza alarak 2001 yılında Türkiye'de bankacılık sektöründe yaşanan finansal krizlere neden olan off shore hesaplara para aktarma, grup şirketlerine para aktarma ve ikili kayıtlar da operasyonel risklere örnektir diyebiliriz.

Daha güncel örnekler verecek olursak; banka tarafından gerçekleştirilen eksik imzalı işlemler, yanlış hesaplara giden paralar, müşteri talimatına rağmen bağlanmayan mevduatlar, alınmayan fonlar, bonolar ve tahviller, sistem arızaları nedeniyle geç gerçekleştirilen ödemeler diyebiliriz.

Operasyonel Riske Neden Olan Faktörler :

Basel II'de operasyonel risk tanımında belirtildiği üzere operasyonel risk 4 başlı altında incelenebilir.

- İnsan
- Dahili Süreçler
- Sistem
- Dışsal Faktörler

Finansal piyasalar da her geçen gün çıkan yeni ürünler, teknolojik gelişmeler ve artan küreselleşme ile birlikte banka personelinin eğitim ve bilgi seviyeleri yetersiz kalabilmektedir. Banka süreçlerindeki eksiklikler ve kötü niyetli çalışanlarda operasyonel risk unsurlarını arttırıcı etkenlerdir.

Operasyonel riske neden olan insan faktörü, dört ana grupta incelenmektedir. (Teker, 2006 : 29)

- Banka çalışanlarının hatası
- Banka çalışanlarının yolsuzluğu
- Banka çalışanlarının iş kanununa aykırı davranışları
- Bankada kilit personel eksikliği

Operasyonel riskin ortaya çıkmasında önemli faktörlerden bir tanesi de sistemdir. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve finansal piyasalara giren yeni ürünler bankaların sistemlerini zorlamaktadır. Bilgi işlem sektörünün yüksek Ar-Ge harcamaları ile kısa aralıklarla çıkardığı yeni ürünlere yatırım yapmak ve bunları banka süreçlerine adapte etmek oldukça maliyetlidir.

Sistemden kaynaklan riskler şöyle sıralanabilir; (Teker, 2006 : 31)

- Teknoloji ve yatırım riski
- Sistem geliştirme ve uygulama ile ilgili aksaklıklar
- Sistemin kapasite problemleri
- Sistem başarısızlıkları
- Sistemin güvenlik problemleri

Bankalar, iş akışlarını düzenlemek ve belirli bir standarta oturtmak amacıyla işlem adımları, uygulama esasları ve iş akış şemaları gibi dahili süreçler oluştururlar. Bu süreçler oluşturulurken, göz ardı edilen uygulamalar, algılanamayan riskler, eksik tanımlanan iş akışları, gereğinden uzun veya kısa onay mekanizmaları veya yanlış uygulamalar sonucu operasyonel risk unsurları ortaya çıkabilmektedir.

Operasyonel riske neden olan süreç faktörü yedi alt grupta incelenebilir. (Teker, 2006 : 31)

- Ödeme ve teslimat riski
- Belgeleme ve sözleşme riski
- Banka içi ve banka dışı raporlama
- Satış ve hizmet riski
- Banka sistem ve varlıklarının kontrolü
- Görev tanımı ve yetkilerinin belirlenmesi
- Proje riski ve değişim yönetimi

Buraya kadar daha çok bankaların içten kaynaklanan operasyonel risklerinden bahsettik. Bankalar dışsal faktörler ile de operasyonel riske maruz kalabilmektedir. Terör saldırıları, teknik destek veren bilişim şirketlerinin bilgi kaçırmalar, tüm işletmelerde dikkate alınan yasal ve politik riskler, sel, deprem vb doğal afetler operasyonel risk unsurlarıdır.

Operasyonel riske neden olan dış faktörler eş alt grupta incelenmektedir. (Teker, 2006 : 33)

- Yasal ve politik risk
- Suç faaliyetleri
- Tedarikçi riskleri
- Doğal afetler
- Depolama riski

Operasyonel riskin yönetimi ve ölçümü kredi ve piyasa riskine göre farklılık göstermektedir. İleri ölçüm yaklaşımlarında bankalar birbirlerinden farklı yönetim teknikleri uygulayabileceklerdir. Burada bankaların hangi stratejileri seçeceği önem arz etmektedir.

Bankaların operasyonel risk yönetiminde uygulayabileceği stratejiler şunlardır.
(Candan, 2006: 215)

- Riskli faaliyetten ve/veya piyasadan kaçınmak.
- Riski transfer etmek
- Riskin etkisini ve/veya meydana gelme olasılığını azaltmaya yönelik mekanizmalar geliştirmek

1.2.2. Denetim Otoritesinin İncelemesi

İkinci yapısal blok, denetim otoritesinin bankanın risk yönetim yaklaşımını inceleme sürecini içermektedir. (Aras, 2005)

İkinci yapısal bloğu oluşturan sermaye yeterliliğinin denetim otoritelerince incelenmesi kavramının asıl amacı bankaların karşılaşılabilecekleri tüm risklerin farkında olarak faaliyetlerini yürütmelerini sağlamaktır. Bununla birlikte, bankaların risklerini yönetebilme ve bunun üstesinden gelebilme kabiliyetlerini geliştirmeleri, bu kabiliyetlerini artırırken içsel denetim mekanizmalarını oluşturmaları ve buna sahip olmaları, güvenilir olarak kendi mekanizmalarını işletmelerine bağlı olarak gerçek risk profiline uygun sermaye miktarının bankada bulundurulmasının sağlanması ve her bankanın kendi faaliyetleri ve kredi oranları ile kendine özgü bir denetim sürecini işletebilmeleri gibi çok farklı amaçların sağlanması hedeflenmiştir. (Aydın, 2007 :41)

Bu denetimle yapılmak istenen faaliyetlerin denetimi veya bir anlamda teftişi niteliğinde değildir. Bu yaklaşımın aksine sermaye yeterliliğinin denetleniyor olması, tamamen geleceğe dönük olarak bankaların risk yönetim kabiliyetlerini geliştirici ve iç denetim yollarını oluşturmalarına tetikleyici olacak bir denetim sürecidir. Bu sayede kurumsal bir iç denetime sahip olacak bankalar sürekli risk yönetimi kabiliyetine sahip olacaklardır. Bu sistem bu yönetim kültürünün yerleşmesini ve bir standart olarak benimsenmesini sağlamaktadır. (Aydın, 2007 :42)

Komite, denetim otoritesinin incelemesine ilişkin olarak dört temel prensip belirlemiştir.

Prensip 1: Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünleşik bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır.

Prensip 2: Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır.

Prensip 3: Denetim otoriteleri, bankaların asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve asgari yükümlülüğün üzerinde sermaye bulundurmalarını sağlayacak güce sahip olmalıdır.

Prensip 4: Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunamadığında veya tekrar yerine konulmadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.

Birinci ilkeye göre, bankalar risk profillerine ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliğini değerlendirebilecekleri bir sürece sahip olmalıdır. Bu ilkeye göre, banka yönetim kurulu ve yöneticileri tarafından yapılan bir gözden geçirme süreci olmalı, sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi sağlıklı yapılmalı, kapsamlı risk yönetimi gerçekleştirilmeli, iç kontrol gözden geçirilmeli ve izleme ile raporlama yapılmalıdır. (*Yayla ve Kaya , 2005 : 11*)

İkinci ilke, denetleyici otoritenin bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında ihtiyati sermaye rasyolarına olan uyumlarının gözden geçirilmesi yoluyla bir değerlendirme yapmasına ilişkindir. dolayısıyla, resmi otoritenin yapacağı değerlendirmenin, yerinde denetlemek, uzaktan izlemek ve değerlendirmek, banka yönetimiyle görüşmeler yapmak, sermaye yeterliliğine ilişkin bağımsız denetim

raporlarını dikkate almak ve periyodik raporlamalar istemek gibi bileşenlerden oluşması öngörülmüştür. (*Yayla ve Kaya , 2005 : 11*)

Resmi otoritenin, asgari yasal sermaye yeterliliği rasyosunun tutturulmasının yanı sıra gerekli olduğunu düşündüğü durumlarda bankalarda asgari oranın da üzerinde sermaye tutulmasını talep edebileceği hususu, üçüncü ilkede belirtilmiştir. (*Yayla ve Kaya , 2005 : 11*)

Dördüncü ilke ise, banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğün altına düşmemesi için bankanın kendi risk karakteristiğine uygun tedbirlerin resmi otorite tarafından önceden alınmasının sağlanmasına ilişkindir. Bunun gerçekleşmesi için resmi otorite, bankayı yoğun denetime veya yakından izlemeye alabilir, kar payı dağıtımında kısıtlamalara gidebilir veya bankadan sermayenin artırılması yönünde bir eylem planı talep edebileceği gibi acilen sermaye artırımını da isteyebilir. (*Yayla ve Kaya , 2005 : 11*)

1.2.3. Piyasa Disiplini

Basel- II yeni uzlaşımın yapısal blokların sonuncusu olan Piyasa Disiplini, bankaların daha şeffaf olması esasına dayanmaktadır. Bu amacın gerçekleşmesi için bankaların bilgilerini paylaşma standartlarının geliştirilmesini teşvik ederek bankaların yeterli sermaye tutmasında piyasa katılımcılarının rolünü artırmaktadır. Böylece bankaların daha kapsamlı ve daha şeffaf bir kamuoyu bilgilendirme mekanizması içerisinde yer alması hedeflenmektedir. Bu temel yapı taşı oluşturulan kamu denetimi ve piyasa disiplini, kamu otoritelerinin proaktif ve etkin bir denetim yapmasını, bankaların riskli faaliyetleri ve risk yönetimi konularında piyasaya detaylı bilgiler sunmalarını gerektirmektedir. (*Aydın, 2007:53*)

Basel Komitesi piyasa katılımcılarının uygulamanın kapsamı, sermaye, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci ve bu şekilde bankanın sermaye yeterliliği hakkında önemli bilgilere sahip olmalarına olanak sağlayacak bir dizi kamuoyu bilgilendirme

yükümlülüğü ihdas ederek piyasa disipliniyi teşvik etmeyi amaçlamaktadır. (BDDK, 2004)

Üçüncü yapısal blokta amaçlanan şeffaflığı sağlamaktır. Şeffaflığın sağlanması ile piyasa katılımcıları alacakları kararlarda kamuya açıklanacak olan standart bilgilere dayanarak riske göre davranma olanağına sahip olacaklardır. Piyasa disiplini birinci ve ikinci yapısal blokları tamamlayıcı niteliktedir. Bankaların, sahip oldukları sermaye ve sermaye yeterliliği, maruz kalınan riskler ve risk değerlendirme süreçleri ile birlikte önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma gereklilikleri piyasa disiplini ile amaçlanan şeffaflığı sağlama konusunda yardımcı olacaktır.

Belirlenen açıklama standartlarının ulusal muhasebe standartları ile uyumlu olması ve bu standartlar ile çelişki içermemesi sağlanmaya çalışılmıştır. (Sermaye yapısı, portföy yapısı ve riskler dikkate alınarak, sermaye yeterliliği (grup bazında ve iştirak konumundaki her banka için), kredi riski, hisse senedi şeklinde yapılan yatırımların riski, kredi riskini azaltma teknikleri, piyasa riski, menkul kıymetleştirme riski ve faiz riski gibi bilgilerin açıklanması istenmektedir. (Yayla ve Kaya, 2005 : 12)

Piyasa disiplini ile denetim otoritelerini dahil tüm piyasa aktörlerinin son derece şeffaf olması, kamuyu aydınlatacak bilgiyi tam, doğru ve zamanında açıklaması, açıklanan bilgiyi analiz edecek organizasyonların kurulması, varılan ölçüm ve değerlendirme sonuçlarının fiyatlara ve ilişkilere doğrudan yansımaları amaçlanmaktadır: (Erol, Süleyman: 2005)

Paylaşılacak bilgilerin ne şekilde ve hangi kanallarla olacağı tamamen banka otoritesine bağlı bırakılmıştır. Ancak bu bilgilere kamunun kolay erişimi teşvik edilmektedir. Bankanın raporlamalarının yanı sıra internet aracılığı ile de bu bilgilerin piyasa ile paylaşılması uygun görülmektedir. Bu bilgilerin kamuya paylaşımları altışar aylık dönemler itibarıyla yapılması öngörülmektedir. Ancak bankanın daha genel politikalarını belirleyen risk yönetimi, raporlama sistemleri gibi konularda bilgilendirmeler yıllık olarak yapılacaktır. Keskin risk oranı dönüşüm ve değişimlerde bankaların bu durumu bilgilendirmeleri ise üçer aylık raporlama sistemi ile yapmaları önerilmektedir. (Aydın, 2007 :55)

Üçüncü blok kapsamında öngörülen hususlardan önemli görülenleri Basel-II'de yer alan paragraf numaraları da belirtilerek aşağıda ele alınmaktadır.

Uygun bilgilendirmenin sağlanmasını teminen yerel denetim otoritelerine bankalarca raporlanan bilgileri kısmen ya da tamamen kamuya açık hale getirebilme yetkisi de tanınmıştır (paragraf 811). Bu çerçevede denetim otoritelerinin uygulamanın sağlıklı işlemlerini teminen birçok mekanizmaya sahip hale getirilmesi öngörülmüştür. Ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu mekanizmalar, bankaların davranışlarını değiştirmelerinin temini için teknik bir dizi önkoşulun ya da kolaylıkların sağlanmasının yanı sıra banka yönetimiyle diyalog kurulması suretiyle iknadan bankanın sözlü/yazılı olarak uyarılmasına veya bankaya para cezası verilmesine kadar geniş bir yelpazeyi içermektedir.

Diğer taraftan yıllık finansal raporlarda yer alan bilgilerin genellikle denetimden geçmiş bilgiler olması ve bu tip açıklamalarla birlikte yayımlanan ek bilgilerin de bu bilgilerle uyumlu olması gerektiği hususu öngörülmüştür. Bu noktadan hareketle "bir bilginin geçerlilik incelemesinden geçmeden açıklanmış olması durumunda, banka yönetimi en kısa zamanda bu bilginin kamuyu bilgilendirme genel prensiplerine uygun biçimde tasdik edilmesini sağlaması gereklidir" denilmektedir (paragraf 816).

Üçüncü yapısal blok kapsamında vurgulanan bir diğer önemli husus önemlilik kavramıdır. Buna göre "bir banka hangi bilgilerin açıklanmasının uygun olduğuna önemlilik kavramını temel alarak karar vermelidir". Bu çerçevede unutulması veya yanlış biçimde ifade edilmesi durumunda ekonomik kararlarını oluşturmak için bu bilgiye güvenen bir kullanıcının değerlendirme veya kararlarını değiştirecek veya önemli ölçüde etkileyecek olan bir bilginin önemli olarak kabul edilebileceği ifade edilmiştir (paragraf 817).

Üçüncü yapısal blok çerçevesinde en önemli olan hususlardan bir diğeri de hiç şüphesiz *bankaya ait özel ve gizli bilgiler* ile bunların kapsamıdır. Bankaya ait özel bilgilerden kasıt rakiplerle paylaşıldığı takdirde bankanın bu sistem ve ürünler için yapmış olduğu yatırımların değerinin düşmesine neden olabilecek ve bu yoldan bankanın rekabetçi

gücünü zayıflatabilecek bilgilerdir (bankanın geliştirdiği finansal ürünler ve sahip olduğu risk yönetim sistemleri ve bilgi teknolojisi hakkında detaylı bilgiler gibi). Bu çerçevede önceden olduğu gibi Basel-II'de de "yasal bir sözleşme veya iki taraflı bir ilişkiye dayanması bağlamında müşteriler ile ilgili bilgiler genellikle gizli bilgiler" olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda Basel Komitesi anlamlı bilgi açıklamalarına duyulan ihtiyaç ile bankaya özel bilgiler ve gizli bilgilerin korunması arasında uygun bir denge kurulabileceğine olan inancını da ifade etmektedir. Zira piyasa disiplininin sağlanması çerçevesinde açıklanması gereken bilgilerin bazı bölümlerinin özel veya gizli bilgi niteliğinde olduğu istisnai durumlarda bile bu bilgilerin kamuya açıklanması bankanın pozisyonuna önemli ölçüde zarar verebilecektir. Bu gibi hallerde, bankanın bilginin bu nitelikteki bileşenlerini açıklaması zorunlu tutulmamış, ancak ilgili konuda daha genel bilgiler sunarak ve bazı hususların açıklanmadığını belirterek bunun gerekçesini açıklamak zorunluluğu getirilmiştir (paragraf 819)

Bankalar piyasaya hesap verme durumda oldukları için işlemlerinde bir hakkaniyet ve adalet arayacak, buna ek olarak da faaliyetlerini daha ihtiyatlı ve aşırıya kaçmadan sürdürecektir. Piyasa disiplininin sağlanması ile bankalar arası rekabette de disiplinin sağlanabilecektir. Mevcut durumda riske duyarlı kredi fiyatlaması yapmayan bankalar, firmaların kredi derecelendirme oranlarına göre sermaye ayırmaya başladıktan sonra her firmaya aynı seviyede fiyatlamayı tercih edeceklerdir. Bu durumda, yi bilanço olmayan ancak bankalar arası rekabetten faydalanan ve ikna kabiliyeti yüksek firmalar daha yüksek faizle kredi kullanmak durumunda kalacaklardır.

Piyasa disiplini çerçevesinde ülkemiz açısından gelinen noktada son altı yılda gerek BDDK SPK ve İMKB gerekse Türkiye Bankalar Birliği tarafından bankaların finansal durumlarına ilişkin olarak kamuya giderek artan bir şekilde kapsamlı bilgiler verildiği görülmektedir (*Küçük, 2007*)

1.3. Türkiye’de Basel II Yol Haritası

Basel- II hükümleri kabul edilerek AB ülkelerinde uygulanmasına karar verilmiştir. Bu gelişmelerin ardından AB sürecinde hızla yol alan Türkiye finansal piyasaların AB ile uyum sürecini tamamlama ve takip etme adına, Basel-II’ye ilişkin nihai metnin 2004 Haziranında yayınlanmasının ardından BDDK kendi bünyesinde yeni yol haritasının oluşturulmasına yönelik çalışmalarına bu tarihte başlamıştır.

BDDK yeni uzlaşya uyum yolunda bir yol haritası belirlemiştir. Basel II uyum çalışmalarını koordine etmekte ve gerekli yasal düzenlemeleri ilgili taraflarla görüşerek hazırlamaktadır. Bu bağlamda, çeşitli komiteler kurmakta, bankalarla sürekli temas halinde olup onlardan süreli faaliyet raporları alıp değerlendirme raporu oluşturmaktadır. Yetkilendirme ve faaliyet izni talep eden kredi derecelendirme şirketlerini kuruluşlarının taleplerini inceleyerek yetkilendirme işlemlerini yapmaktadır.

BDDK Mart 2003 tarihinde çeşitli bankaların risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla T.Bankalar Birliği bünyesinde Basel-II Yönlendirme Komitesi tesis etmiştir. Komite ayda bir kez toplanmakta ve Basel-II’ye geçişe yönelik çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca Basel-II’ye ilişkin hususlarda eşgüdüm sağlamak ve istişare nitelikte kararlar almak üzere Hazine Müsteşarlığı, TCMB ve SPK’ nın katılımıyla BDDK koordinasyonunda faaliyet gösteren Basel-II Koordinasyon Komitesi ihdas edilmiştir.

Bunun yanında BDDK bünyesinde çeşitli alt komitelerden oluşan ve teknik onularda çalışmalar yapan Basel-II Proje Komitesi ve Risk Odaklı Denetim Komitesi çalışmalarına devam etmektedir.

Basel II sermaye uzlaşısından, diğer ülkelerin uyulama konusundaki plan, program ve tecrübelerinden, Türk bankacılık sisteminin mevcut hazırlık seviyesinden, BDDK tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen sayısal etki çalışmasından QIS-TR (Quantitative Impact Study) sonuçlarından, teorik ve amprik çalışmalardan, bankalarla

yapılan anketlerden ve yabancı ülkelerde faaliyet gösteren bankaların yol haritalarından yararlanılarak 2005 Mayıs ayında Basel II yol haritası yayınlanmıştır.

Yol Haritasından Bazı Maddeler

Ağustos 2007	Basel I yanında Basel II hesaplamalarının da yapılmaya başlanması
Ekim 2007	İleri Yaklaşımlara İlişkin düzenlemelerin Kurum dışı görüşe açılması (İleri yaklaşımlara ilişkin ulusal uygulama tercihleri dahil)
Ocak 2008 *	Basel II hükümlerinin yürürlüğe girmesi Belirlenecek kriterler dahilinde bazı bankaların, yasal sermaye yükümlülüğü hesaplamasında piyasa riski modeli kullanımının zorunlu hale gelmesi
Nisan 2008	İleri yaklaşımlara ilişkin düzenlemelerin yayımlanması
Ocak 2009	İleri derece, gelişmiş ölçüm yaklaşımlarına izin verilme sürecinin başlatılması

Kaynak : BDDK – Araştırma Dairesi Versiyon 30/05/05 Basel II'ye Geçişe İlişkin Yol Haritası

* AB ülkelerinin ardından bir yıl arayla, 2008 yılından itibaren sistemin, Türkiye’de uygulamaya konulması benimsenmişti, ancak BDDK yasal alt yapının hazır olmayışı ve

bankalarla yaptığı görüşmelerin sonucu olarak Basel II' nin uygulamasını 2009'a ertelemiştir.

BDDK'nın Basel II uygulama tarihinin 2009 yılına ertelenmesine ilişkin 23.07.2007 tarihli basın duyurusu şöyledir;

“Bilindiği üzere, Basel Bankacılık Komitesi tarafından yürütülen Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılmasına ilişkin çalışmalar Haziran 2006'da yayımlanan kapsamlı doküman ile sonuçlandırılmıştır. Kamuoyunda kısaca Basel II olarak da adlandırılan bu çalışma, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 14 Haziran 2006 tarihli, 2006/48 ve 2006/49 sayılı Direktifleri (CRD) ile Avrupa Birliği (AB) müktesebatına dahil edilmiştir.

Kurumumuzca Basel II'nin Türkiye'de faaliyet gösteren bankalarca da uygulanması zorunluluğunun bir program dahilinde başlatılması öngörülmüş ve buna ilişkin bir yol haritası kamuoyuna açıklanmıştır. Süreç içinde söz konusu kapsamdaki çalışmaların AB müktesebatına dahil edilmesi ile de Kurumumuz uygulamalarının AB müktesebatı esas alınarak yürütülmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

AB'nin ilgili direktiflerinde (CRD), Basel II dokümanında olduğu gibi, bankaların sermaye yeterliliklerini, kredi ve piyasa riskine ilaveten operasyonel risk unsurlarını da dahil ederek hesaplamaları, kredi riskinin belirlenmesinde ise teminatın niteliğinin değil derecelendirme sonuçlarının esas alınması ve üye ülkelerin mevzuatlarını 2006 yılı sonunda tamamlayıp 1.1.2007'den itibaren uygulamaya geçmeleri öngörülmüştür. Ancak, birçok AB üyesi ülkenin henüz bu süreçleri tamamlamadığı gözlemlenmektedir.

Halen, Türk bankacılık sisteminde sermaye yeterliliğinin hesaplaması 1 Kasım 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik” esas alınarak yapılmaktadır. Söz konusu Yönetmelikte, bankalarımızın gelişmiş teknolojik alt yapıları, yetkinlikleri ve sermaye yeterlilik düzeylerinin kayda değer gelişimi dikkate alınarak, CRD ile gelen iki temel değişiklikten biri olan operasyonel risk unsuru da dahil edilmek suretiyle sermaye yeterliliğinin hesaplanmasına ilişkin uygulamanın Haziran 2007 itibarıyla başlatılması

öngörülmüştür. Dolayısıyla, Kurumumuzca açıklanan yol haritasında belirlenen tarihin yaklaşık 6 ay öncesinde CRD'ye kısmen uyumlu sermaye yeterliliği hesaplamasına geçilmiştir.

Kredi riskinin derecelendirmeye dayalı hesaplanması ise reel sektör firmalarının uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartları ile uyumlu finansal tablolar hazırlamalarını gerektirmektedir. 07.03.2002 tarihinde ilk toplantısını yaparak faaliyete geçmiş olan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu da söz konusu standartlar ile uyumlu Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının yayımını tamamlamıştır. Ancak, bahse konu standartların uygulanmasını zorunlu hale getirecek hükümleri içeren yeni Türk Ticaret Kanunu tasarısı yasalaşmamıştır. Nitekim, reel sektör kuruluşlarının temsilcileri tarafından da bu durum gerekçe gösterilerek söz konusu derecelendirme uygulamalarının ertelenmesi yönünde taleplerde bulunmaktadır.

Diğer taraftan, halen kredi riskinin hesaplanmasında % 0 risk ağırlığı uygulanmakta olan

bankaların yabancı para cinsinden gerek devlet iç borçlanma senetlerinin ve gerekse Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde ki alacaklarının da ülke kredi notuna dayalı olarak riske edilmesi gündeme gelecektir. Söz konusu durum doğrudan bankaların bu çerçevedeki aktif kalemler için daha fazla sermaye tahsis etmeleri zorunluluğunu doğuracak ve nihayetinde, para ve maliye politikalarının uygulanmasını etkileyecektir. Banka üst düzey yöneticilerinin büyük çoğunluğundan da belirtilen gerçekçeler dile getirilmek suretiyle bu kapsamdaki uygulamanın ertelenmesi yönünde taleplerde bulunulmuştur.

Belirtilen talepler de dikkate alınarak, bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin uygulamanın 2009 yılı başına ertelenmesi ve derecelendirme esaslı hesaplamasının sadece gösterge amaçlı yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.(BDDK. 2007)”

1.4. Basel II Etkinlik Alanı

Çalışmanın bu bölümünde Basel II uygulamasının etkileyeceği kesimlerden bahsetmek istiyorum. Basel II öncelikle bankaların maruz kaldıkları riskleri daha etkin ve doğru olarak ölçerek riski minimum seviyede tutmayı amaçlamakla birlikte bankaların ellerindeki kıt kaynakları olabildiğince etkin kullanmayı amaçlamaktadır. Sermaye yeterlilik oranının hesaplamasının değişmesi ile bankaların verebilecekleri toplam kredi rakamları değişecektir. Bankalardan kredi kullanan reel kesimde bu durumdan etkilenenecektir.

Bankalar risklerini ölçerken ve aldıkları risk karşılığı ayıracakları sermayeyi belirlerken yeni kriterlerde kullanmaya başlayacaklardır. Bunlardan bir tanesi ise kredi derecelendirme notudur. Zamanla her firmanın bir kredi derecelendirme notu olacaktır. Yüksek kredi derecelendirme notu alarak uygun imkanlarla kredi notu almak isteyen reel sektör çalışma düzen ve muhasebe raporlama sistemlerinde değişiklikler yapacaklardır.

1.4.1. Basel II ve Finans Kuruluşları

Basel II'nin 2009 yılında uygulanmaya başlanmasından itibaren tüm bankalar sermaye yeterlilik hesaplamalarını Basel II kriterlerine göre yapmaya başlayacaklardır.

BDDK'nin Basel II'ye ilişkin yol haritasının paralelinde bankaların tamamına yakını kendi yol haritalarını hazırlamıştır. Hazırlanan banka içi yol haritalarının kapsam ve niteliği, banka türüne ve ölçeğine göre farklılık arz etmektedir. Bankalarca yol haritaları kapsamında yürütülen faaliyetlerden başlıcaları şunlardan oluşmaktadır;

- Cari muhasebe ve raporlama sistemlerinin Basel-II gereklerine uygun hale getirilmesi,
- Bilgi yönetimi ve veri depolama sistemlerinin güncelleştirilmesi,
- Varlıkların portföyler itibarıyla tasnif edilmesi,
- Kurumsal/KOBİ/perakende kredi ayırımının yapılması,
- Müşteri/teminat takip sistemlerinin işlevsel hale getirilmesi ve faaliyet kolları bazında gelir/gider ayırımının yapılabilmesi . (BDDK. 2006)

Çeşitli bankaların risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticilerinin katılımıyla T.Bankalar Birliği bünyesinde Basel II Yönlendirme Komitesi tesis edilmiştir. Komite ayda bir kez toplanmakta ve Basel II'ye yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Bankaların hazırlık sürecinde karşılaşılan güçlüklerin başında ileri yöntemlerin kullanılabilmesi için yeterli sayıda ve istenilen kalitede verinin bulunmaması, bunların tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi, Basel-II'nin cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinden önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi gelmektedir.(BDDK. 2006)

BDDK, bankaların çalışmalarını yakından takip etmektedir. Bu bağlamda sayısal etki ve anket çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca ilerleme raporları hazırlamaktadır.

1.4.1.1.BDDK QIS-TR Sayısal Etki Çalışması

BDDK Temmuz 2003'de aktif büyüklüğü açısından sektörün %95'ini temsil eden 23 bankanın katılımı ile yerel bir sayısal etki çalışması yapmıştır.

Sayısal etki çalışması ile sektörün mevcut portföy yapısının , Basel II kriterlerine göre bankaların sermaye yeterlilik rasyolarına etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Standart yöntem ile yapılan çalışmanın sonuçları aşağıdadır.

Tablo 1 : Portföylerin Sermaye Yeterliliği Oranındaki Değişimlere Yaklaşık Etkileri

AŞAMALAR	ETKİLER			
	SA	SSA	SA	SSA
Katılımcı Bankaların Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Hesaplanan SYR Oranı	28,8%			
			Her Aşamada Oluşan Fark (puan)	
Hükümet Portföyü ve Ticari Portföy	20,1%	20,2%	-8,7%	-8,7%
Şirketler Portföyü	18,9%	18,9%	-1,2%	-1,3%
Bankalar Portföyü	18,6%	18,7%	-0,3%	-0,2%
Perakende Portföyü	19,0%	19,1%	0,4%	0,4%
İştirakler Portföyü	18,9%	18,9%	-0,2%	-0,2%
Operasyonel Risk	16,9%	17,1%	-2,0%	-1,8%
Basel-II Kapsamında Hesaplanan SYR	16,9%	17,1%		

Kaynak : Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005

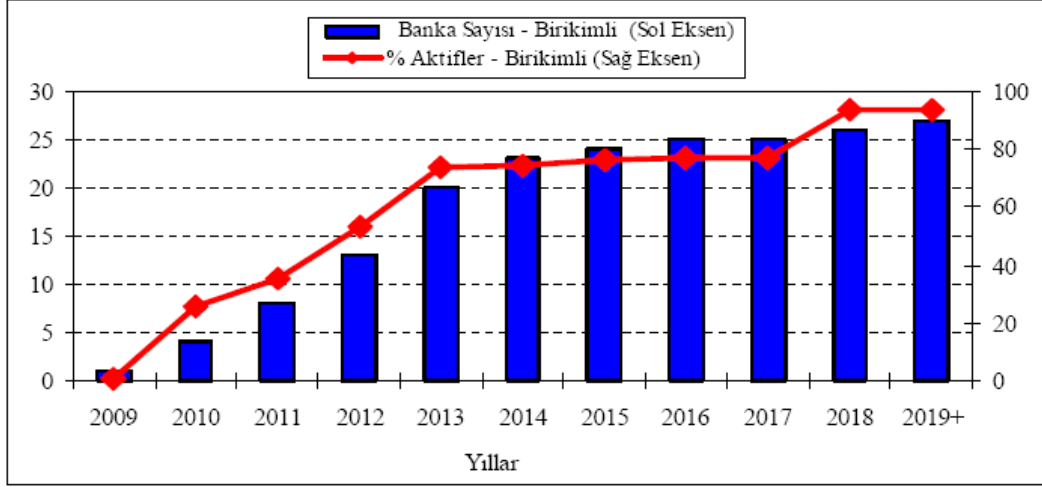
Hükümet portföyü ve ticari portföyden kaynaklanan SYR azalışı temel olarak YP kamu menkul kıymetlerinin, ülkemizin derecelendirme notuna bağlı olarak, %100 risk ağırlığına tabi olmasından; şirketler portföyünden kaynaklanan azalış özellikle teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; bankalar portföyünden kaynaklanan azalış risk ağırlıklarının derecelendirme notuna tabi tutulmasından ve teminat olarak alınan YP kamu menkul kıymetlerinin %100 risk ağırlığına tabi olmasından; perakende portföyünden kaynaklanan artış bu portföydeki ikamet amaçlı gayrimenkul kredilerinin risk ağırlığının %35'e ve diğer perakende kredilerin risk ağırlığının da %75'e düşürülmüş olmasından; iştirakler portföyünden kaynaklanan azalış mali olmayan iştiraklerin belirlenen limitleri aşan kısımlarının sermayeden indirim kalemi yapılmasından; operasyonel riskten kaynaklanan artış da bu yükümlülüğün yeni eklenmesinden kaynaklanmaktadır. (BDDK. 2004)

Hükümet portföyünün, bankaların mevcut sermaye yeterlilik oranlarını %8,7 aşağı çekmesi bankaların kredi verme gücünü önemli ölçüde etkileyebilecektir. Bu durum dolaylı olarak para ve maliye politikalarına etki edebilecektir. BDDK'nın Basel II'nin uygulamaya geçmesinin 2009 yılına ertelendiğine ilişkin 23 Temmuz 2007 tarihinde yaptığı basın bildirisinde, Basel II'nin uygulamaya geçmesinin ertelenmesinin sebeplerinden birisi olarak bu durum gösterilmiştir.

1.4.1.2.BDDK Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu

Türkiye'de faaliyet gösteren bankalardan 1 tanesi 2009 yılından itibaren, 4 tanesi (aktif payı %25,4) 2010 yılından itibaren ve 13 tanesi (aktif payı %53,1) 2012 yılından itibaren kredi riski ölçümünde içsel ölçüm yaklaşımlarını kullanmaya başlayacaktır. Kredi riski ölçümünde içsel ölçüm yöntemlerini kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik 1 : Kredi Riski Ölçümünde İçsel Yöntem Kullanmayı Planlayan Bankalar

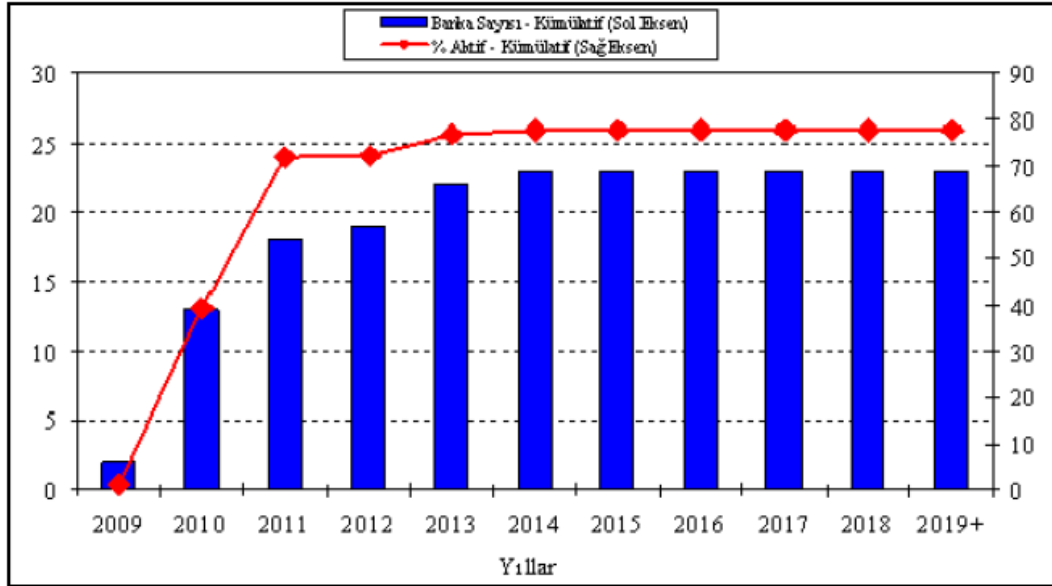

Kaynak : Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005

Türkiye’de faaliyet gösteren bankalardan 2 tanesi 2009 yılından itibaren, 13 tanesi (aktif payı %39,2) 2010 yılından itibaren ve 19 tanesi (aktif payı %72,4) 2012 yılından itibaren içsel modelleri kullanmayı planlamaktadır.

Piyasa riski ölçümünde RMD yaklaşımını kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 2’de yıllar itibarıyla yer almaktadır.

Grafik 2 :Piyasa Riski Ölçümünde RMD Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar

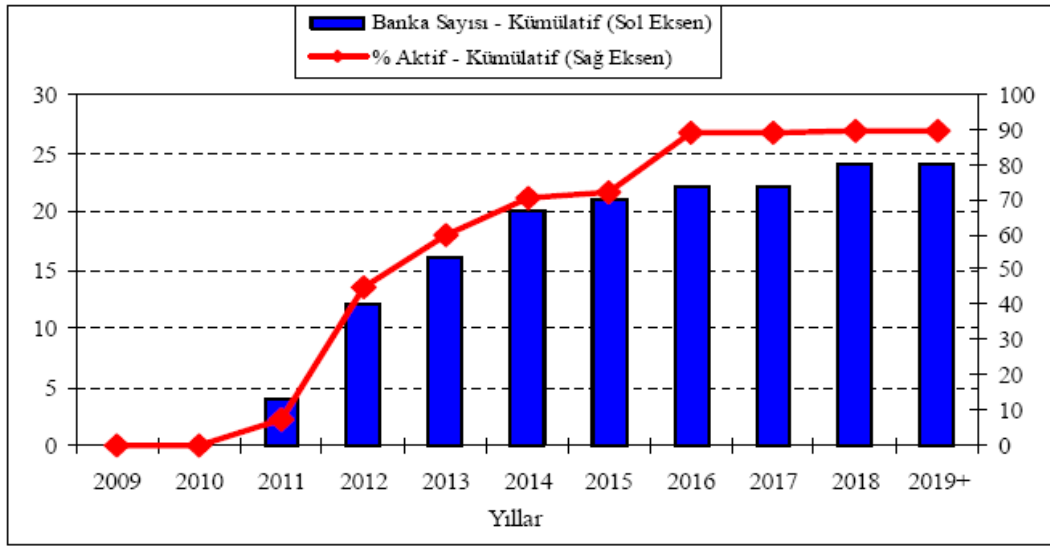

Kaynak : Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005

Bankaların büyük çoğunluğunca, Temel Gösterge Yaklaşımı (TGY), Alternatif Standart Yaklaşım (ASY) ve Standart Yaklaşımı (ORSY) kullanılarak operasyonel riskler için sermaye gereksinimi hesaplanabilmektedir. (BDDK. 2006)

Operasyonel risk ölçümünde İleri Ölçüm Yaklaşımlarını (İÖY) kullanmayı planlayan bankalara ilişkin bilgiler Grafik 3'te yıllar itibarıyla yer almaktadır.

Grafik 3 :Operasyonel Risk Ölçümünde İÖY Yaklaşımını Kullanmayı Planlayan Bankalar

Kaynak : Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları, BDDK, 2005

Anket sonuçlarına göre ileri yöntemlerin kullanılmaya başlanacağı 2009 yılında ileri ölçüm yöntemlerini kullanmayı planlayan banka yoktur. Bankalar, operasyonel risk ölçümünde 2011 yılından itibaren ileri ölçüm yöntemlerini kullanmayı planlamaktadır.

Basel II'nin çok teknik bir uygulama olması nedeniyle hazırlık süreçleri gelişmekte olan ülkelerde daha zor olmaktadır. Bankalarımız da hazırlık sürecinde bazı temel sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

BDDK'nın 19.06.2006 tarihli Basel II Bankacılık gelişme raporunda özetlenen hazırlık sürecinde karşılaşılan temel sorunlar şunlardır.

Türk bankacılık sektöründe risk kültürünün yeterli düzeyde yerleşmemiş olması, Basel-II'ye yönelik faaliyetlerin banka tabanına yayılmasında önemli sıkıntılarla karşılaşılmasını beraberinde getirmektedir. (BDDK. 2006)

Basel-II teknik seviyesi yüksek düzeyde bir düzenleme olması sebebiyle insan kaynağı ve bilgi sistemleri gibi altyapı unsurlarına önemli düzeyde yatırım yapılmasını gerektirmektedir. Bu çerçevede, özellikle küçük ve orta ölçekli bankalar açısından kaynak tahsisi, hazırlık sürecinde karşılaşılan en önemli sorunların başında gelmektedir. (BDDK. 2006)

Gelişmiş yaklaşımları kullanmayı planlayan bankalar açısından ileri yöntemler için gerekli risk verilerinin istenilen sayıda, nitelikte ve tek bir kaynaktan otomatik olarak temin edilememesi hazırlık sürecinde yaşanan önemli güçlüklerdendir. Veriler konusunda yaşanan sorunların temel nedenleri olarak bankaların mevcut veri sistemlerinin Basel-II gereklerinden farklı tasarımıyla reel sektör kuruluşlarının yeterli düzeyde dokümantasyon, muhasebe ve kayıt sistemlerine sahip olmamaları gösterilmektedir. Bu nedenle, reel sektörün de Basel-II sürecine ilişkin bilgilendirilmesinin ve çeşitli düzenlemelere tabi olmasının gerekli olduğu bankalarca ifade edilmektedir. (BDDK. 2006)

Birleşme süreci devam eden veya tamamlanan bankalarda, müşteri bilgileri ile bilgi sistemlerinin bütünleştirilmesi ve sistemlerin birbirleri ile uyumlu hale getirilmesinde yaşanan sorunlar, bu bankaların Basel-II'ye hazırlık çalışmalarında aksamalara neden olabilmektedir. (BDDK. 2006)

Cari bankacılık düzenlemeleri ile raporlama, muhasebe ve denetim çerçevesinin Basel-II'den önemli ölçüde farklı sistem, süreç ve uygulamalar gerektirmesi tüm bankalar açısından hazırlık sürecinin etkin bir biçimde yönetilmesini engelleyen en önemli sorun olarak görülmektedir. Bu sorunların Basel-II'nin altyapısını oluşturacak yasal düzenlemelerin, ulusal inisiyatif çerçevesinde alınacak kararların ve bankalara yol gösterici rehberlerin zamanında ortaya konulması suretiyle aşılabileceği ifade edilmektedir. (BDDK. 2006)

BDDK tarafından benimsenen kademeli geçiş stratejisi nedeniyle özellikle ileri yaklaşımları hedefleyen bazı bankalar için hem standart yaklaşım hem de içsel modele yönelik hazırlıkların aynı anda sürdürülmeye çalışılması ilave operasyonel yük ve maliyet olarak görülmektedir. Ayrıca, bu hazırlıklarla eş anlı olarak cari mevzuat kapsamındaki yükümlülüklerin de devam etmesi bazı bankalarca bir problem olarak değerlendirilmektedir. (BDDK, 2006)

1.4.2. Basel II ve Reel Sektör

Son yıllarda kamu'nun borçlanma talebi azalmakta ve uzun yıllar boyunca devlete borç vererek bankacılık yapma alışkanlığı edinen bankalar yavaş yavaş bu bankacılık anlayışlarından vazgeçmektedirler. Özellikle 2003 yılından itibaren bankaların aktiflerinde kredilerin payları artmakta ve hazine bonoları ile tahvillerin payı oran olarak azalmaktadır. Kısaca bankalar reel sektöre ve bireylere daha fazla kredi vermeye başlamışlardır.

Basel II finansal aracılık sürecinin risk yönetimi yönüne daha fazla vurgu yapmaktadır. Bankacılık sektöründe sağlam ve esnek bir risk yönetiminin reel sektörde de daha etkin bir risk yönetimini doğurması beklenmektedir. Finans sistemi bu şekilde daha istikrarlı, konjonktürden daha az etkilenen ve şoklara karşı daha güçlü bir hale geldikçe, reel sektör için daha fazla kaynak sağlanacaktır. (Serdengeçti, , 2005)

Yeni sermaye yeterliliği direktifine uyum sağlamayı başarabilen, riske dayalı fiyatlamayı geliştiren ve kontrol noktalarını doğru oluşturan firmaların, daha ucuza mal ve hizmet üreterek rekabette avantajlı konuma geçeceklerdir ve diğerleri ise bu rekabete dayanamayıp, giderek küçülecekler ve piyasadan silinecekler. (Kaçar, 2004)

Basel II kriterlerine uyum gösteren şirketler yüksek kredi derecelendirme notu ile birlikte derecelendirme notu olmayan firmalara göre avantajlı konuma geçecektir. Şirketlerin bilançolarının şeffaflaşması ve kayıt dışılığın azalması yönünde olumlu etkileri olacağı öngörülmektedir. Şirketlerde kurumsal yönetişimin artması beklenmektedir.

Türkiye’de kayıt dışı çalışan çok sayıda küçük ve orta ölçekli işletmeler, hatta büyük boyutlu işletmeler var. Türkiye’de bankalarımız reel sektöre kredi kullanırken performans bazlı bir değerlendirme yapmakta büyük güçlük çekiyorlar. Firmaların bilançosu, kar-zarar cetveli gerçeği yansıtmıyor. Bakıyorsunuz sağda solda farklı istihbarat metotları ile bilgi toplamaya çalışıyorlar ve kredinin 2-3 misli çok sağlam bir teminat olmadıkça pek de bir işlem yapmıyorlar haklı olarak. Türkiye’de kayıt dışı çalışan firmaların bankacılık sektörü ile olan ilişkisi gittikçe daha zor bir döneme girecek. Özellikle Basel II aşama aşama Türkiye’de uygulamaya başlandıkça reel sektör kuruluşlarımızda kayıt dışı çalışanlar güçlüklerle karşılaşacaklar. (Babacan, 2005)

Ülkemizde derecelendirme notu bulunan şirket sayısının oldukça sınırlıdır. Reel sektörde faaliyet gösteren bazı firmalar bağımsız derecelendirme yaptırılabilmesi için gerekli olacak sağlıklı verileri sağlayabilecek yetkinlikte muhasebe ve kayıt düzenine sahip değildir. (Yetim ve Balcı, 2005)

1.4.3. Basel II ve Kredi Derecelendirme Kuruluşları

Basel II ile birlikte öne çıkan en popüler konulardan bir tanesi kredi derecelendirmedir. Kredi derecelendirme hem bankaları hem de firmaları yakından ilgilendirmektedir. Basel II ile birlikte kredi derecelendirme notu olmazsa olmaz kavramlardan bir tanesi olacaktır.

Resmi gazetenin 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı nüshasında yayınlanan “Derecelendirme kuruluşlarının yetkilendirilmesine ve faaliyetlerine ilişkin esaslar hakkında yönetmelik” yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ile Türkiye’de kredi derecelendirme faaliyetinde bulunmak isteyen firmaları yetkilendirme görevi BDDK’ya verilmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu’nun ise Seri:VIII, No:40 sayılı “Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşlarına İlişkin Esaslar Tebliği” 04/12/2003 tarih ve 25306 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Tebliğ uyarınca, derecelendirme faaliyeti; kredi derecelendirmesi ve Kurumsal Yönetim İlkelerine uyum derecelendirmesi faaliyetlerini kapsamaktadır. Tebliğ’de kredi

derecelendirmesi “ortaklıkların ve sermaye piyasası kurumlarının risk durumları ve ödeyebilirliklerinin, veya borçluluğu temsil eden sermaye piyasası araçlarının anapara, faiz ve benzeri yükümlülüklerinin vadelerinde karşılanabilme riskinin, derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyeti”; Kurumsal Yönetim İlkelerine uyum derecelendirmesi ise, “ortaklıklar ve sermaye piyasası kurumlarının Kurulca yayımlanan Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumun derecelendirme kuruluşları tarafından bağımsız, tarafsız ve adil olarak değerlendirilmesi ve sınıflandırılması faaliyeti” olarak tanımlanmıştır.. (SPK, 2007)

Hem BDDK'nin hem de SPK'nın derecelendirme firmaları konusunda tebliğleri ve yetkileri olduğu göze batmaktadır. Bu noktada dikkati çeken yetki karışıklığının 2008 yılı içerisinde yapılacak düzenlemeler ile giderilmesi beklenmektedir.

Basel II kriterleri çerçevesinde bankalarda kredi derecelendirme yetkisine sahip olacaklardır ancak bu biraz zaman alacaktır. Basel II'nin başlangıç tarihi olan 2008 yılında hiçbir bankanın kredi derecelendirme yetkisi olmayacaktır. Bankalar ancak ileri ölçüm yöntemlerini kullanma yetkisi aldıktan sonra kredi derecelendirme yapmaya başlayacaklardır. BDDK'nın anket sonuçlarına göre de bankaların çoğunluğunun ileri ölçüm yöntemlerini kullanmaya başlaması 2011 yılından itibaren olacaktır.

Şunu özellikle belirtmekte fayda var. Bankalar ileri ölçüm yöntemlerini kullanmaya yetkili olana kadar kredi derecelendirme notu veremeyeceklerdir. Kredi derecelendirme notu almayan firmaların kredilerini ise %100 risk ağırlığına tabi tutacaklardır.

Şekil 4 : Kredi ve Kurumsal Yönetim Derecelendirme Kuruluşları

	Türkiye'de Kurulan ve SPK Tarafından Yetkilendirilen Derecelendirme Kuruluşları	Türkiye'de Derecelendirme Faaliyetinde Bulunması Kurulca Kabul Edilen Uluslararası Derecelendirme Kuruluşları
Kredi Derecelendirmesi	1- Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. (1) 2- Avrasya Derecelendirme A.Ş. (2) (www.avrasyarating.com) 3- TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş. (3) 4- Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. (4) (www.saharating.com)	1- Standards and Poor's Corp. (www.standardandpoors.com) 2- Moody's Investor Service Inc. (www.moody's.com) 3- Fitch Ratings Ltd. (www.fitchratings.com)
Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Derecelendirmesi	1- Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. (4) (www.saharating.com)	1- ISS Europe S.A. (www.issproxy.com/global/europe.jsp)

Kaynak : SPK , Ekim 2007

1) Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.
Adres: İş Kuleleri Kule 2 Kat:4 80620 4.Levent / İSTANBUL
Tel:0 (212) 279 10 65

(2) Avrasya Derecelendirme A.Ş.
Adres: Nispetiye Cad. Firuze Sk. Ceylan Apt. No:1 D:8 Akatlar - Beşiktaş / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 352 56 73 / 74 / 79

(3) TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş.
Adres: Egs Business Park Blokları B-3 Blok No:449/15 Yeşilköy / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 465 65 10

(4) Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.
Adres: Akkavak Sokak No:12/2 Nişantaşı Şişli / İSTANBUL
Tel: 0 (212) 291 97 91

BÖLÜM 2

BASEL II İLE BİRLİKTE ÖNE ÇIKAN KRİTERLER / YENİLİKLER

2. BASEL II İLE BİRLİKTE ÖNE ÇIKAN KRİTERLER / YENİLİKLER

Basel I ile Basel II arasında belirgin farklar vardır. Basel II'nin uygulanmaya başlaması ile Basel II etki alanındaki kesimler yeni uygulamalar ile tanışacaklar. Basel II ile birlikte kabul edilebilir kredi teminatları ve bunların sermaye yeterlilik hesaplamasına etkileri değişecektir ve uygulama ilerledikçe bu değişim sürecektir. Bankalar, kredi portföylerini kurumsal, ticari, işletme ve bireysel portföy olarak ayırmaktadırlar. Basel II ile birlikte bu portföylere yeni portföyler eklenecektir. Bugüne kadar subjektif kriterlerin kredi fiyatlamasında etkinliği var iken objektif kriterlerin kredi fiyatlamasına etkisi artacaktır. Kredi derecelendirme kavramı ile tüm şirketler tanışacaktır. Basel II uygulamasının ilerleyen yıllarında her şirketin bir kredi derecelendirme notu olacaktır. Kredi derecelendirme ile birlikte kurumsal yönetim ilkelerine uyumda ön plana çıkacaktır.

2.1. Basel I ile Basel II Arasında En Belirgin Farklar

Ülkemizi ilgilendiren önemli değişikliklerden bir tanesi Basel-I'de yer alan "Kulüp Kuralı (Club Rule)" uygulamasının Basel-II ile birlikte artık uygulanmayacak olmasıdır. Bu kurala göre OECD ülkeleri için %0 ve OECD üyesi olmayan ülkeler için ise %100 risk ağırlığı uygulanmaktaydı. OECD üyesi olarak %0 risk ağırlığına sahip olan düşük kredi derecesine sahip ülke ve bankalardan alacakların risk ağırlığı kredi derecelerine göre %100'e kadar çıkabilecektir. Yine OECD ülkesi olmayıp ancak yüksek kredi notuna sahip ülkeler ve bankaların risk ağırlığı ise %100'den daha düşük olabilecektir. Basel II ile birlikte OECD üye ülke olarak %0 risk ağırlığı avantajından yararlanan ülkemizin ve bankalarımızın, Türkiye'nin kredi notuna denk gelen %100 risk ağırlığı kategorisinde değerlendirilmesine başlanacaktır. Bu durum karşısında fon bulma maliyetlerinde artış olması muhtemeldir. Burada belirtilmesi gereken önemli bir

noktada yerel para cinsinden olan borç ve alacaklara bu uygulamanın uygulanmayacak olmasıdır.

Kredi derecelendirme ve kredi derecelendirme kuruluşlarının önemi artacaktır. Basel-II'de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Basel-II'de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri (ör. Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.(*BDDK; 2005*)

Kurumsal Yönetim kavramı Basel II ile birlikte zorunluluk haline gelen ilkelerden bir tanesidir. Kredi derecelendirme kavramı ile birlikte kredi notu ile tanışacak olan firmalarımız, mali yapılarını tam olarak ölçen kredi derecelendirme notu almak için kurumsal yönetim ilkelerinin tamamını uyguluyor olmaları gerekecektir.

Basel-II'de kredi ve piyasa risklerine ilave olarak operasyonel risk içinde sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Bugüne kadar varlığından haberdar olunan operasyonel risk artık bankaların sermaye yeterliliklerini direkt olarak etkileyen bir risk olarak sermaye yeterlilik hesaplamalarına dahil edilecektir. Operasyonel riskin sermaye yeterlilik hesaplarına dahil edilmesi ile bankaların iş akış süreçlerinde, personel eğitim düzeylerinde, bilgi sistemleri alt yapı ve güvenlik konularında ve hizmet kalitelerinde hızlı ve kalıcı iyileşmeler beklenmektedir.

Basel-II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi istenmektedir. (*BDDK; 2005*)

Basel-II kapsamında sermaye, maruz kalınan riskler, risk değerlendirme süreci hakkında detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel-I'de yer almamaktadır.

Basel II , Basel I kriterlerine göre riske daha duyarlı olacak şekilde düzenlenmiştir.

2.2. Kredi Teminatları

Basel II’de risk azaltıcı unsur olarak dikkate alınan teminatlar da ve/veya risk azaltım oranlarında değişiklikler yapılmıştır.Yapılan bu değişiklikler, Basel II uygulamasının reel sektörü etkileyen ve ilgilendiren en önemli değişiklik olarak göze batmaktadır.

Basel II uygulamasının hedefi bankalar ve bankaların risk yönetimidir. Bu nedenle Basel II ile ilgili hazırlıkların önemli bir kısmı bankalar tarafından yapılmaktadır.

Firmalarımız ise daha çok Basel II’ de tercih edilen teminatlar konusuna dikkat etmelidir.

2.2.1. Basel I Uygulamasında Kabul Edilen Teminatlar

Basel I kriterlerine göre dikkate alınan teminatlar ve dikkate alınma oranları 31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik” ile belirlenmiştir. Dikkate alınan teminatlar ve dikkate alınma oranları Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5 : Mevcut Sermaye Yeterliliği Mevzuatında Dikkate Alınan Teminat ve Garantiler

a- Nakit karşılığında verilen nakdi krediler,	0%
b- Hazine ile Merkez Bankasına verilen nakdi krediler ile Hazine kefaletini haiz nakdi krediler,	
c- Hazinece veya Hazinesinin kefaletiyle çıkarılan menkul kıymetler karşılığı verilen nakdi krediler,	
d- OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarının kefaletiyle verilen nakdi krediler, OECD ülkeleri merkezi yönetimleri ile merkez bankalarınca ya da bunların kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetlerle teminat altına alınan nakdi krediler,	
e- İlgili kanun, kararname ve tebliğle teşkil edilmiş fonlardan yetkili mercilerin talimatı ile tahsis olunan ve riski aracı bankaya ait bulunmayan fon kaynaklı nakdi krediler,	
f- Bankaların kendi ihraç ettikleri menkul kıymetlerle teminat altına alınan nakdi	

krediler (yatırım fonu katılma belgeleri hariç),	
g- Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.' ne kullandırılan krediler.	
h- Kurum tarafından belirlenen banka ve mali kurumlardan, nitelikleri sözleşme ile belirlenen taraf ve konuların finansmanında kullandırılmak üzere risk sermayesi olarak sağlanan ve Kurumdan izin alınmak kaydıyla kullandırılan nakdi krediler.	
a- Türkiye'de faaliyette bulunan bankaların mukabil kefaletlerine dayanılarak verilen nakdi krediler,	20%
b- OECD ülkeleri bankalarının mukabil kefaletlerine dayanılarak verilen nakdi krediler,	
c- OECD ülkeleri bankalarınca veya bu bankaların kefaletiyle ihraç edilen menkul kıymetler teminat alınarak verilen nakdi krediler,	
d- Risk bazlı sermaye yükümlülüğü dahil olmak üzere koruyucu denetim ve düzenlemelere tabi olan OECD ülkeleri sermaye piyasası aracı kurumlarına verilen veya bu aracı kurumların kefaleti veya garantisıyla verilen nakdi krediler	
a- İkamet amacıyla kullanılan gayrimenkullerin birinci derece ipoteği karşılığı verilen nakdi krediler,	50%
b- Belediye sınırları dahilindeki tapulu arsa ve araziler ile gayrimenkullerin birinci derece ipoteği karşılığı verilen nakdi krediler.	
c- Bu gayrimenkuller üzerine 2 veya 3. dereceden tesis edilmiş ipotekler karşılığında (banka tarafından tesis edilen ipotek tutarı, bankanın ipotek derecesinden önde gelen ipotek ve boş ipotek değerleri toplamı ile gayrimenkullerin rayiç değeri arasındaki farkı aşmamak kaydıyla) kullandırılan nakdi kredilerin 2/3'ü	
a- Diğer nakdi krediler.	100%
Yönetmelikte belirtilmeyen diğer teminat ve garantilerin risk azaltıcı etkisi olmamaktadır. Belirtilmeyen teminat ve garantiler ile korunan kredilerin risk ağırlıkları %100 olarak hesaplanmaktadır. Bu tür teminat ve garantilere ilişkin örnekler şunlardır.	
Gerçek ve tüzel kişi kefaleti	
Gerçek kambiyo senetleri	
Müşterilerden alınan diğer senetler	
Uçak veya gemi ipoteği	
Ticari işletme rehni	
İhracat vesaiiki	
Taşıt rehni	
Kamu kuruluşlarından alacakların rehni veya temliki	
Özel sektör tahvilleri	

Diğer menkul ve emtia rehinleri	
Emtiyayı temsil eden kıymetli evrak	

Kaynak : 31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik

Basel II’ye hazırlık olarak BDDK tarafından düzenlenen “Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik” 1 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin bazı maddeleri yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girerken bazı maddeleri ise Basel II’nin resmi olarak uygulanmaya başlamasından itibaren geçerli olacaktır.

2.2.2. Basel II Sermaye Uzlaşısında Kabul Edilebilir Finansal Teminatlar

Basel II uzlaşısında kredi riskini ölçme yöntemlerine göre kabul edilebilir teminatlar ve kredi riski azaltım oranları değişebilmektedir.

Basit yöntemde, aşağıda belirtilen teminatlar dikkate alınmaktadır;

(a) Kredi riskini üstlenen bankadaki mevduat (ve kredi kullandıran bankanın ihraç ettiği mevduat sertifikaları veya dengi enstrümanlar)

(b) Altın

(c) Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilen ve;

- hazine ve merkez bankaları tarafından ya da ulusal denetim otoritesince aynı statüde olduğu kabul edilen yerel kamu kurumları tarafından ihraç edilmişse, en az BB- ya da
- diğer kuruluşlar (bankalar ve menkul kıymet şirketleri dahil) tarafından ihraç edilmişse, en az BBB- ya da

- kısa vadeli borçlanma enstrümanları ise, en az A-3/P-3 derecelendirme notuna sahip borçlanma araçları (tahvil, vb.)

(d) Denetim otoritesi tarafından kabul edilen bağımsız bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilmemiş ve

- bankalar tarafından ihraç edilmiş; ve
- tanınmış bir borsaya kote edilmiş; ve
- birinci derecede borç olarak sınıflandırılan; ve
- ihraççı bankanın aynı dereceye sahip tüm ihraçlarının derecesi, tanınmış bir bağımsız kredi kuruluşu tarafından en az BBB- veya A-3/P-3 olarak belirlenmiş; ve
- menkul kıymetleri teminat olarak tutan bankanın, ilgili ihracın (duruma göre) BBB-'nin veya A-3/P-3'ün altında bir derecelendirme notuna sahip olması gerektiğini ileri sürmesine dayanak olabilecek herhangi bir bilgiye sahip olmadığı; ve
- denetim otoritesinin, menkul kıymetin piyasa likiditesi konusunda yeterli kanaate sahip olduğu borçlanma araçları (tahvil, vb.).

(e) Temel bir endekse dahil olan hisse senetleri (hisse senedine dönüştürülebilir tahviller dahil).

(f) Devredilebilir Menkul Kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları

- fon payı fiyatının günlük olarak belirlenmesi ve ilân edilmesi kaydıyla ve

- sadece bu paragrafta sayılan enstrümanlar ve menkul kıymetlere yatırım yapılması koşuluyla kabul edilir.

Kapsamlı yöntemde ise aşağıda belirtilen teminatlar dikkate alınacaktır;

- Basit yöntemde sayılan enstrümanların tümü;
- Temel bir endekse dahil olmayan, ancak tanınmış bir borsada kote edilmiş hisse senetleri (hisse senedine dönüştürülebilir tahviller dahil).
- Bu tür hisse senetlerini içeren Devredilebilir Menkul kıymet Müşterek Yatırım Fonu Girişimleri (DMK) ve yatırım fonları.

2.2.3. Basel I ve Basel II Kabul Edilebilir Teminat Farklılıkları Yenilikler

Basel II standart yaklaşımında tercih edilen teminatların risk ağırlıklarını Basel I ile karşılaştırmasını Tablo 6’da inceleyebilirsiniz.

Tablo 6: Basel I ve Basel II Teminat Karşılaştırması (Standart Yöntem)

Teminat Türleri	Basel Risk Ağırlığı (%)	Basel II Risk Ağırlığı (%)
Nakit, Mevduat Veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Ana Endekste (Imkb 100 Gibi) Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Yatırım Fonları	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine Göre
Ana Endeks Dışında, Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetler	100	Ratinge Göre
Ana Endeks Dışında, Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetleri De Barındıran Fonlar	100	Fonun İçinde Bulunan Enstürman Tipine Göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkametgah Amaçlı %35 Ticari Amaçlı %100
Belli Şartları Taşıyan Garanti(A- Ve Üzeri Ratinge Sahip Firmalar)	100	Ratinge Göre

Kaynak : BDDK, Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı, Türkçe Çeviri

Tablo incelendiği zaman şu farklılıkların olduğu anlaşılıyor;

- İpotek teminatı ile koruma altına alınan kredilerin risk ağırlıkları %50'den, ticari amaçlı kredilerde %100'e çıkartılmaktadır. Basel II ile ipotek teminatının cazibesinin azaltılması öngörülmektedir.
- Aşağıda belirtilen teminatların Basel II'de risk azaltıcı teminat olarak kabul edilebilmesi için bazı kriterler getirilmiştir. Bu kriterleri taşımayan teminatlar risk azaltıcı teminat olarak kabul edilmeyecektir.
 - Borçlanma senetleri
 - Hisse senetleri
 - Yatırım fonları
 - A- ve üzeri ratinge sahip firmaların garantileri
 - Tüm kamu ve banka garantileri
 - Belirli şartları taşıyan kredi türevleri

Basel II birlikte tartışma konusu yapılan konulardan bir tanesi de piyasada yaygın olarak kullanılan

- Çek, senet
- Ortak kefaleti
- Grup şirketi kefaleti

gibi teminat türlerinin Basel II' de teminat gösterilebilecek değerler arasında yer almamasıdır. Bu tartışma konusu kısmen doğru olmakla birlikte açıklayıcı bilgiler ile daha doğru anlatılması gerekmektedir. Basel I' dede bu teminatlar risk azaltım unsuru olarak dikkate alınmamaktaydı. Basel II'de aynı durum devam etmektedir. Basel II uygulamaya geçtikten sonra standart yöntem kullanan bankalar kefalet ve çek/senedi teminat olarak alabilecekler ancak bu teminatları tek başlarına risk azaltım unsuru olarak kullanamayacaklardır. İçsel derecelendirme yöntemini kullanma yetkisini alan bankalar bu teminatları risk azaltım unsuru olarak kullanma imkanına sahip olabileceklerdir.

Basel II İçsel Derecelendirme Yöntemi ile kredi derecelendirme yetkisine ulaşan bankalar ise mevcut uygulamadan farklı olarak hisse senedi ve yatırım fonlarını risk azaltıcı teminat olarak dikkate alabileceklerdir. İDY yaklaşımını uygulayan bankalar ipotek ve garantileri risk azaltım unsuru olarak kullanma imkanına sahip olacaklardır.

Uzun vadede, Basel II’de risk azaltım unsuru olarak kabul edilen teminatlar bankaların ve firmaların lehine olarak gözükmektedir. Basel II’ye uyum gösteren bankalar ve firmalar avantajlı çıkacaklardır. Mevcut sermaye yeterlik yönetmeliğinde çek ve senetler risk azaltım unsuru olarak dikkate alınmaz iken Basel II’de kredi riski ölçümünde ileri ölçüm yöntemlerini kullanan bankalar çek ve senetleri risk azaltım unsuru olarak dikkate alabileceklerdir.

2.3. Kurumsal, Perakende, KOBİ Kredileri

Basel II uygulamasında çeşitli kredi tanımları bulunmaktadır. Tanımlanan krediler şunlardır;

- Hazine ve Merkez Bankalarına Kullandırılan Krediler
- Merkezi Hükümet İçinde Yer Almayan Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Kullandırılan Krediler
- Çok Taraflı Kalkınma Bankalarına Kullandırılan Krediler
- Bankalara Kullandırılan Krediler
- Menkul Kıymet Şirketlerine Kullandırılan Krediler
- Kurumsal Krediler
 - Proje Finansmanı
 - Duran Varlık Finansmanı
 - Emtia Finansmanı
 - Gelir Getiren Gayrimenkul
 - Volatilitesi Yüksek Ticari Gayrimenkul
- Perakende Krediler
- Konut İpoteği Karşılığı Kullandırılan Krediler
- Ticari Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Kullandırılan Krediler
- Nitelikli Rotatif Perakende Krediler

Bu kredilerden kurumsal ve perakende krediler ile ticari gayrimenkul ipoteği karşılığı kullandırılan krediler işletmelerimizi yakından ilgilendirmektedir. Çalışmanın bu bölümünde bu 3 kredi tanımı ile birlikte Basel II kriterlerine göre KOBİ kredilerinden bahsetmek istiyorum.

2.3.1. Kurumsal Krediler

Basel II'ye göre cirosu 50 Milyon EUR üzerinde bulunan büyük ölçekli şirketlere verilen krediler ile KOBİ'lere verilen kredilerden perakende portföy içerisinde sınıflandırılmayan kredilerdir.

Basel II'de Kurumsal Kredilere uygulanacak risk ağırlıklarına ilişkin tablo aşağıdadır.

Kredi Değerlendirmesi	AAA ile AA- arası	A+ ile A- arası	BBB+ ile BB- arası	BB-'nin altı	Derecelendirilmemiş
Risk Ağırlığı	%20	%50	%100	%150	%100

Kaynak : BDDK, Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı, Türkçe Çeviri

2.3.2. Perakende Krediler

Basel II'ye göre Bireysel krediler ile belli şartları taşıyan KOBİ kredileri perakende kredi olarak sınıflandırılmaktadır.

Basel II uygulamasında kredinin perakende kredi olabilmesi için şu 4 kritere uygun olmalıdır. (BDDK, 2004)

- Borçlu kriteri: Maruz olunan risk, bir gerçek kişi veya kişilerden veya bir küçük işletmeden alacakla ilgili olmalıdır.
- Ürün kriteri: Söz konusu krediler rotatif krediler (kredi kartları ve kredili mevduat hesapları dahil), vadeli bireysel krediler ve bireysel nitelikli finansal kiralama işlemleri (taksitli krediler, otomobil kredileri ve finansal kiralamaları, öğrenci ve eğitim kredileri, ihtiyaç kredileri) ve küçük işletmelere kullanılan krediler ve lehlerine verilen taahhütler biçiminde kullanılmış olmalıdır. Borsaya kote edilmiş olsun ya da olmasın (tahviller ve hisse senetleri gibi) menkul kıymetler özellikle bu

kategoriinin dışında tutulmuştur. İpotek karşılığı krediler de konut amaçlı gayrimenkul ipoteğiyle teminat altına alınan krediler kapsamına dahil edildikleri takdirde bu kategoriye dahil edilmeyecektir.

- Çeşitlendirme kriteri: Denetim otoritesi, yasal perakende portföyünün, riskleri azaltan ve %75 risk ağırlığı uygulamasını gerektiren derecede çeşitlendirilmiş olduğundan emin olmalıdır. Bunu sağlamanın bir yolu, herhangi bir borçluya²⁴ kullanılan kredi tutarı toplamının yasal perakende portföy toplamının %0,2'sini aşmayacağını öngören sayısal bir limit belirlemek olabilecektir.
- Kredilerin düşük tutarlı olması kriteri: Tek bir borçluya kullanılan perakende kredilerin toplam tutarı 1 milyon Euro'dan fazla olamaz.

Bu kriterleri taşıyan krediler perakende portföy içerisinde değerlendirilecektir ve %75 risk ağırlığına tabi tutulacaktır.

2.3.3. Ticari Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Krediler

Mevcut , sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ilişkin kanunda ipotekli kredilerin sermaye yeterlilik oranında %50 risk azaltıcı unsur etkisi vardı.

Basel komitesi gayrimenkul ipoteği ile teminatlandırılan kredilerin bankaların en sorunlu aktifleri içerisinde yer aldığından hareketle ipotek karşılıklı kredilerin cazibesini azaltmak amacıyla Basel II kapsamında uygulanacak risk ağırlıklarını %100 olarak belirlemiştir.

2.3.4. KOBİ Kredileri

Taşıdığı şartlara göre kurumsal veya perakende portföy kapsamında verilen kredilerdir. Bir kredinin KOBİ kredisi olabilmesi için kredi kullanan firmanın veya bağlı olduğu grubun yıllık cirosunun 50 Milyon EUR'dan az olması gerekmektedir.

KOBİ kredileri, kredi tutarına göre perakende veya kurumsal portföyde sınıflandırılmaktadır.KOBİ sınıfına giren bir firmaya kullanılan kredinin toplam tutarı 1 Milyon EUR'dan az ise kredi perakende KOBİ kredisi , 1 Milyon EUR'dan büyük ise Kurumsal KOBİ kredisi olarak tanımlanmaktadır.

Basel II'nin KOBİ'ler için getirdiği avantajlardan bir tanesi de kredi tutarına göre kredinin perakende veya kurumsal olarak tanımlanmasıdır. Perakende olarak tanımlanan bir kredinin risk ağırlığı %75 olarak dikkate alınırken kurumsal kredinin risk ağırlığı %100 risk ağırlığına sahip olacaktır. Perakende sınıfına kredi için daha az sermaye ayıracak olan banka bu krediye daha uygun faiz oranı uygulayabilecektir.

2.3.4.1.KOBİ Tanımları

Küçük ve orta boy işletme kavramı konusunda kabullenilmiş bir tanım mevcut değildir. Bu nedenle bu konuyla ilgili bulunan tarafların küçük ve orta boy işletmeleri belirlemek amacıyla değişik kıstasları ve tanımlamaları kullandığı görülmektedir.

KOBİ tanımı ülkemizde çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından farklı olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizdeki işletmelerin tanımını yapan yasaların başlıcaları şunlardır:

- KOSGEB Kanunu
- Türk Ticaret Kanunu
- Gelir Vergisi Kanunu
- Devlet İstatistik Enstitüsü
- Sanayi ve Ticaret Sicili

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın yaptığı tanıma göre 250 kişiden az çalışanı istihdam eden ve yıllık cirosu 25 Milyon YTL'ni aşmayan işletmeler KOBİ sınıfına girmektedir.

KOSGEB'e göre 150, Hazine Müsteşarlığı'na göre ise 250 ve Eximbank'a göre ise 200 kişiden az çalışanı istihdam eden işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Bankalarda KOBİ tanımları ise genellikle ciro ile ilişkilendirilmektedir.

Avrupa Birliği mevzuatında ise 250'den daha az çalışanı olan, yıllık cirosu 50 Milyon EUR'yu ve bilanço büyüklüğü 43 Milyon EUR'yu geçmeyen işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca KOBİ'nin bir veya birkaç büyük şirkete ait olmaması kriteri de kullanılmaktadır.

Basel II'de benimsenen tanımda ise sadece ciro kriteri bulunmaktadır. Yıllık cirosu 50 Milyon EUR tutarı aşmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanmaktadır. 50 Milyon EUR üzerinde cirosu bulunan şirketler ise büyük ölçekli şirketler olarak tanımlanmaktadır.

2.3.4.2. Basel II Kurumsal ve Perakende KOBİ Kredileri

Basel II uygulamasında KOBİ riskleri risk tutarına göre KOBİ kredileri perakende veya kurumsal portföyde değerlendirilmektedir. 1 Milyon EUR tutara kadar olan riskler perakende portföyde değerlendirilirken, 1 Milyon EUR üzeri riskler ise kurumsal portföyde değerlendirilecektir.

Şekil 5 : Kurumsal ve Perakende KOBİ Kredileri

KOBİ TANIMI	PERAKENDE KOBİ	KURUMSAL KOBİ
Ciro < 50 Milyon EUR	Risk < 1 Milyon EUR	Risk > 1 Milyon EUR

Kredilerin perakende veya kurumsal portföyde değerlendirilmesinin farkları ise şunlardır.

- Perakende portföyde değerlendirilen krediler %75 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Bu durumda bankalar perakende portföyde kullanılan krediler için daha az sermaye ayıracaklar ve bu durum kredi fiyatına olumlu yansıtılabilecektir.

- Kredi derecelendirme notu olmayan veya kredi derecelendirme notu BBB+ ve altında olan firmaların riskleri kurumsal portföyde değerlendirilecek ve %100 risk ağırlığına tabi tutulacaktır. Bankalar bu kredilerde daha fazla sermaye ayıracaklar ve bu durum kredi fiyatına etki edecektir.

Bu bilgiler ışığında aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Kredi Riski	Yıllık Satışlar	Portföy	Risk Ağırlığı
> 1 Milyon EUR	< 50 Milyon EUR	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme Notuna Göre
< 1 Milyon EUR	< 50 Milyon EUR	Perakende KOBİ	Standart (%75)

2.4. Kredi Fiyatlaması ve Örnek

Bankaların kredi fiyatlamasını, kredi derecelendirme ile ilişkisini ve kredi risk derecelendirme ile oluşan beklentileri kısaca anlatmaya çalışacağım. Kredi derecelendirme notunun kredi fiyatı ile ilişkilendirilmesin de avantajlarını ve dezavantajlarını da bir örnek ile açıklamaya çalışacağım.

Banka tarafından gerçekleştirilen kredi fiyatlamaları genellikle fon maliyeti, risk primi, operasyonel gider payı ile kar marjından oluşmaktadır. Bu süreçte risk primi belirlenirken bankalar yukarıdaki tüm faktörleri göz önünde bulundurmaktadır. Ancak tüm kredi kullanıcıları için ülke ve sektör ile ilişkili risk faktörleri eşit ağırlıkta görülmektedir. Bu nedenle kredi fiyatlarında farklılığı doğuran kredi kullanıcıları ile ilgili faktörlerdir. Bu faktörlerin değerlemesi ise derecelendirme ile gerçekleştirilmektedir (*Eken, 2006*).

Kredi verme sürecinde bankalar, işletmelere ait kredi risk derecelerini çeşitli aşamalarda kullanmaktadır. Bu aşamalar şunlardır;

Kredi Tahsis Kararı,
Fiyatlandırma,
Kredi Türü/Limiti,
Teminat Yapısı,
Kredi İzleme' dir. (Yalçın vd, 2006)

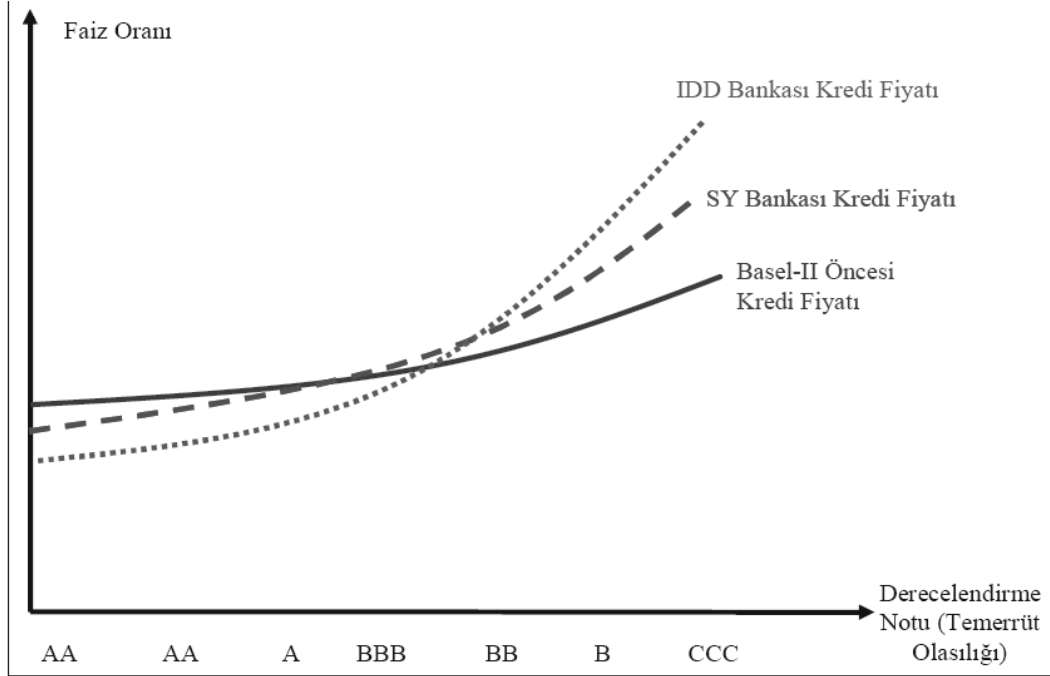
Genelde risk yönetimi tekniklerinin gelişmesi özelde de Basel-II ile beklenen başlıca faydalar şunlardır:

- Bankalarda risk yönetiminin etkinliğinin artması
- Bankaların aracılığı fonksiyonlarını daha etkin biçimde yerine getirmesi
- Bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldıkları risklere paralel olması
- Bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığıyla piyasa disiplininin artması
- Bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin kurumsal yönetim yapılarında iyileşme. (BDDK, 2005)

Basell II 'nin kredi fiyatlamasına dolaylı olarak etkilerinin görüleceği en önemli alan kredilere ilişkin risk primlerindeki değişikliklerdir. Basel II'de kredi fiyatlamasına ve risk primlerinin belirlenmesine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamasıyla birlikte Basel II ile hız kazanacak olan risk yönetimi alanındaki gelişmelerle, bankaların işlemleri dolayısıyla maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçecekleri, bu ölçüm sonuçlarını karar alma süreçlerinde daha fazla dikkate alacakları ve işlemlerin fiyatlandırılmasında, maruz kalınan riskleri daha etkin bir şekilde kullanacakları düşünülmektedir. Bu sebeple, bankaların risk yönetimi fonksiyonları geliştikçe risk priminin önem kazanacağı tahmin edilmektedir. Bu da bankaların müşterilerini ve işlemlerini, risklilik düzeylerini dikkate alarak daha fazla ayırtırmaya tabi tutmaları ve fiyat farklılaşmalarının daha belirgin olması sonucunu doğuracaktır. (Temizel , 2007)

Mevcut ve gelecek dönem arasındaki farklılığın aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi gerçekleşmesi beklenmektedir.

Grafik : Basel II Öncesi ve Basel II Sonrası Kredi Fiyatı Karşılaştırması

Kaynak: Ayhan Yüksel, Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri, BDDK Araştırma Dairesi, Araştırma Raporları 2005/4,

Örnek Kredi Fiyatlama :

Aynı kredi notuna sahip KOBİ sınıfında ki A ve B firmaları aynı anda, 360 gün vadeli aynı bankadan 1,000,000 EUR kredi kullanıyor olsun . A firmasının aynı bankada mevcut 1,000,000 EUR kredi riski bulunmaktadır ve bu kullanım ile riski 2,000,000 EUR olacaktır. B firmasının ise aynı bankada kredi riski sıfırdır ve bu kullanım ile kredi riski 1,000,000 EUR olacaktır. Bankanın mevcut kredi için kaynak maliyeti % 4'dür. Banka kullandığı kredilerden % 20 öz kaynak getirisi elde etmeyi hedeflemektedir ve bu nedenle kredi maliyetleri üzerine %20 öz kaynak getirisi hesaplayarak kredi fiyatlaması yapmaktadır.

A firmasının kullandığı kredi ile birlikte toplam kredi riski 1,000,000 EUR'yu aştığı için kredi kurumsal portföyde değerlendirilecek ve bankanın bu kredi için ayırması gereken sermaye şu şekilde hesaplanacaktır.

$1,000,000 \text{ EUR (Kredi Tutarı) } * 0,08 \text{ (Sermaye Yeterlilik Rasyosu) } * 1,00 \text{ (Kredi Risk Ağırlığı) } = 80,000 \text{ EUR (Ayrılacak Sermaye Tutarı)}$

Ayıracağı sermayeye göre bankanın bu krediden hedeflediği öz kaynak getirisi ise şu şekilde hesaplanacaktır.

$80,000 \text{ EUR (Ayrılacak Sermaye Tutarı) } * 0,20 \text{ (Öz kaynak getiri hedefi) } = 16,000 \text{ EUR}$

B firmasının kullandığı kredi tutarı ve firmanın toplam riski 1,000,000 EUR eşik sınırında olduğu içi kredi perakende portföyde değerlendirilecek ve bankanın bu kredi için ayırması gereken sermaye ise şu şekilde hesaplanacaktır.

$1,000,000 \text{ EUR (Kredi Tutarı) } * 0,08 \text{ (Sermaye Yeterlilik Rasyosu) } * 0,75 \text{ (Kredi Risk Ağırlığı) } = 60,000 \text{ EUR (Ayrılacak Sermaye Tutarı)}$

Ayıracağı sermayeye göre bankanın bu krediden hedeflediği öz kaynak getirisi ise şu şekilde hesaplanacaktır.

$60,000 \text{ EUR (Ayrılacak Sermaye Tutarı) } * 0,20 \text{ (Öz kaynak getiri hedefi) } = 12,000 \text{ EUR}$

Aynı kredi notuna sahip iki firma aynı tutarda ve aynı vadede kredi kullanmalarına rağmen banka B firmasının kullanacağı kredi için birincisine göre %25 oranında daha az sermaye ayıracaktır.

Bankalar mevcut sermayelerinden maksimum getiri elde etmek amacındadır. Banka bu 2 krediye fiyatlama yaparken ayırdığı sermaye tutarını dikkate alacaktır.

Banka , A firmasına kullanıracığı 1,000,000 EUR krediden 16,000 EUR getiri elde etmek için maliyetinin üzerine %1,6 ($16,000 / 1,000,000$) spread ekleyerek fiyatlama yapmıştır. Bu durumda kredi fiyatı % 4,00 (Maliyet) + 1,60 (Spread) = %5,60 olacaktır ve firmanın ödeyeceği faiz tutarı ise 56,000 EUR olacaktır.

Banka , B firmasına kullandıracığı 1,000,000 EUR krediden 12,000 EUR getiri elde etmek için maliyetinin üzerine %1,2 (12,000 / 1,000,000) spread ekleyerek fiyatlama yapmıştır. Bu durumda kredi fiyatı % 4,00 (Maliyet) + 1,20 (Spread) = %5,20 olacaktır ve firmanın ödeyeceğı faiz tutarı ise 52,000 EUR olacaktır.

► *A firmasının kredi fiyatı % 5,60 , ödeyeceğı faiz tutarı 56,000 EUR*

► *B firmasının kredi fiyatı % 5,20 , ödeyeceğı faiz tutarı 52,000 EUR*

Bu örnekte A firması kullanacağı krediyi riski olmayan bir bankadan kullansaydı kullanacağı kredi perakende portföy içerisinde değerlendirilip %75 risk ağırlığına tabi tutulacak ve bankadan daha düşük fiyatlı kredi oranı teklifi alabilecekti.

KOBİ ölçekli firmalar 1 Milyon EUR sınırlamasına dikkat ederek kullanacakları kredileri farklı bankalardan kullanırsa perakende portföy kapsamında kredi kullanma imkanına sahip olacaklardır ve daha düşük sermaye ağırlığına tabi perakende kredi kullanarak finansman giderlerini düşürecekler ve karlılıklarını arttıracaklardır.

2.5. Kurumsal Yönetimin Artan Önemi

2.5.1. Kurumsal Yönetim

Küreselleşmenin etkilerinden bir tanesi de rekabetin ve sermaye dolaşım hızının dünya genelinde artışıdır. Küreselleşme ile birlikte şirketlerin rekabet alanları kendi ülke alanları dışına taşmıştır. Şirketler artık var olma savaşlarını tüm dünya genelinde sürdürmektedirler. Şirketler, varlıklarını sürdürebilmek için daha fazla pazarlara girmeye ve ürünlerini, hizmetlerini satmaya çalışmaktadırlar.Şirketlerin bu denli geniş pazarlarda rekabet edebilmeleri için sermaye ihtiyaçları da artmıştır.Sermaye ihtiyaçları için halka açılan şirketler uluslar arası arenada sermaye kapma yarışı da yapmaktadırlar.

Yatırımcılar, yatırım kararlarını verirken bir çok kriteri aynı anda değerlendirmektedir. Mali tabloların şeffaflığı, sermaye piyasalarının uluslar arası standartlarda olması bu kriterlere örnek olarak verilebilir. Bu kriterler arasına son yıllarda şirket yönetim kalite kriteri de eklenmiştir. Özellikle son yıllarda duyduğumuz büyük çaplı şirket ve yönetici skandalları şirket yönetim kalitesinin önemini daha da arttırmıştır.

İşletmelerin sermaye artışı gereksinimlerinin artan oranda hisse satışı yoluyla karşılanması, ekonomideki hissedar sayısını artırmaktadır. Yatırımcılar, tasarruflarını yönlendirecekleri şirketin mali raporları kadar, iyi yönetilip yönetilmediği de göz önünde bulundurmaktadır. *(TKYD ve Deloitte, 2007)*

Sermaye piyasalarının gittikçe daha küresel bir konuma ulaşmasına paralel olarak, yabancı yatırımcıların sağladıkları kaynaklara ilişkin hesap verebilirlik beklentileri de artmaktadır. Bu beklentileri karşılamakta daha başarılı olan ülkeler, yabancı kaynak konusundaki uluslar arası rekabette avantajlı konuma ulaşmaktadır. Şirketlerin ve sonuç olarak ekonomik sistemin düşük maliyetli yatırım sermayesini cezbedebilmesi , ancak yatırımcı güveninin geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bu güvenin özünde ise, şirkete sağlanan kaynakların yatırımcılarla üzerinde anlaşıldığı amaçlar doğrultusunda kullanılması yatmaktadır. *(TKYD ve Deloitte,2007)*

Gerek kurumların gerekse işletmelerin yönetimlerinde oluşturacakları sistemlerin herkes tarafından kabul edilen standart ve ilkeleri bulunmaktadır. Bu standart ve ilkelerin belirlenmesi kurumsal yönetim kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu ilkelere de kurumsal yönetim ilkeleri denmektedir. *(Demirbaş ve Uyar, 2006 : 22)*

Birçok farklı şekilde tanımlanabilecek kurumsal yönetim (corporate governance), en geniş anlamda modern yaşamda insanların bir amaca ulaşmak için oluşturduğu herhangi bir kurumun yönetiminin düzenlenmesidir. Daha dar anlamda ise, bir kurumun beşeri ve mali sermayeyi çekmesine, etkin çalışmasına ve böylece ait olduğu toplumun değerlerine saygı gösterirken uzun dönemde ortaklarına ekonomik değer yaratmasına

imkan tanıyan her türlü kanun, yönetmelik, kod ve uygulamaları ifade etmektedir.
(*Demirbaş veUyar, 2006 :20*)

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), kurumsal yönetimi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Kurumsal yönetim, bir şirketin yönetimi, yönetim kurulu, hissedarları ve diğer menfaat sahipleri arasındaki bir dizi ilişkiyi kapsar... Kurumsal yönetim, makro ekonomik politikalardan, ürün ve faktör piyasalarındaki rekabet düzeyine kadar firmaların faaliyetlerini biçimlendiren bir dizi unsurdan oluşan daha geniş bir ekonomik çerçevenin içinde yer almaktadır. Kurumsal yönetimin çerçevesi, aynı zamanda yasal, düzenleyici ve kurumsal faktörlere dayanır.”

Kurumsal yönetim, serbest rekabet şartlarının kurumsallaştığı gelişmiş ülkelerde 1930’lardan başlayarak önem kazanmış ve son yirmi yılda OECD, Dünya Bankası, kurumsal yatırımcılar, borsalar, ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarının yönlendirmesiyle birçok ülkede kurumların yönetiliş tarzını belirler hale gelmiştir.
(*TÜSİAD, 2002 : 9*)

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kurumsal yönetim uygulamalarını uzun yıllardan beri uygulanmakta iken ülkemizde henüz yeni bir kavramdır.

Ülkemizde kurumsal yönetim ilkeleri uygulaması bugün için sadece SPK kanununa tabi şirketler için geçerlidir. SPK’nin Kurumsal Yönetim İlkeleri’ni yayınlamasından sonra halka açık şirketler uyum raporlarını yayınlamaya başlamışlardır. Basel II, AB uyum süreci ve Türk Ticaret Kanunu değişikliği kurumsal yönetim ilkelerinin tüm firmalarımız tarafından benimsenmesi ve uygulanmaya başlanması için önemli etkenler olacaktır.

Kurumsal Yönetim ilkeleri incelendiğinde ve gerek OECD ülkeleri, gerekse ülkemizde SPK’nın yayınladığı söz konusu “ilkeler” irdelendiğinde, öncelikle “pay sahipleriyle ilişkiler” kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. (*Salepçioğlu,2006:10*)

Bu bağlamda, şirketlerde üretim ve pazarlama sürecinin bir sonucu olarak, “müşteri ilişkileri” bölümlerinin mevcudiyeti gibi, sermaye piyasalarındaki gelişmelerin bir sonucu olarak borsa şirketlerinde de “pay sahipleriyle ilişkiler” bölümleri karşımıza çıkmaya başlamıştır. Ayrıca, küresel piyasalardaki gelişmeler paralelinde, işletmelerde “finansman” bölümlerinin öneminin belirginleşmesi gibi, günümüzde de sermaye piyasalarındaki uygulamalar doğrultusunda “pay sahipleriyle ilişkiler” bölümlerinin önemi artmaya başlamıştır. Buna ilaveten, bireysel ve kurumsal yatırımcıların yanı sıra, “kredi derecelendirme kuruluşları”nın, “kurumsal yönetim” uygulamaları ve “hissedarlarla ilişkiler” konularına verdikleri önem de gün geçtikçe artmaya başlamıştır. (Salepçioğlu, 2006:10)

Bugünkü aşırı rekabete dayalı global pazarlarda, “kurumların yönetimi” kadar “yönetimin kurumsallaşması” da bir stratejik politika olarak belirginleşmektedir. Kurumsal yönetim ilkeleri yapısal sürecin sonucu olarak bu çerçevede değerlendirilmelidir. (Oktay ve Salepçioğlu, 2006 :326)

Kurumsal yönetimde önceleri hep halka açık şirketler konuşuldu. Hissedar haklarının korunması açısından ele alındı. Türkiye gibi ülkelerde Avrupa’da da bu böyle, halka açık olmayan çok büyük şirketler var. Bunların nasıl yönetildiği tıpkı halka açık şirketler kadar çok önemli. Eğer biz kurumsal yönetimi iyi bir strateji yönetimi, doğru bir risk yönetimi olarak algılıyorsak, iyi yönetimi sürdürülebilirliğin bir ön koşulu olarak görüyorsak halka açık olmayan şirketler için de aynı şey geçerlidir. Bunların nasıl yönetildiği halka açık olmasa da diğer küçük ortakları varsa onlar açısından önemlidir, menfaat sahipleri açısından önemlidir, çünkü bu şirketler kredi alıyorlar, çalışanları var, piyasa ile ilişki içindeler, bunlara mal satanlar var. Dolayısıyla ayakta kalmaları, sürdürülebilir olmaları, sorumluluklarını yerine getiriyor olmaları son derece önemlidir. Bir de tabii ülkemizin KOBİ gerçeği var. İlla çok küçük KOBİ’ler anlamında almayalım, büyük ve büyümeyi arzu eden KOBİ’lerimiz var. Bunların kurumsal yönetime geçmeden önce kurumsallaşma altyapılarını oluşturması lazım. (Darman , 2007)

KOBİ'lerin öncelikle kurumsallaşmanın gereği olan süreçlerin tamamlanması lazım. Doğru pazarlama, finansman ve insan kaynakları politikalarının olması lazım. Genellikle KOBİ'lerle danışmanlar çalışır, danışmanlar raporlarını verir, bunu uygulayıp uygulamamak KOBİ'lere kalmıştır. Ayrıca unutmamak lazım, danışmanların etkinliği, danışıldıkları konu ve süre ile kısıtlıdır. Benim KOBİ'lere tavsiyem eğer nitelikli eleman istihdam etmek zor ise, bunun yerine kısa vadeli nitelikli beyaz yakalıları istihdam ederler, belli bir noktaya gelir ondan sonra kurumsal yönetime geçme yolunda daha büyük adımlar atabilirler. Aslında en doğrusu, tıpkı halka açık şirketler gibi yönetim kurullarına, kendilerine ivme kazandıracak, vizyon sahibi donanımlı, iyi eğitilmiş yönetim kurulu üyeleri almalarıdır. Yönetim kurulunu işletmeleri de çok önemlidir. Önceden hazırlanmış ve iyi düzenlenmiş yönetim kurulu toplantıları sanılanın aksine bir zaman kaybı değil, gelecekteki olası kayıpların önüne geçmede en iyi mekanizmadır. (Darman , 2007)

2.5.2. Kurumsal Yönetim İlkeleri

Kurumsal yönetimin tüm dünyada kabul edilmiş ana ilkeleri

- Adillik, Adaletlilik (Fairness)
- Hesap verebilirlik (Accountability)
- Sorumluluk (Responsibility)
- Şeffaflık (Transparency)

Adillik

Adaletlilik ilkesi; azınlık ve yabancı hissedarlar dahil olmak üzere hissedar haklarının korunması ve tedarikçilerle yapılan sözleşmelerin uygulanabilirliğinin sağlanmasıdır. (Demirbaş ve Uyar, 2006 : 24)

OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri, adillik ilkesini aşağıda belirtilen iki maddeye bağlı olarak geniş şekilde incelemektedir. (TKYD. 2007)

- Kurumsal yönetim çerçevesi, hissedarlık haklarını korumalı ve bu hakların kullanılabilmesini kolaylaştırmalıdır.
- Kurumsal yönetim çerçevesi, azınlık ve yabancı hissedarlar da dâhil, bütün hissedarlara eşit muamele yapılmasını güvence altına almalıdır. Bütün hissedarlar haklarının ihlali halinde yeterli telafi ya da tazminat elde etme imkânına sahip olmalıdır.

Sorumluluk

- Kurumsal yönetim çerçevesi, paydaşların haklarını yasalarda ve ikili anlaşmalarda belirtildiği şekilde tanımalı, servet ve yeni iş alanları yaratmada şirketler ve paydaşlar arasında etkin işbirliğini ve mali açıdan güçlü işletmelerin ayakta kalmasını teşvik etmelidir.

Şeffaflık

- Kurumsal yönetim çerçevesi, şirketin mali durumu, performansı, mülkiyeti ve idaresi dâhil olmak üzere şirketle ilgili bütün maddi konularda doğru ve zamanında açıklama yapılmasını sağlamalıdır.

Şeffaflıkla ilgili madde, şirketin kamuoyu ile doğru, açık ve karşılaştırılabilir bilgi paylaşımını gerektirmektedir. Zira, yatırımcılar ancak tatminkar düzeyde kaliteli bilgiye sahip oldukları durumda kaynaklarını etkin bir şekilde yönlendirme olanağı bulacaktır. Bu nedenle, şirketin geçmiş dönem performansı ile birlikte geleceğe yönelik amaçları ve karşılaşacağı önemli risklerin yatırımcılara duyurulması, iyi kurumsal yönetimin gereği olarak değerlendirilmektedir. Şeffaflık ilkesi, yalnızca faaliyet sonrasında değil, faaliyetin gerçekleştirilmesi sırasında ve öncesinde de geri bildirim sağlanmasına yönelik olanakların geliştirilmesine yönelik düzenlemeleri teşvik etmektedir. Şeffaflık konusunda uygulamada karşılaşılan en ciddi sıkıntılardan biri de çeşitli ülkelerde uygulanan muhasebe standartlarındaki farklılıklar nedeniyle finansal bilgilerin

karşılaştırılabilir olmaktan uzaklaşmasıdır. Finansal bilgilerin karşılaştırılabilirliğini sağlamak amacıyla, Avrupa Birliği 2005 yılından itibaren bütün halka açık şirketlere, konsolide tablolarını Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi tarafından yayınlanmakta olan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) uyarınca hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Türk Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) da 2006 yılında UFRS'yi Türkçe'ye çevirmiştir. 2007 yılında kanunlaşması umulan yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda halka açık olsun olmasın ülkemizdeki tüm işletmelere muhasebe ve finansal raporlama konularında TMSK tarafından yayımlanan, UFRS'ye uyumlu Türkiye Muhasebe Standartları'na uymaları mecburiyeti getirilmektedir.

Hesap Verebilirlik

- Kurumsal yönetim çerçevesi, şirketin stratejik rehberliğini, yönetim kurulu tarafından yönetimin etkin denetimini ve yönetim kurulunun, şirkete ve hissedarlara karşı hesap verme yükümlülüğü taşımasını sağlamalıdır.

Faaliyet öncesinde, sırasında ve sonrasında geri bildirim sağlanmasını içeren şeffaflık ilkesinin aksine, hesap verebilirlik ilkesi faaliyet sonrasında kapsamaktadır. Bu ilke, yönetim kurulunun tepe yönetim performansını bağımsız bir şekilde izlemesini ve tepe yöneticilerin hissedarlara karşı hesap verebilirliğinin temin edilmesini gerektirmektedir. Bunun sağlıklı bir şekilde isleyebilmesi için, yönetim kurulu ve tepe yönetim arasında sorumlulukların ne şekilde paylaşıldığı netleştirilmelidir. Aksi takdirde, karar verme gücünün hangi mercide olduğu, dolayısıyla bu kararlar için hesap verme yükümlülüğünün kimde olduğu belirsiz kalacaktır. Başka bir ifadeyle, yönetim kurulu ve tepe yönetim arasında etkin bir işbölümü, kurumsal yönetimde hesap verebilirlik ilkesinin vazgeçilmez koşuludur. Bu nedenle, kurumsal yönetimle ilgili rapor ve kodlarda yönetim kurullarının yapısı ve işleyişi ile ilgili düzenlemeler ağırlıklı bir yer tutmaktadır.

2.5.3. SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri

Sermaye Piyasası Kurulu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası ve Türkiye Kurumsal Yönetim Forumu ile birlikte Temmuz 2003’de kurumsal yönetim ilkelerini oluşturmuştur. Kurumsal yönetim ilkeleri daha sonra Şubat 2005’de güncellenmiştir.

SPK’nin kurumsal yönetim ilkeleri giriş bölümünde belirttiği üzere ilkelerin hazırlanmasında bir çok ülkenin düzenlemeleri incelenmiş, başta 1999 yılında yayınlanan “OECD Kurumsal Yönetim İlkeleri” olmak üzere, dünyada benimsenmiş ve tavsiye edilen genel esaslar ile ülkemizin kendine özgü koşulları dikkate alınmıştır. (SPK, 2005)

İlkeler öncelikle halka açık anonim şirketler için hazırlanmıştır. Ancak bu İlkelerde yer alan prensiplerin kamuda veya özel sektörde faaliyet gösteren diğer anonim şirketler ve kuruluşlar tarafından da uygulama alanı bulabileceği düşünülmektedir. İlkelerde yer alan prensiplerin uygulanıp uygulanmaması isteğe bağlıdır. Ancak, bu İlkelerde yer alan prensiplerin uygulanıp uygulanmadığına; uygulanmadı ise buna ilişkin gerekçeli açıklamaya, bu prensiplere tam olarak uymama dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ve gelecekte şirketin yönetim uygulamalarında İlkelerde yer alan prensipler çerçevesinde bir değişiklik yapma planının olup olmadığına ilişkin açıklamaya, yıllık faaliyet raporunda yer verilmesi ve ayrıca kamuya açıklanması gerekmektedir. (SPK , 2005)

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yapılacak düzenlemeler çerçevesinde, kurumsal yönetim derecelendirmesi yapan derecelendirme kuruluşları İlkelerin uygulanma durumunu saptayacaklardır. (SPK, 2005)

İlkelerde yer alan ana prensipler “uygula, uygulamıyorsan açıkla” prensipleridir. Ancak bu prensiplerin bazılarının yanında harfi bulunmakta olup, bu prensipler tavsiye niteliğindedir. Diğer bir ifade ile tavsiye niteliğindeki prensiplere uyulmadığı takdirde herhangi bir açıklama yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Bununla birlikte, orta ve uzun vadede, tavsiye niteliğindeki bu prensiplerin de “uygula, uygulamıyorsan açıkla” kapsamında değerlendirilmesi söz konusu olabilecektir. (SPK, 2005)

İlkeler, mevcut düzenlemelere herhangi bir istisna teşkil etmemektedir. Diğer bir ifade ile halka açık anonim şirketlerin mevzuat ile belirlenen yükümlülükleri aynen devam etmektedir. Bununla birlikte, İlkeler mevcut düzenlemelerin ilerisinde prensipler içermekte olup, mevcut mevzuatta ve uygulamada kurumsal yönetim konusunda oluşan eksikliği gidermek ve boşluğu doldurmak amacına yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu anlamda İlkeler, ileride mevzuatta yapılacak düzenlemeler için de yol gösterici bir özellik arz etmektedir. İlkeler doğası gereği, günün koşullarına uyum sağlanmasını teminen periyodik olarak gözden geçirilecektir. (SPK, 2005)

İlkeler; pay sahipleri, kamuyu aydınlatma ve şeffaflık, menfaat sahipleri, yönetim kurulu olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. (SPK, 2005)

İlk bölümde, pay sahiplerinin hakları ve eşit işleme tabi olmaları konusundaki prensipler yer almaktadır. Bu bölümde, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına, genel kurula katılım ve oy verme hakkına, kar payı alma hakkına ve azınlık haklarına ayrıntılı olarak yer verilmekte; ayrıca pay sahipliğine ilişkin kayıtların sağlıklı olarak tutulması ve payların serbestçe devri ve satışı konuları ile pay sahiplerine eşit işlem ilkesi ele alınmaktadır. İkinci bölümde, kamunun aydınlatılması ve şeffaflık kavramları ile ilgili prensipler yer almaktadır. Bu çerçevede, şirketlerin pay sahiplerine yönelik olarak bilgilendirme politikası kuralları oluşturmaları ve bu kurallar bütününe sadık kalarak kamuyu aydınlatmalarına yönelik prensipler belirlenmiş, ayrıca, dünyadaki güncel gelişmeler ve ülkemiz koşulları göz önünde bulundurularak periyodik mali tablo ve raporlarda yer alacak bilgiler bir standarda bağlanmış ve işlevsellik ön planda tutularak ayrıntılandırılmıştır. (SPK, 2005)

Üçüncü bölüm, menfaat sahipleri ile ilgilidir. Menfaat sahibi, işletmenin hedeflerine ulaşmasında ve faaliyetlerinde herhangi bir ilgisi olan bir kimse, kurum veya çıkar grubu olarak tanımlanmaktadır. Şirketle ilgili menfaat sahipleri pay sahipleri ile birlikte çalışanları, alacaklıları, müşterileri, tedarikçileri, sendikaları, çeşitli sivil toplum kuruluşlarını, devleti ve hatta şirkete yatırım yapmayı düşünebilecek potansiyel tasarruf sahiplerini de içerir. Bu bölümde şirket ile menfaat sahipleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine yönelik prensipler yer almaktadır. (SPK, 2005)

Dördüncü bölümde ise, yönetim kurulunun fonksiyonu, görev ve sorumlulukları, faaliyetleri, oluşumu ile yönetim kuruluna sağlanan mali haklar ve yönetim kurulunun faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere kurulacak komitelere ve yöneticilere ilişkin prensipler yer almaktadır. Yönetim kurulu bölümünde yönetim kurullarının iki tip yönetim kurulu üyesinden oluşması önerilmektedir. Bunlar, icrada görevli olan (executive) ve olmayan (non-executive) üyelere dir. Eğer bir yönetim kurulu üyesi aynı zamanda, şirkette murahhas aza gibi idari bir görevde çalışıyor ise, bu yönetim kurulu üyesi, icrada görevli yönetim kurulu üyesi olarak tanımlanmaktadır. İcra görevli olmayan yönetim kurulu üyesi ise, yönetim kurulu üyeliği haricinde şirkette başkaca herhangi bir idari görevi bulunmayan kişi olarak tanımlanmaktadır. İcra Başkanı da, şirketin esas sözleşmesince belirtilen, uygulamanın en üst noktasında sorumlu olan kişidir. Bu kişi uluslararası yönetim sistemleri anlamında “Chief Executive Officer(CEO)” dır. Eğer şirket yapısında İcra Başkanı yoksa aynı işlev genel müdür tarafından yerine getirilir. (SPK, 2005)

İlkelerde; şirketin icra başkanı/genel müdürü, genel koordinatör dahil, bunların yardımcıları, şirketin organizasyon şemasında yer alan ana birimlerin başında bulunan personel ve bunların yardımcıları, ayrıca yönetimde söz sahibi olan yönetim kurulu başkanına veya icra başkanı/genel müdüre doğrudan bağlı olarak çalışan personel ile birlikte danışman gibi diğer personel, yönetici olarak adlandırılmaktadır. (SPK., 2005)

SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri

BÖLÜM I - PAY SAHİPLERİ

- Pay Sahipliği Haklarının Kullanımının Kolaylaştırılması
- Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı
- Genel Kurula Katılım Hakkı
- Oy Hakkı
- Azınlık Hakları
- Kar Payı Hakkı
- Payların Devri
- Pay Sahiplerine Eşit İşlem İlkesi

BÖLÜM II - KAMUYU AYDINLATMA VE ŞEFFAFLIK

- Kamuyu Aydınlatma Esasları ve Araçları
- Şirket ile Pay Sahipleri, Yönetim Kurulu Üyeleri ve Yöneticiler Arasındaki İlişkilerin
- Kamuya Açıklanması
- Kamunun Aydınlatılmasında Periyodik Mali Tablo ve Raporlar
- Bağımsız Denetimin İşlevi
- Ticari Sır Kavramı ve İçerden Öğrenenlerin Ticareti
- Kamuya Açıklanması Gereken Önemli Olay Ve Gelişmeler

BÖLÜM III - MENFAAT SAHİPLERİ

- Menfaat Sahiplerine İlişkin Şirket Politikası
- Menfaat Sahiplerinin Şirket Yönetimine Katılımının Desteklenmesi
- Şirket Malvarlığının Korunması
- Şirketin İnsan Kaynakları Politikası
- Müşteriler ve Tedarikçilerle İlişkiler
- Etik Kuralları
- Sosyal Sorumluluk

BÖLÜM IV - YÖNETİM KURULU

- Yönetim Kurulunun Temel Fonksiyonları
- Yönetim Kurulunun Faaliyet Esasları ile Görev ve Sorumlulukları
- Yönetim Kurulunun Oluşumu ve Seçimi
- Yönetim Kuruluna Sağlanan Mali Haklar
- Yönetim Kurulunda Oluşturulan Komitelerin Sayı, Yapı ve Bağımsızlığı
- Yöneticiler

2.5.4. İMKB 100 Şirketleri Kurumsal Yönetim Araştırması

“İyi Şirket” Danışmanlık A.Ş. tarafından 1 Ağustos – 25 Ağustos 2006 tarihleri arasında gerçekleştirilen İMKB 100 şirketleri kurumsal yönetim araştırmasının bazı sonuçlarına bu bölümde yer vermek istiyorum

İMKB 100 endeksine dahil şirketlerin 2005 yılı faaliyet raporları, kurumsal yönetim uyum raporları ve şirket esas sözleşmeleri dikkate alınarak bahsi geçen rapor hazırlanmıştır.

İMKB 100 şirketlerinden ;

- 32'si Kurumsal Yönetim Komitesini kurmuştur.
- 63'ü Pay Sahipleri ile İlişkiler birimini kurmuştur.
- 38'i şirket esas sözleşmesinde Yönetim Kurulunun görev ve sorumluluklarına ilişkin ayrıntılı bilgi vermektedir
- 86'sının Denetim Komitesi mevcuttur. Ancak Denetim Komitesi başkanı bağımsız olan şirket sayısı 16'dır

Raporun genel değerlendirme bölümünde ise şu sonuçlara yer verilmektedir.

- 72 tane şirket 0 – 49
- 14 tane şirket 50 - 59
- 5 tane şirket 60 – 69
- 5 tane şirket 70 – 79
- 4 tane şirket 80 – 86

aralığında puan almıştır.

(Kaynak : İMKB 100 Şirketleri Kurumsal Yönetim Araştırması)

Raporun sonucuna göre İMKB 100 şirketlerinin büyük bir çoğunluğu düşük seviyede puan almıştır. Sadece 9 tane şirket iyi ve üzeri puan sahibi olmuştur. 2006 yılı içerisinde yapılan araştırmaya göre ülkemizde belirli ölçüde kurumsallaşma sürecini tamamlayarak halka açılmış şirketlerimizin dahi kurumsal yönetim derecelendirme konusunda tam hazır olmadığını göstermektedir.

2.5.5. Kurumsal Yönetim Derecelendirmesi ve Kurumsal Yönetim Endeksi

Kurumsal yönetim ilkelerinin ne derecede uygulandığının denetlenmesi için SPK tarafından yetkilendirilen bağımsız derecelendirme kuruluşları görev yapacaktır. Kurumsal Yönetim derecelendirme kuruluşları, şirketleri kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde denetleyerek kendilerine bir derecelendirme notu verecektir.

SPK tebliğine göre Kurumsal Yönetim İlkeleri Uyum Derecelendirmesi'nde bölümler itibariyle ağırlıklı dağılım şu şekilde yapılacaktır.

- Pay Sahipleri Bölümü % 25
- Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık Bölümü % 35
- Menfaat Sahipleri Bölümü % 15
- Yönetim Kurulu Bölümü % 25

Kurumsal yönetim derecelendirmesinde 1'den 10'a kadar olan bir skala kullanılmaktadır. Söz konusu, 1 kurumsal yönetim alanında en kötü şirket kalitesini, 10 ise en iyi şirket kalitesini temsil etmektedir.

Ayrıca, 2004'ten itibaren, hisse senetleri İMKB'de işlem gören şirketlerin faaliyet raporlarında ve internet sitelerinde kurumsal yönetim uyum raporuna yer vermeleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından zorunlu kılınmıştır.

SPK Kurumsal Yönetim İlkelerinde yer alan prensipleri uygulayan şirketlere yönelik olarak İMKB bünyesinde Kurumsal Yönetim Endeksi adıyla ayrı bir endeks oluşturmuş

ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum derecelendirme notunun en az 6 olan şirketleri bu endekse dahil edileceği açıklanmıştır. Endekse dahil olmak isteyen şirketler Derecelendirme Tebliği çerçevesinde derecelendirme yaptırmak zorundadırlar.

Kurumsal Yönetim Derecelendirme Notu, bir şirketin kurumsal yönetim ilkelerine uyumu ve paydaşlarına, ortaklarına, yatırımcılarına, kreditorlerine, düzenleyici kuruluşlara ve diğer menfaat sahiplerine duyarlılığı hakkında en etkili iletişim aracı haline gelmiştir. (*Perşembe, 2006*)

23 Ağustos 2007 tarihinde Kurumsal Yönetim Derecelendirme notunu İMKB'ye bildiren firma sayısının 5 olmasının ardından 31 Ağustos 2007 tarihinde İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi işleme başlamıştır. 31/10/2007 tarihi itibarıyla de Kurumsal Yönetim Endeksine dahil firma sayısı 7 olup bu firmalar şunlardır;

Doğan Yayın Holding

Vestel Elektronik

Y&Y Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı

Tofaş Fabrika

Türk Traktör

Hürriyet Gazetecilik

Tüpraş A.Ş.

(*İMKB, 2007*)

“Kurumsal Yönetim Endeksi” konusunda uluslararası gelişmeler, Türkiye’de kurumsal yönetim derecelendirmesi, kurumsal yönetim endeksinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi için öneriler, endeksin geleceği hakkında görüşler, endeksten beklentiler ve derecelendirme aşamaları konusunda çalışmalar artarak devam etmektedir.

Borsa şirketlerinin Kurumsal Yönetim İlkeleri çerçevesinde sermaye piyasalarında yaratacakları farkındalık için İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi'nin bir fırsat olarak değerlendirilmesi, sözkonusu şirketlere kalıcı avantajlar sağlayabilecektir. (*Salepçioğlu, 2007*)

Kurumsal Yönetim Derecelendirme çalışmaları bir kereye mahsus olmayan bir süreci oluşturacak şekilde, İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi'nin hayata geçirilmesi ile sağlandığı belirtilerek, Borsa'da yeni bir dönemin başlamasıyla beraber, söz konusu Endeksin bundan sonraki sürekliliği içerisinde de sermaye piyasalarında önemli bir aşamanın gerçekleştirilmiş olduğu vurgulanmaktadır. (Salepçioğlu, 2007)

Bilgi ekonomisi içinde, sermaye piyasalarındaki gelişmelerin gereği ve bir borsa şirketi olarak, kurumsal yönetim uygulamalarına yönelik çalışmalarda Kurumsal Yönetim Derecelendirmesi ve İMKB bünyesinde oluşturulacak Kurumsal Yönetim Endeksi'ni bir fırsat olarak değerlendirmesi yanı sıra bu çalışmalar, aynı zamanda sermaye piyasalarında farkındalık ve bilinirliği de sağlayacaktır. (Salepçioğlu, 2007)

Bu derecelendirme sürecini kredi, derecelendirme aşaması takip edecektir. Özellikle, yeni TTK ve müteakip, Basel II'nin uygulama süreci açısından şimdiden Kurumsal Yönetim olgusunun ön plana çıkarılması Kobi'ler için önem arz etmektedir.

2.5.6. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Faydaları

Kurumsal yönetim ilkelerine uyumun faydaları 4 ayrı başlık altında özetlenebilir.

1. Dışsal (Piyasa) Nedenler:

Kurumsal Yönetim İlkelerine uyumun ve elde edilen iyi bir derecelendirme notunun:

- Şirket performansını artırır.
- Marka değerini artırır.
- Sermaye ve kredi maliyetlerini düşürür.
- Kredi derecelendirme notuna etkiler.
- Karlılığı artırır ve bu paydaşlara olumlu yansır.
- Şirketin hisse senedi fiyatlarını olumlu etkiler ve dolayısıyla paydaşların getirileri artar.
- Sigorta primlerini düşürür.
- Kredi olanaklarını artırır.

2. Yasal Nedenler

- Dünya genelinde bir çok ülkede Kurumsal Yönetim İlkeleri çeşitli kanunlar ile düzenlenmiş ve bu ilkeleri uygulamak zorunlu hale getirilmiştir.
- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum, çıkartılan kanunlar ile yasal ve düzenleyici kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve denetim firmaları tarafından izlenmektedir.
- Hisseleri İMKB'de işlem gören şirketlerin faaliyet raporlarında ve internet sitelerinde kurumsal yönetim uyum raporuna yer vermeleri SPK tarafından zorunlu hale getirilmiştir.

3. İçsel Nedenler

Kurumsal yönetim ilkelerine uyum, yönetim kurulunun:

- İşinin ehli olduğunu,
- Şirketi iyi, etik ve etkin örgütlediğini,
- Tüm yasa ve düzenlemelere uyduğunu,
- Şirketi paydaşların menfaatlerini en düzeyde gözeterek yönettiğini,
- Menfaat sahipleriyle ilgili her türlü bilgiyi açıklama sorumluluğunu yerine getirdiğini,
- İş, faaliyet, çevre ve sosyal alanlarda riskleri iyi analiz ettiğini,
- Bu riskleri iyi yönetmek için sağlam ve etkili politikalar geliştirip, uygulayıp, izleyip, kamuya açıkladığını,
- Pay ve menfaat sahiplerinin beklentilerinin iyi yönetildiğini,
- Sektörel, ulusal ve uluslararası standartlara uyulduğunu göstererek

güven tahsis eder.

- Şirket içi duyarlılığı artırarak risklerin yönetilmesindeki sorumlulukları açıkça belirler,
- İcraçı olmayan yöneticiler, üst yönetim ve diğer çalışanların şirketin risk profili ve kurumsal yönetim uygulamalarını daha iyi idrak etmelerini sağlar,
- Daha iyi bilgilendirilmiş kararlar verilmesini sağlar,
- Üst yönetimde daha kuvvetli fikir birliği oluşturur,
- Üst yönetime daha yüksek sorumluluk anlayışı tahsis eder,
- Stratejik hedefleri tutturma yeteneğini artırır,
- İcraçı olan ve olmayan tüm yöneticiler ve üst yönetim, yönetim kurulu, yatırımcılar, pay sahipleri, ortaklar, kreditorler ve borçlular, tedarikçiler, çalışanlar, tüm diğer menfaat sahipleri, hükümet, yasal kurumlar, özdenetim kurumları, sivil toplum kuruluşları, medya, çevreci gruplar arasında ve en önemlisi kamuoyuyla olan iletişimin kalitesini artırır.

4 Yapısal nedenler

- Son yıllarda yaşanan şirket skandalları ve uluslar arası arenada yaşanan yoğun rekabet ve sermaye kapma yarışı kurumsal yönetim kavramını zorunlu hale getirmiştir.
- Rekabete var olabilmek için yatırımcılardan pay kapma yarışı içerisinde olan şirketlerin, yatırımcılar tarafından talep edilen taleplere uymaları gerekmektedir.
- Sermayedarların yapamadığı denetim görevlerinden kaynaklanan zafiyetleri kurumsal yönetim ilkeleri telafi edebilir.
- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum gösteren şirketler kişisel yönetim modelinden daha çok kolektif yönetim modelini benimser ve kolektif yönetimin avantajlarından azami ölçüde faydalanır.
- İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi'ne sahip olmak bir prestij olarak görülmektedir. Bu durum özellikle aile şirketleri için daha fazla önem arz etmektedir.

2.5.7. Basel II Kurumsal Yönetim İlkeleri İlişkisi

Kredi derecelendirme sürecinde, derecelendirme çalışması yapan kurum veya kurumlar firmaların kurumsal yönetim ilkelerine uyumunda inceleyeceklerdir. Kurumsal yönetim derece notu olmayan şirketlerin kredi derecelendirme notu olumsuz etkilenecektir. Bununla birlikte kurumsal yönetim derece notunun olumlu olması kredi derecelendirme notunu arttırmayacaktır.

Basel II ile birlikte bankalar kredi tahsis süreçlerinde şirketlerin kurumsal yönetim performanslarına da bakmaya başlayacaklardır. Kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlamış firmaların finansal performansları da olumlu ise bu firmalar daha iyi imkanlarla kredi kullanabileceklerdir.

Kurumsal Yönetim İlkelerine uyum gösteren işletmelerin kredi derecelendirme notu olumsuz etkileneceği için uyum göstermeyen şirketlere göre daha uygun imkanlarla kredi kullanmaları onların rekabet gücünü de arttıracaktır.

2.6. Kredi Derecelendirme

Bugüne kadar, uluslararası derecelendirme şirketlerinin ülkemize verdiği ülke ratingi münasebetiyle derecelendirme kavramını duyan firmalarımız, Basel II ile birlikte derecelendirme kavramı ile birlikte yaşamaya başlayacaklardır. Basel II ile birlikte her firmanın kredi derecelendirme notu olacak ve daha düşük kredi fiyatları, ancak iyi (yüksek) derecelendirme notu almış firmalar için mümkün olacaktır.

Çalışmamın bu bölümünde kredi derecelendirme kavramından, çeşitlerinden, yollarından ve firmalarımızın iyi derece notu alması için yapması gerekenlerden bahsedeceğim.

2.6.1. Kredi Derecelendirme Nedir

Risk, ölçülebilmesi, karşılaştırılabilmesi ve bir gösterge olabilmesi açısından sayısallaştırılmalıdır. Bu sayısallaştırma işlemi 'derecelendirme' olarak adlandırılıyor. Derecelendirme, bir firmanın mali verilerinden yönetsel niteliklerine, geçmiş performansından gelecekteki projelerine kadar birçok faktörün bir arada değerlendirilerek, nihai bir nota ulaşılması anlamına geliyor.

Derecelendirme , borçlanma araçları üzerindeki faiz ve ana paranın geri ödenmeme riskinin belirlenmesi işlemidir. (*Şirvan, 2006*)

Derecelendirme kesinlikle bir menkul kıymeti satın alma,satma veya elde tutma önerisi değildir.

- Yurt içi ve yurt dışı menkul kıymet (tahvil,private placement, varlığa dayalı menkul kıymet vs.) ihraçlarında etkindir.
- Kurumların finansal durumu hakkında şeffaflık sağlayarak kurumlara olan güveni artırır.
- Derecelendirme notlarının verilmesi sırasında kalitatif ve kantitatif analiz birlikte kullanılır.
- Kolay anlaşılır semboller aracılığıyla kurumların diğer ülkelerdeki benzer kurumlarla karşılaştırılabilirliğini sağlar.
- Yatırımcılara üstelendikleri risklerle ilgili bilgi verir.
- Kredibilitenin zor kazanıldığı ancak çok kolay kaybedileceği bir ortamda derecelendirme notunun yatırımcılar ve /veya kreditorler kadar borçlananlar yani firmalara da eşit derecede yarar sağlaması kaçınılmazdır.
- Finansal risklerin analizini yatırımcıların aynı derecede yapmaları beklenemez.
- Yatırımcıları üstlendikleri riskler konusunda bilgilendirmek üzere derecelendirme kuruluşları aracılık eder.
- Derecelendirme piyasa oyuncularına yol gösteren bir araçtır. Yatırımlarını uygun gördükleri risk grubunda değerlendirmelerini sağlar.
- Derecelendirme en genel tanımı ile bir kuruluşun finansal yükümlülüklerini zamanında yerine getirip getiremeyeceği hakkında verilen bağımsız bir görüştür.
- Bu görüşün kolay anlaşılabilmesi için sonuçlar sembollere dönüştürülmüştür.

2.6.2. Derecelendirme Çeşitleri:

2.6.2.1.Vadelerine Göre Derecelendirme

Derecelendirmeler vadelerine göre uzun ya da kısa olabilirler.

- **Kısa Vadeli Derecelendirme**

Kısa vadeli derecelendirme ise bir yıla kadar olan tüm yükümlülüklerin karşılanabilmesi için likidite ve sermaye kaynaklarına erişme imkanının değerlendirilmesidir. (*Şirvan, , . 2006*)

- **Uzun Vadeli Derecelendirme**

Uzun vadeli derecelendirme kurumun performansı ile kuruluşun ait olduğu sektörün temel ekonomik ve finansal özelliklerine dayanarak verilen görüştür. Bunda ekonomik konjoktüre duyarlılık; teknolojik gelişmeler; talep değışmeleri; kanuni düzenlemeler; yönetim kalitesi gibi unsurlar etkili olur. Uzun vadede yükümlülüklerin yerine getirilebilme olasılığını belirler. (*Şirvan, 2006:13*)

2.6.2.2.Türlerine Göre Derecelendirme

Derecelendirmeler türlerine göre 3 gruba ayrılırlar.

- **Uluslararası Döviz Cinsinden Derecelendirme**

Kurumun Döviz cinsi yükümlülüklerini döviz yaratarak ödeyebilme kabiliyeti değerlendirilir. Tüm ülke riskleri konvertibilite riski dahil göz önüne alınır. (*Şirvan , 2006:13*)

- **Uluslararası Yerel Para Cinsinden Derecelendirme**

Kurumun Yerel Para cinsi yükümlülüklerini yerel para yaratarak ödeyebilme kabiliyeti uluslararası kriterlere göre değerlendirilir Konvertibilite riski hariç tüm ülke riskleri göz önüne alınır. (*Şirvan, 2006*)

- **Ulusal Yerel Para Cinsi Derecelendirme**

Yatırım yapılabilir derecesinin altındaki ülkelerdeki kuruluşların dar bir aralıkta sıkışıp kalmaları görece değerlendirilmeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle Türkiye de dahil olmak üzere bu tür ülkelerde ulusal derecelendirme uygulaması gündeme gelmiştir.

Yatırım seviyesinin altında yabancı para ve yerel para ülke notlarına sahip ülkelerin, talep ettikleri takdirde, ulusal kredi notları oluşturulabilir. Ulusa kredi notları ülke sınırları içerisinde geçerlidir. Ulusal notlar eklenen bir takı ile farklılaştırılır, Arjantin ulusal notu “AAA(arg)” da olduğu gibi. Türkiye de (Tr)

Kurumun Yerel Para cinsi yükümlülüklerini yerel para yaratarak ödeyebilme kabiliyeti ulusal kriterlere göre değerlendirilir. Ülke Riskleri göz önüne alınmaz. (*Şirvan, 2006*)

2.6.2.3.Uluslararası Uzun Vade Kredi Notları

Aşağıdaki cetvel hem yabancı para hem de yerel para notlarına uygulanır.

Uluslararası kredi notları yabancı para ve yerel para yükümlülüklerinin yerine getirilebilme kapasitesini değerlendirir. Hem yabancı hem de yerel para notları uluslararası karşılaştırılabilir değerlendirmelerdir. Yerel para notu, sadece ülke yönetimi içerisinde o ülkenin parasıyla olacak ödemelerin ihtimalini ölçer.

Yatırım Yapılabilir Seviye

AAA

En yüksek kredi kalitesi. ‘AAA’ notları kredi riskinin en düşük olduğu beklentisini yansıtır. Finansal yükümlülüklerin zamanında ödenmesinde olağanüstü güçlü bir kapasite olduğu durumlarda verilir. Bu kapasitenin öngörülebilir beklentiler ışığındaki gelişmelerden olumsuz etkilenmesi ihtimali çok düşüktür.

AA

Çok yüksek kredi kalitesi. ‘AA’ notları çok düşük kredi riskini yansıtır. Finansal yükümlülüklerin zamanında ödenmesinde çok güçlü bir kapasite olduğu durumlarda verilir. Bu kapasitenin öngörülebilir beklentiler ışığındaki gelişmelere olan hassasiyeti çok anlamlı değildir.

A

Yüksek Kredi Kalitesi. 'A' notları düşük kredi riski beklentisini yansıtır. Finansal yükümlülüklerinin zamanında ödenmesinde güçlü bir kapasite olduğu durumlarda verilir. Bu kapasite, yine de şartlardaki ve ekonomik değişikliklerdeki değişimlere daha yüksek notlara göre daha hassastır.

BBB

İyi kredi kalitesi. 'BBB' notları kredi riski beklentisinin düşük olduğunu gösterir. Finansal yükümlülüklerin zamanında ödenmesindeki kapasite yeterli görülür, ancak şartlardaki olumsuz gelişmeler ve ekonomik durum bu kapasiteyi olumsuz etkileyebilir. En düşük yatırım yapılabilir kategorisi notudur.

Spekülatif Seviye

BB

Spekülatif. 'BB' notları özellikle olumsuz ekonomik gelişmelerden dolayı kredi riskinin ortaya çıkma ihtimalini, ancak iş alanından veya finansal alternatiflerden dolayı finansal yükümlülüklerin yerine getirilebileceğini yansıtır. Bu seviyede derecelendirilmiş menkul kıymetler yatırım yapılabilir seviyesinde değildir.

B

Oldukça spekülatif. 'B' notları önemli bir kredi riskinin varlığını, ama kısıtlı bir güvenlik marjının olduğunu gösterir. Finansal yükümlülüklerin şu anda yerine getirildiğini, ancak ilerleyen ödemelerdeki kapasitenin ekonominin ve iş ortamının istikrarlı ve olumlu gidişatına bağlı olduğunu yansıtır.

CCC, CC, C

Yüksek Temerrüt Riski. Temerrüt gerçek bir olasılıktır. Finansal yükümlülükleri yerine getirebilme kapasitesi ancak ekonominin ve iş ortamının istikrarlı ve olumlu ilerlemesine dayanır. Bir 'CC' notu, bir tür temerrütün ihtimalini gösterir. 'C' notu ise temerrütün an meselesi olduğunu gösterir.

DDD, DD, D

Temerrüt. Bu kategorideki yükümlülüklerin notları, yükümlünün gelecekte kısmen veya tamamen düzelmesine veya likidasyonuna bağlı olduğunu gösterir. Beklenen düzelme değerleri oldukça spekülatifken ve tam olarak tahmin edilemezken, aşağıdakiler genel

prensipleri yansıtır. ‘DDD’ notu ödenmemiş borçların ve birikmiş faizin yaklaşık %90-%100 oranında düzelme potansiyeline sahip olduklarını gösterir. ‘DD’ %50-%90 aralığındaki potansiyel düzelmeleri, ‘D’ ise en düşük düzelme ihtimalini ve beklentileri yansıtır. (%50’den daha az gibi)

Bu kategorideki kurumlar bazı yada tüm yükümlülüklerinde temerrüte uğramışlardır. ‘DDD’ notu almış kurumların yeniden yapılanmaya gitmeden performanslarını devam ettirme ve faaliyetlerini sürdürme beklentisi en yüksektir. ‘DD’ ve ‘D’ notu alan kurumlar genellikle resmi bir yeniden yapılanma veya tasfiye işleminden geçmektedirler; ‘DD’ notu almış olanların borçlarının daha büyük bir kısmını karşılama ihtimali vardır, ‘D’ notu alanların ise tüm borçlarını geri ödeme beklentileri düşüktür

Diğer belirleyici parametreler

(+)-(-): Kredi notlarının göreceli durumlarını belirtmek amacıyla “+” veya “-” eklenebilir. Bu tür ekler “AAA” ve “CCC” seviyesindeki notlara eklenmez.

‘Geri çekilmiş’: Eğer derecelendirme şirketi sunulan bilgilerin yetersiz olduğuna kanaat getirirse, veya bir yükümlülüğün vadesi dolarsa veya geri çağırılmışsa, veya yeniden finanse edilmişse belirtilir.

İzleme: Yatırımcılara duyurmak amacıyla, kredi notları Not İzleme kapsamına alındıklarında, makul bir ihtimalle bir not değişikliği olabileceğini ve değişikliğin hangi yönde olabileceğini belirtir. Bunlar, potansiyel bir artırıma tanımlayan ‘Olumlu’, potansiyel bir düşüşü belirten ‘Olumsuz’ veya notlar artırılabilir, azaltılabilir yada sürdürülebilirse ‘Gelişen’ şeklinde olabilirler. Not İzleme genelde kısa sürede çözümlenir.

Görünüm(outlook): 1-2 yıl içerisinde notun muhtemel değişme yönünü belirtir. Görünümler, olumlu, durağan veya olumsuz olabilir. Olumlu veya olumsuz bir Not Görünümü, mutlaka bir not değişikliği olacağı anlamına gelmez. Benzer şekilde ‘durağan’ görünümelerde, olumluya yada olumsuzya yönelik bir değişiklik olmadan şartlar gerektirdiği takdirde bir not artırıma veya düşmesi olabilir. Ara sıra, temel eğilim göremeyebilir ve böyle durumlarda Not Görünümünü ‘gelişen’ diye belirtilebilir.

2.6.2.4.Ulusal Uzun Vade Kredi Notları

Ulusal Notlar, ülkedeki en iyi kredi riskine göre olan kredi kalitesini belirtir. “En iyi” kredi riski her zaman olmasa da genellikle, bir ülke tarafından ihraç edilmiş veya garanti altına alınmış tüm yükümlülüklerle denk gelir. Aşağıdaki tabloda söz konusu ülkeyi belirtmek için, notların yanına (xxx) gibi özel bir ek konur.

AAA(xxx) ‘AAA’ ulusal notu, o ülkenin not cetvelindeki en iyi nottur. Bu not, aynı ülkedeki tüm ihraç edenlere ve ihraçlara göre “en iyi” kredi riskini belirtmektedir ve genellikle ülke tarafından ihraç edilen veya garanti edilen tüm finansal yükümlülükleri kapsar.

AA(xxx) ‘AA’ ulusal notu, o ülkedeki diğer ihraç edenlere ve ihraçlara göre çok güçlü bir kredi riskini belirtir. Bu finansal yükümlülüklerdeki kredi riski, ülkedeki en iyi ihraççılardan biraz farklıdır.

A(xxx) ‘A’ ulusal notu, o ülkedeki ihraç edenlere ve ihraçlara göre güçlü bir kredi riskini belirtir. Ancak şartlardaki değişiklikler veya ekonomik durumlar, finansal yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesini daha yüksek notlara göre daha fazla etkileyecektir.

BBB(xxx) ‘BBB’ ulusal notu, o ülkedeki ihraç edenlere ve ihraçlara göre yeterli seviyede kredi riskini belirtir. Ancak şartlardaki değişiklikler veya ekonomik durumlar, finansal yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesi ihtimali daha yüksek notlara göre daha fazladır.

BB(xx) ‘BB’ ulusal notu, o ülkedeki diğer ihraç edenlere ve ihraçlara göre makul zayıflıkta bir kredi riskini belirtir. Bu ülke içerisinde, finansal yükümlülüklerinin yerine getirilmesi bir dereceye kadar belirsizdir ve bu yükümlülükleri yerine getirme kapasitesi olumsuz ekonomik gelişmelere daha hassastır.

B(xxx) ‘BB’ ulusal notu, o ülkedeki diğer ihraç edenlere ve ihraçlara göre anlamlı zayıflıkta bir kredi riskini belirtir. Finansal sorumluluklar şu anda yerine getirilmektedir

ve kısıtlı bir güvenlik marjı vardır. Ancak finansal yükümlülükleri yerine getirebilme kapasitesinin sürdürülebilmesi ekonominin ve iş ortamının istikrarlı ve olumlu gidişatına bağlıdır.

CCC(xxx), CC(xx), C(xxx) Bu kategorideki ulusal notlar, o ülkedeki diğer ihraç edenlere ve ihraçlara göre oldukça zayıf bir kredi riskini belirtir. Finansal yükümlülükleri yerine getirebilme kapasitesi ekonominin ve iş ortamının istikrarlı ve olumlu gidişatına tamamen bağlıdır.

DDD(xxx), DD(xxx), D(xxx)

Bu kategorideki ulusal notlar, temerrüt halinde olan finansal sorumlulukları yada kurumları belirtir

2.6.2.5.Bireysel ve Destek Notlar

Bankacılık sektörü için uygulanan “Bireysel” ve “ Destek” notu şeklinde adlandırılan iki değişik tür derecelendirme daha olduğu gibi sigorta şirketleri için “Finansal güçlülük” notu adlı poliçe sahiplerine karşı yükümlülüklerin yerine getirilmesini de içeren bir derecelendirme tanımı daha bulunmaktadır. (*Şirvan, 2006:13*)

- **Bireysel Notlar**

Bireysel notlar sadece bankalara verilir. Uluslararası karşılaştırılabilirliğe sahip bu notlar, bankanın tamamen bağımsız olması durumunda, herhangi bir dış desteğe dayanmadan bankanın durumunun değerlendirmesini yapar. (*Şirvan,, 2006:13*)

Bireysel notlar “A” dan “E”ye kadar sıralanabilir.

- **Destek Notu**

Destek notları, potansiyel bir harici destek kaynağının (ülkenin veya kurumsal sahibin) bankayı desteklemeye olan eğilimi ve kabiliyeti hakkındaki yorumudur.Bankanın

gerektiğinde dış destek alma olasılığını ve destek verecek kuruluşun buna eğilimini ve kapasitesini gösterir. (*Şirvan, 2006*)

Destek notları 1 ile 5 arasında değişir ve 5 dış destek imkanı olmadığını ifade eder.

2.6.3. Basel II ve Kredi Derecelendirme

Basel II, 2007'den itibaren komite üyesi ülkelerde ve 2008 yılından itibaren ülkemizde uygulanmaya başlanacaktır. Basel II ile birlikte kredi derecelendirme notu firmalarımızın, finans kurumlarından kredi kullanmak için önem arz etmektedir.

Bankalara kredi başvurusu yapan firmalardan kredi derecelendirme notu talep edilecektir.

Basel II uygulamasının ilk yıllarında bankaların kendi kredi derecelendirme sistemlerini kullanarak firmalara kredi derecelendirme notu verme yetkileri olmayacaktır. Ancak 2009 yılından itibaren, talep etmeleri halinde ve BDDK'nin uygun bulması halinde bankalar içsel derecelendirme notlarını kullanabilme yetkisi talebinde bulunacaklardır.

BDDK'dan yetki alan kredi derecelendirme kuruluşları, firmalara kredi derecelendirme notu vereceklerdir. Bankaların kredi derecelendirme notu vermeye başlamalarından sonrada yetkili kredi derecelendirme kuruluşlarınca verilen kredi derecelendirme notları bankalar tarafından kabul edilebilecektir.

2008 yılında kredi derecelendirme notu almak isteyen firmalarımız BDDK'nin yetkilendirdiği kredi derecelendirme kuruluşlarından kredi derecelendirme notu alacaklardır.

Basel II'nin amaçlarından bir tanesi , bankaların ve reel sektörün risk oranını minimuma indirmektir.Bankalar kredi tahsis kararlarında subjektif kriterlerden ziyade kredi derecelendirme notu gibi objektif kriterleri dikkate alacaklardır.

Basel II kuralları kapsamında yeni sermaye yeterliliği kurallarının uygulanmasıyla birlikte ülkelerin kredi notları kredi maliyetlerini de doğrudan etkileyecek. Bu da mali gücü düşük olan şirketleri olumsuz etkileyecek. Mali gücü yüksek olan kredi alacak, diğerleri alamayacak. Böylece bankaların kredi riski de minimuma inmiş olacak.

Kredi derecelendirme notu olmayan firmalar, mali yapıları güçlü olsa dahi %100 risk ağırlığına tabi portföyde değerlendirilecektir. Bu durumda, bankalardan kullandıkları kredilerin faiz oranlarına etki edecektir.

Kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmesi halinde, firmalarımızın Basel II kriterlerine adapte olmaları daha kolay olacaktır.

Yüksek kredi derecelendirme notu almak isteyen firmaların, şeffaf yönetim ve bilanço anlayışını benimsemiş ve kurumsal yönetim ilkelerini uyguluyor olmaları gerekmektedir.

Mevcut kredi tahsis kararlarında şirketlerin ve ortaklarının mal varlıkları önemli etkiye sahiptir. Yüksek mal varlığı olan ortakların veya grup şirketlerinin kefaletleri alınarak kredi tahsis kararları verilebiliyordu. Basel II ile birlikte şirketlerin ve ortaklarının mal varlıkları ne kadar güçlü olursa olsun kredi derecelendirme ve kurumsal yönetim ilkelerinin , tüm firmalarımızca ciddi olarak benimsenmesi ve uygulanması gerekiyor.

2.6.4. Derecelendirmenin Finans Kurumlarına Faydaları

- Faiz oranlarının riske göre farklılaşmasını sağlar
- Risk faktörüne göre mali kurum tercihi yapılmasına imkan verir.
- Bankalarda mevduat maliyetinde tasarruf sağlar.

- Mali yapının güçlenmesini ve risklerin sınırlandırılmasını teşvik eder, etkinliği artırır.
- Devlet garantisi olmaksızın sisteme güven duyulmasını sağlar.
- Uluslararası finans çevreleri ile ilişkileri geliştirir ve dış kaynak kullanım maliyetinde tasarruf sağlar.
- Büyük kredilerin derecelendirilmesi problemlili kredilerin oluşumunu sınırlandırır ve aktif kalitesinin yükselmesini sağlar.
- Bankaların VDMK ihraçlarında üstlenilen riskin belirlenmesini sağlar.

(Şirvan, 2006)

2.6.5. Derecelendirmenin Firmalara Yararları

- Kurumsal yatırımcıları çekerek şirketlerin borçlanma imkanlarını genişletir.
- Yapılandırılmış finansman tekniklerini geliştirerek şirketlerin alternatif fon kaynaklarına ulaşabilmelerine, aktif-pasif vade uyumu ve likidite planlaması yapabilmelerini mümkün kılar.
- Piyasalarda yeterince tanınmayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin borçlanma piyasasına girmelerini sağlar.
- Borçlanma operasyonunda maliyet tasarrufu sağlar ve derecelendirilen şirketleri avantajlı kılar.
- Şirket yöneticilerini kuruluşlarına daha farklı bakmaları ve stratejik kararlarını yeniden gözden geçirmeleri için zorlar.
- Kurumların otokontrol sistemlerini ve yönetim kalitesinin gelişimini teşvik eder, etkinliği artırır.
- Yurtiçi ve yurtdışındaki ilgili çevrelere kurumun mali ve mali olmayan yapısı hakkında kapsamlı bilgi sağlar.

(Şirvan, 2006)

2.6.6. Kredi Derecelendirmede Kullanılan Analizler

2.6.6.1.KALİTATİF ANALİZ

Endüstri ve Sektör Analizi: Şirketlerin faaliyette buldukları sektörlerin özellikleri incelenir. Sektördeki trendlerin ve değişimlerin şirket üzerindeki olası etkileri analiz edilir. Endüstri Analizinin Amacı Endüstride rekabet koşullarının anlaşılması, firma karlılıklarını etkileyen unsurların tespiti ve buna bağlı olarak ratinge konu olan kuruluşun rakiplerine göreceli olarak konumunun anlaşılabilmesidir

Faaliyet Şartları: Şirketlerin faaliyetlerini sürdürdükleri ortamdan dolayı karşılaşabilecekleri sosyal,ekonomik, demografik, hukuki ve teknolojik değişiklikler incelenir.

Pazar Pozisyonu: Şirketlerin sektördeki durumu, rekabet gücü, fiyatları belirlemedeki etkinlikleri, ürün, müşteri ve kaynak çeşitliliği incelenir.

Yönetim: Şirket stratejisi, risk alma eğilimi, yatırım öncelikleri ve yatırımları finanse etme yolları incelenir.

Muhasebe Yaklaşımları: Şirketlerin finansal raporlarının bağımsız denetimden geçmiş olması gerekir. Önem verilen noktalar;konsolidasyon prensipleri, değerlendirme metodları, gelir kaydetme ve amortisman teknikleri, uygulamalardır.

Kurumsal Yönetim : Kurumsal yönetim ilkelerine uyum incelenir.

(Şirvan, 2006)

2.6.6.2.KANTİTATİF ANALİZ

Nakit akımına dayalı analiz esastır. Analizlerin temelinde şirketlerin nakit yaratma kabiliyetleri,elde edilen gelirlerin yapısı,kaynakların verimli kullanımının değerlendirilmesi yatar. Reel sektör şirketlerinde nakit akımına dayalı rasyolar, finans

sektöründe ise sermaye tabanlı rasyolar ağırlıklıdır. Şirketlerin faaliyetlerinden sağladıkları nakit akışı ve karlılık durumları, faaliyetlerin ve borç geri ödemelerinin ileride ne şekilde finanse edileceğinin en önemli belirleyicileri olarak değerlendirilir. Borçluluk yapısı ile ilgili yapılan analizlerde toplam borçlar ile şirketlerin konsolide etmemiş oldukları borçlar ve çıkarmış oldukları varlığa dayalı menkul kıymetlerden dolayı ortaya çıkan yükümlülükler ve tüm bilanço dışı diğer yükümlülükler göz önünde bulundurulur.

Nakit akış analizinde, nakit akışının güçlü tarafları, volatilité, tahmin edilebilirlik, nakit akışı üzerinde kısıtlamalara bakılır.

Finansal göstergelerde, Rasyolarda ise firmaların ;

- Faiz Karşılama Oranları,
- Bilanço ve Nakit Akışı Kaldıraç Oranları
- Karlılık
- Likidite
- Rasyoların mutlak değerleri ve Trendleri.

incelenir.

Nakit Akış Analizi

Finansal analizlerde kazanç, borçların karşılama oranları ve finansal kaldıraç gibi nakit akışı ölçütleri üzerinde durulmaktadır. Faaliyetlerden sağlanan nakit akışı, sermaye fonlamasının dış kaynaklardan elde edilmesinden daha güvenli bir yoldur. Kantitatif değerlendirmede, tek bir finansal oranın herhangi bir zaman dilimindeki değerinden çok, oranlardaki değişim eğilimleri tespit edilir. Nakit akışı bazlı ölçülere özsermaye bazlı oranlardan daha fazla ağırlık verilmektedir

Gelir ve Nakt Akışı

Bir işletmenin finansal sağlığını belirleyen ana unsur, şirketin üretim tesislerinin bakım ve onarımını, iç büyümesini ve genişlemesini, sermayeye ulaşımını ve finansal

güçlükler karşısında dayanıklılığını doğrudan etkileyen kazanç ve nakit akışı yaratabilme kabiliyetidir.

Nakit Akışı Terimleri

Gelirler

Satılan Malın Maliyeti

Satış ve Pazarlama, Genel Yönetim Giderleri

Araştırma ve Geliştirme Giderleri

FVÖK (Faiz ve Vergi Öncesi Kar)

Amortisman ve Yıpranma Giderleri

FVAÖK (Faiz, Vergi ve Amortisman Öncesi Kar)

Faiz Giderleri (Nakde Çevrilebilir İmtiyazlı Hisse Senedini içerir)

Gelir Vergisi Giderleri (Sadece Nakit olan kısmı)

Vergi Sonrası Nakit Akışı

Sermaye Harcamaları

İşletme Sermayesindeki Değişimler

Temettüler Öncesi Net Serbest Nakit Akışı (NSNA)

İmtiyazlı ve İmtiyazsız Temettüler

Sermaye Yapısı

Bir şirketin dış finansman kaynaklarına olan bağımlılığını belirlemek için sermaye yapısı incelenir. Bir şirketin finansal kaldıracının kredi kalitesine etkilerini değerlendirebilmek için, şirketin faaliyet ortamının doğasını ve faaliyetlerden sağlanan esas nakit akışlarını da içeren bir çok unsur dikkate alınır. Endüstriler arasında, sermayeye olan ihtiyaç ve sürdürülebilir ortalama borç oranları bakımından önemli ölçüde farklılıklar bulunduğu için, finansal kaldıracın değerlendirilmesinde endüstri örnekleri göz önüne alınmaktadır.

Finansal Esneklik

Bir firmanın finansal esnekliğe sahip olması borç servisini kolayca karşılayabilmesini ve kredi kalitesini düşürmeden ileride ortaya çıkabilecek olumsuz faaliyet durumlarıyla

daha kolay baş edebilmesini sağlar. Borç yönünden yaklaşıldığında firmanın tutucu şekilde finanse edilmesinin mali esnekliği artırıcı bir etkisi olur. Ek olarak firmanın borcunu belli limitler arasında tutma eğilimi, daha sonra bilançosunda ortaya çıkabilecek beklenmedik değişimlerle başa çıkılabildiğini sağlar. Finansal esnekliği artıran faktörler arasında, aktiflerde değişiklikler yapabilme ve sermaye harcama planlarını revize edebilme kabiliyeti, güçlü banka ilişkileri ve sermaye piyasalarına kolay erişim gelir. Uzun vadeli banka kredileri de firmalara ek güç sağlar.

Kazanç Göstergeleri

Aşağıda bulunan tanımlar genel tanımlar olup “Medya ve Telekomünikasyon” gibi belirli endüstrilerde, aşağıdakilerden farklı, endüstri çapında kabul görmüş tanımlar kullanılabilir.

FVAÖK (EBITDA)

Faiz, vergi ve amortisman öncesi kâr (FVAÖK) hesaplamalarında olağanüstü hesap kalemleri; maddi duran varlıkların kayıtlardan silinmeleri sonucu ortaya çıkan giderler, sürekli tekrar etmeyen bir defaya mahsus giderler ve yeniden yapılanma giderleri gibi giderler göz önünde bulundurulmaz. Bu gösterge analistlere şirketin dış kaynaklara başvurmadan nakit yaratma kapasitesi hakkında net kâr artı amortisman gibi bir göstergeden daha sağlıklı bir fikir verir. FVAÖK, başka bir şirketi devralma, şirketle birleşme ya da tasfiye sonucu şirketin performansında meydana gelebilecek değişiklikler söz konusu olduğunda sadece geçmiş değil, düzeltilmiş olarak ya da yıllık pro-forma bazda da değerlendirilebilir.

Vergi Sonrası Nakit Akışı (VSNA)

Bir şirketin, FVAÖK’sinden öncelikli ödemeler olan faiz giderleri ve nakit vergi giderleri düşükten sonra kalan nakde VSNA denir. Bir şirketin finansal esnekliği hakkında önemli bir göstergedir. Aktifleştirilmiş faiz giderleri, net serbest nakit akışı

hesaplamasında sermaye harcamalarından düşüleceği için, bu gösterge içinde hesaplanmazlar.

Net Serbest Nakit Akışı (NSNA)

NSNA, şirketin dış kaynaklara başvurmadan borcunu ödemesi, hisse senedi geri alımı yapması ya da başka bir şirketi satın alması gibi işlemler için yarattığı serbest fonları gösterir. Şirketin büyüme dönemlerinde NSNA genellikle eksidir ve yeni dış borçlanma veya sermaye arttırımı ihtiyacına işaret edebilir. Şirketin rekabetçi durumunu ve mevcut üretimini sürdürebilmesi için gerekli sermaye harcamalarıyla, yasal zorunluluklar ve büyümeyi destekleyen zorunlu olmayan harcamalar gibi sermaye harcamaları arasında ayırım yapar.

Finansal Kaldıraç Ölçütleri

Borç ve Net Borç

Borç, toplam borcu veya brüt borcu simgeler. Net borç bilançodaki nakdin toplam borçtan çıkarılması ile bulunur. Dünya piyasalarındaki analistlerin ve yatırımcıların kültürel farklılıklarından dolayı ortaya çıkabilecek farklı yorumlamaları dikkate alarak borçluluk ölçümlerini hem net hem de brüt borç üzerinden hesaplar

Net Borç/Özsermaye

Net borç-öz sermaye oranı net borcun öz sermayeye oranını yüzdesel bir şekilde ifade eder. Bu oran kreditorler ve hissedarlar tarafından ayrı ayrı yüklenilen finansal riski ölçmekle birlikte şirketin yeni borç alabilme esnekliğini gösterir. Fakat tek başına ele alındığında şirketin mevcut durumunu ancak sınırlı bir şekilde ifade eder. Hesaplanması sırasında yıl sonu bilanço rakamları kullanıldığından, borcun mevsimsel dalgalanmaları ve aktif-pasif muhasebeleştirilmesi sırasındaki oluşan öz sermaye değer sapmaları göz ardı edilir. Net Borç/Öz sermaye oranları sektörlere göre farklılıklar göstermektedir.

Toplam Borç/Toplam Sermaye Miktarı

Net Borç/Öz sermaye oranı gibi bu oran da şirketin, finansmanının kreditorler ve hissedarlar arasındaki dağılımı ölçer. Oranın temel eksikliklerinden biri, öz sermayenin enflasyondan arındırılmamış rakamlar üzerinden ifade edilmesinden ötürü, mevcut aktiflerin nakit yaratabilme kabiliyetlerini gerçek bir şekilde ölçmemesidir. Kısa ve uzun vadeli borçlanma hedeflerine ulaşmaya çalışan ve dalgalı nakit akımına sahip olan birçok şirket bu oranı üçüncü şahıslarla (örn: kreditorler, yatırımcılar) ilişkilerinde kullanmayı tercih etmektedir.

Kârlılık Oranları

Faaliyet Gelirleri/Toplam Gelirler

FVAÖK/Toplam Gelirler

Faaliyet ve kârlılık oranları, şirketlerin kârlılıklarının dönemler arasındaki değişimini, satışlardaki artış ve azalmalardan kaynaklanan nominal değişimlerden arındırarak ölçer. Bu oranlar, aynı sektörde yer alan ve benzer rekabetçi pazar ortamlarında faaliyet gösteren şirketlerin kârlılıklarının kısmen karşılaştırılmasına da yardımcı olur. Fakat ayrı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin faaliyet kâr marjlarının birbirleri ile karşılaştırılması, şirketlerin farklı maliyet yapılarına ve risklerine sahip olmaları nedeniyle uygun değildir.

Özsermaye Getirisi

Özsermaye getirisi (ROE) veya net kârın özsermayeye bölünmesi, ortakların şirkete koydukları özsermayenin (bilançoda defter değeri olarak görünür) her bir biriminin yıllık getirisini ölçer. ROE, şirketin sermaye yapısına dayanmaktadır; şirketin borç yükümlülüklerini yerine getirebilecek fonlara sahip olduğu varsayılırsa, şirketin

kullandığı finansal kaldıraç oranı arttıkça ROE artacaktır. Değişik sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin ROE oranlarının birbirleri ile karşılaştırılması yanıltıcı olabilir.

2.6.7. Yüksek Kredi Derecelendirme Notu Almak İsteyen Şirketlere Öneriler

Basel II’de sonrası bankalardan uygun fiyatla ve uygun şartlarla kredi almak isteyen firmalarımızın kredi derecelendirme notunun yüksek olması gerekmektedir. Çalışmanı bu bölümünde şirketlere, yüksek kredi derecelendirme notu almaları için kısa önerilere yer verilmektedir.

- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum gösterilmelidir.
- Bağımsız denetim yaptırılmalıdır. Bağımsız denetim şeffaf bilanço göstergelerinden bir tanesidir.
- Faaliyet gösterilen sektörde değişimler, oluşumlar, tehlikeler ve fırsatlar iyi takip edilmelidir.
- Finans kurumlarında hazır kullanılabilir kredi limitleri bulunması firmanın likidite gücünü etkiler ve likidite analizinde olumlu olarak değerlendirilir.
- Kayıt altına alınmayan alımlar ve satışlar bilançoda gösterilmelidir.
- Sermaye yapıları güçlü olmalıdır. Öz kaynakların aktife oranı önem arz etmektedir.
- Nakit akımlarının borç ve alacak yapılarına uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Faaliyetlerinden nakit elde edebilmelidirler.
- İşletme sermayesi ihtiyaçları doğru analiz edilerek şirket faaliyetleri ona göre düzenlenmelidir.
- Likidite riskine dikkat edilmelidir. Uzun vadeli yatırımlar uzun vadeli kaynaklarla (öz sermaye, yatırım kredisi) finanse edilmelidir.
- Finansal borçların toplam satışlara oranı yüksek tutulmamalıdır.
- Aktif karlılığına ve öz sermaye karlılığına dikkat edilmelidir.

Kredi derecelendirmede dikkate alınan faaliyet oranları aşağıda belirtilmiştir. Firmalar, bilançolarını sürekli analiz ederek bu oranlara dikkat etmelidirler.

- FVAÖK (Faiz, vergi ve amortisman öncesi kazanç) dikkat edilen unsurlardandır
- Borç / Öz sermaye oranı
- Finansal Borçlar / Toplam Satışlar
- Finansal Borç / FVAÖK
- Faaliyet kar marjı
- FVAÖK marjı
- Aktif karlılık oranı
- Öz sermaye karlılık oranı
- Borç servis oranı
- Finansal kaldıraç
- Likidite oranı
- Asit test oranı
- Aktif ve yıllık satış büyüme oranı

BÖLÜM 3

BASEL II VE KOBİ'ler

3. BASEL II ve KOBİ'ler

Türkiye ekonomisinde önemli yer tutan KOBİ'ler AB'ne girişle birlikte, uluslararası rekabete hazır olmak zorundadırlar. Küçük olmanın kendilerine sağladığı esneklik ve uyum kabiliyetini en iyi şekilde değerlendirerek rekabet avantajı sağlayabilen işletmeler varlıklarını geliştirerek sürdürebileceklerdir. Bunu sağlayamayan işletmeler ise gittikçe büyüyen sorunlarla uğraşmak zorunda kalacaklardır. Bu bağlamda Basel II standartlarının KOBİ'lere önemli etkileri olacaktır. *(Beşinci, Murat 2007)*

Basel II'nin yürürlüğe girmesi ile Basel I çerçevesinde geçerli olan OECD üyeliği ayrıcalığı kalkacak ve yerine Dışsal Derecelendirme Şirketleri'nin vereceği kredi dereceleri uygulanacaktır. Kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe, banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve dolayısıyla daha çok kaynağını getirden mahrum bırakacaktır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelinde, özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilecek kredilerin maliyetleri daha düşük olacaktır. KOBİ bilançolarının kredilendirmeye uygun olmaması, kayıt dışı işlemlerin bulunması, KOBİ'lerin derecelendirme aşamasında yaşayacağı zorlukların başında gelmektedir. Basel II ile gelecek olan değişime uyum sağlayamayan KOBİ'lerin kredi maliyetlerinin artacağı ve ileriye yönelik planlar yapmalarının zorlaşacağı söylenebilir.

Basel II ile birlikte Perakende krediler kapsamına gerçek kişiler ve KOBİ'ler girmektedir. Gerçek kişilere yönelik bireysel krediler haricinde, bir firmaya yapılan kredilendirmenin perakende kredi sayılabilmesi için iki ön koşul ileri sürülmektedir. 1- Bir firmanın bir bankaya olan nakdi ve gayri nakdi risk toplamı 1 milyon Euro' nun altında olmalıdır. 2- Bir firmanın yıllık satış hasılatı 50 milyon Euro' nun altında

olmalıdır. BDDK' nın bu tutarları kullanıp kullanmayacağı son derece önemlidir. Perakende krediler %100 yerine %75 risk ağırlığı üzerinden değerlendirileceği için bir bankanın perakende (KOBİ) kredisi ne kadar fazla ise maliyeti o oranda düşecektir.

Diğer taraftan mevcut durumda KOBİ olarak değerlendirilen bir firma bütün özellikleri ile günümüz tanımına uygun olsa bile, çalıştığı banka Basel II'deki standart yöntemi uyguluyorsa kredilerinin toplam 1 milyon Euro'yu geçmesi halinde kurumsal portföy içerisinde değerlendirilerek kendisine dış derecelendirme kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notları bankaca esas alınacak ve derecelendirme sistemi nedeni ile artan kredi maliyetlerine maruz kalabilecektir. Bilindiği gibi, derecelendirilmemiş kurumsal firmaların risk ağırlığı %100 olarak alınacak ve ülke risk ağırlığından daha iyi olamayacaktır. Ülkemizde de firmalarımızın büyük çoğunluğu dışsal derecelendirmeye tabi tutulmamış durumdadır.

Basel II uygulamalarıyla birlikte hangi finansman yöntemi seçilmiş olursa olsun, bankaların kullandıkları İçsel Derecelendirme Yönteminde KOBİ'ler için kredi risk derecesine sahip olma zorunluluğu bulunmaktadır. Bir banka kredisi veya alternatif finansman kaynağı bulmak isteyen KOBİ'ler derecelendirme notuna sahip olmak zorundadırlar. Tüm derecelendirme yöntemlerinin gereksinim duyduğu esas dayanak finansal raporların şeffaflığıdır. Bu nokta KOBİ'ler için ciddi sorunları beraberinde getirmektedir. Türkiye'de KOBİ kategorisine giren veya kurumsal anlamda değerlendirilebilecek pek çok işletmenin finansal tabloları uluslararası standartlarda denetlenmemekte, şirketlerin yönetimi kurumsallaşmadan oldukça uzak yaklaşımlar sergilemektedir. Önümüzdeki dönemde bilançoları şeffaf olmayan ve yeterince kurumsallaşmamış reel sektör firmalarının bankalarla sorunlar yaşaması muhtemel görünmektedir.

Basel II ile gelecek olan değişime ayak uydurmanın KOBİ'ler için yaşamsal derecede önem taşıdığı görülmektedir. Bu noktada KOBİ'lerin mevcut durumu sürekli sorgulama, geleceğe yönelik tahminler ve öngörülerde bulunma, organizasyonel yapılarını ve mali tablolarını bu sürece uygun hale getirmeye yönelik adımlar atmaları gerekmektedir. Bu süreçte reel sektör, banka ve düzenleyici kuruluşlar arasında sağlıklı bir veri akışının olması son derece önemlidir. Hem AB süreci, hem de Basel II süreci Türkiye sermayesi

için geri dönüşü olmayan bir yol gibi görünüyor. 'Geri dönüşü olmayan bu yolda KOBİ'ler için artık birçok şey eskisi gibi olmayacaktır.

Küreselleşme sürecinin ortaya koyduğu bilgi ekonomisi, özellikle sermaye piyasalarından hareketle, işletme stratejilerinde menkul kıymet borsalarının önemini ortaya çıkartmaktadır. Yeni ekonominin parametrelerine bağlı olarak, anonim şirketlerin, halka açık anonim ortaklıklar statüsünde, bilgi temeline dayanan rekabet stratejileri geliştirmeleri ve sanayileşme süreci kadar sanallaşma bağlantısını da dikkate alarak, sermaye piyasasının sağladığı avantajlardan yararlanmaları önem arz etmektedir. (Oktay ve Salepçioğlu, 2006 : 326)

Basel II kriterlerine uyum, şirketlere halka açılabilme yolunda önemli bir katkı sağlayabilecektir. Kurumsal yönetim ilkelerine uyum, uluslararası standartlarda hazırlanmış mali tablolar, tüm faaliyetlerin kayıt altına alınması ve kredi derecelendirme notunun yüksek olması için yapılan çalışmalar KOBİ'leri halka açılmaya teşvik edecektir. Bu yönde, kotasyon şartlarını yerine getiremeyen şirketler ile gelişme potansiyeli bulunan KOBİ işletmelerinin sermaye piyasalarından kaynak temin etmelerine olanak sağlamak amacıyla İMKB nezdinde "İkinci Ulusal Pazar" kurulmuştur. Bu pazarda işlem görmek için aranan şartlar "Ulusal Pazar"da işlem görmek için aranan şartlara göre daha esnektir ve Kobi şirketlerinin halka açılmaları ve sermaye piyasalarının avantajlarından yararlanmaları yönünde bir imkan sağlamaktadır . Örneğin bir Şirket'in (KOBİ'nin) Ulusal Pazar'da işlem görebilmesi için minimum 12 Milyon YTL öz sermayeye sahip olması, son iki yıl vergi öncesi kar etmiş olması gerekmekte iken, "İkinci Ulusal Pazar"da işlem görecektir KOBİ'lerde bu şartlar aranmamaktadır. (İMKB, 2007)

İkinci Ulusal Pazar'ın amacı, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Kotasyon Yönetmeliği'ndeki kotasyon koşullarını sağlayamayan şirketler ile gelişme ve büyüme potansiyeli taşıyan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ) sermaye piyasalarından kaynak temin etmelerine olanak sağlamak, söz konusu şirketlerden Borsa Yönetim Kurulu'nca Borsa'da işlem görmesi uygun görülenlerin hisse senetlerine likidite sağlamak ve bu hisse senetlerinin fiyatlarının düzenli ve şeffaf bir piyasada, rekabet koşulları içinde oluşmasını temin etmektir.(İMKB, 2007)

Küreselleşmenin temel dinamiklerinden biri sermaye piyasaları ve dolayısıyla bilgi ekonomisinin temel parametrelerinden biri de Borsalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Borsa şirketi perspektifi ile işletmelerimizin rekabet gücü açısından çok önemli bir hareket noktası ortaya konulabileceği gibi, halka açık anonim ortaklıklar olarak, sermaye piyasasının faydaları ve İMKB'nin sağlayacağı ekonomik işlev ve yararların, işletmelerimiz için önemli bir rekabet avantajı ve stratejisi oluşturacağı açıktır. (*Oktay ve Salepçioğlu, 2006 : 326*)

Basel-II ile birlikte sermaye yeterliliğinin belirlenmesi sürecinde, KOBİ'lerin risk ağırlıkları, sahip oldukları kredi notuna bağlı olarak belirlenecektir. Hem standart yaklaşımlar altında bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca verilen notlar, hem de bankaların içsel veri tabanlarından tahmin edilen parametrelerin, finansal çevrelerle bir paralellik göstermesi gerekir. Sonuçta her ne olursa olsun yeni dönem KOBİ'lerimiz için yeni bir süreci beraberinde getirmektedir. Bu süreçte yapılan düzenlemelerin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkilerini kısaca şu şekilde sıralayabiliriz:

- Derecelendirme gereksinimlerinin artması,
- Bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış,
- Yönetişim yapısındaki değişiklikler,
- Kabul edilen teminat türlerinin değişmesi,
- Borçlanma maliyetlerinin seviyesinde ve oynaklığındaki değişiklikler,
- Kredi kalitesi düşük müşterilerin basit ölçüm yöntemi kullanan bankalarda yoğunlaşma eğilimi. (*Bilgin, 2005*)

Ülkemizde zaman zaman firmaların farklı durumlar için farklı mali raporlar üretmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu çerçevede özellikle kayıt dışı işlemlerin firmaların gerçek bilançolarında büyük yer kaplaması ancak resmi kayıtlarında görünmemesi derecelendirme aşamasında yaşayacağı zorlukların başında gelmektedir. Bu çerçevede gerekli tüm bilgileri zamanında ve doğru olarak verebilen firmalar derecelendirmede daha iyi notlar alacaktır (*Babuşcu, 2007*)

Kayıt dışı ekonomi, kötü risk yönetimi ve finansal açıdan şeffaf olamamak gibi sorunlar yaşayan KOBİ'lerin bu geçiş döneminde yeterli bilgi aldıklarını ve hazırlık yapabildiklerini söylemek mümkün değildir *(Türker, 2007)*

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin uygulamanın 2009 yılı başına ertelenmesi sonucu süreç bir yıl daha uzattı. Bu süreçte bankalar tarafından kullanılan kriterler, KOBİ'lerin daha kurumsal olmalarını ve finansman yapılarının daha sağlam olmasını gerektiriyor.

Basel II kriterleri kredi riskinin belirlenmesinde niteliksel göstergelerin de değerlemeye alınmasını gerektiriyor. Bu göstergeler KOBİ'lerin yönetim kalitesi, geçmiş performans, kurumsal yönetim uygulamaları olarak sıralanıyor. Ayrıca finansal raporlama, şeffaf kayıt düzeni ve tüm finansal faaliyetlerin kayıt altına alınması da Basel II'nin temel kriterleri arasında yer alıyor. *(Türker,2007)*

Türkiye'deki firmaların %98.8'ini oluşturan KOBİ'lerin toplam istihdamda payları %45.6, yatırımlardaki payı %6.5, üretimdeki payı %37.7, ihracattaki payı ise sadece % 8 düzeyinde bulunuyor. Bu veriler KOBİ ölçeğindeki firmaların ekonomiye gerekli katkıyı sağlayamadıklarını ve verimliliklerinin düşük olduğunu gösteriyor. *(Deloitte Türkiye, 2007)*

KOBİ'lerin halen banka kredilerinden aldıkları payın ise %5 – 10 arasında olduğu tahmin ediliyor. Oysa gelişmiş ülkelerde bu pay %50'lere kadar çıkıyor. Ayrıca günümüzde rekabetin belirleyici unsurları olan teknoloji kullanımı, ar – ge çalışmaları, bilgiye erişim ve kullanım konusunda da KOBİ'ler zayıf kalıyor. *(Deloitte Türkiye. 2007)*

Basel II KOBİ'ler için kritik başarı faktörlerini belirliyor.KOBİ'lerin bütün bu kriterleri sadece kredilendirme araçları olarak görmemeleri, bunların firmanın genel finansman koşullarının iyileştirilmesi, performansının ve başarısının sürdürülebilir olması olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Basel II kriterlerine uyum açısından KOBİ'lerin “kritik başarı faktörleri” şöyle sıralıyor:

- Kredilerin risk temelli fiyatlandırılmasını anlamaları ve kendi risklerini etkin bir şekilde yönetmeleri,
- Olumlu bir derecelendirmeye sahip olmak için nelerin gerekli olduğunu iyi anlamaları,
- Kurumsal yönetimin kalitesinin yükseltilmesi, niteliksel göstergelerin iyileştirilmesi,
- Daha güçlü öz kaynak yapısı,
- Şeffaf ve doğru raporlama,
- Teminat yapısının iyileştirilmesi. (*Deloitte Türkiye. 2007*)

Dünyanın büyük ekonomilerinde olduğu gibi Türkiye ekonomisinde de Kobi'lerin oldukça büyük payı ve önemi vardır. Türkiye'de Kobi'ler toplam işletmelerin %98.8'ini oluşturmaktadır. Bu rakama göre, reel sektörün neredeyse tamamı KOBİ ölçeğindeki işletmelerden oluşmaktadır. Bu oran Tablo 7'de karşılaştırılan diğer ülkelerden çok farklı değildir. Gelişmiş pek çok ülkede de Kobi'lerin toplam işletmeler içerisindeki payının oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir.

İstanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından yapılan Türkiye'nin en büyük bin firmasının yer aldığı çalışmada, ilk bine giren işletmelerin sadece 440'ının cirosunun 50 Milyon Euro'dan fazla olduğu görülmektedir. Öte yandan, 7.507 işletmeyi kapsayan TCMB sektör çalışmalarında ise, bu işletmenin sadece 702'sinin cirosunun 40 Milyon Euro üzerinde olduğu belirlenmiştir. Halka açık firmalar üzerine yapılan araştırmalarda halka açık firmaların yaklaşık %40'ının KOBİ ölçeğinde olduğu görülmektedir. Kobi'lerin toplam şirket sayısı itibariyle ekonomideki payı ile yarattığı katma değer itibariyle ekonomiye katkısını karşılaştırdığımızda, başka bir ifade ile, ekonomideki bu büyüklüğün diğer verilerle desteklenip desteklenmediğine bakıldığında, aslında çok da parlak bir tablo ile karşılaşılmamaktadır. Türkiye'deki Kobi'ler firmaların neredeyse %99'unu oluşturmakla birlikte; toplam Türkiye ekonomisi istihdamdaki payı %45.6, yatırımlardaki payı % 6.5, üretimdeki payı %37.7 ve ihracattaki payı ise sadece %8 oranındadır. Bütün bu göstergelerin yanında Kobi'lerin kredilerden aldığı payın -çeşitli kaynaklarca farklı olmakla birlikte- %5-10 arasında değiştiği tahmin edilmektedir (*Aras, 2007*)

Tablo 7 : KOBİ'lerin Çeşitli Ülke Ekonomilerindeki Yeri

Seçilmiş Ülkeler	KOBİ'lerin Toplam İşletmelere Oranı (%)	KOBİ'lerin İstihdamdaki Payı (%)	KOBİ'lerin Yatırımdaki Payı (%)	KOBİ'lerin Üretimdeki Payı (%)	KOBİ'lerin İhracattaki Payı (%)	KOBİ'lerin Kredilerden Aldığı Pay (%)
ABD	97,2	50.4	43	36.2	32	43
Almanya	99.8	64	44	49	31.1	35
Hindistan	98.6	63.2	27.8	50	40	15
Japonya	99.4	81.4	40	52	38	50
İngiltere	96	36	02.5	25.1	22.2	26
Güney Kore	97.8	61.9	35.7	34.5	20.2	47
Fransa	99.9	49.4	45	54	23	30
İtalya	97	56	36.9	53	-	-
Türkiye	98.9	45.6	6.5	37.7	8 - 10	5 - 10

Kaynak : KOBİNET, OECD

Kobi'lerin Türkiye ekonomisindeki yeri son derece önemli olmakla birlikte, reel sektör kredileri toplamından sadece %5-10 oranında pay alabildiği tahmin edilmektedir. Aslında bu konuda sağlıklı tek bir verinin elde edilmesi de olanaklı değildir. Çeşitli kaynaklarda bu oranın %10-20 arasında değiştiği ifade edilmektedir. Kobi'lerin ekonomideki konumun açıklanması açısından bu aslında oldukça anlamlı bir çelişkidir. Türkiye'de bu konuda sağlıklı bir veri envanterinin olmaması kayıtdışı faaliyetler nedeniyle gerçek rakamlara ulaşamaması farklı sonuçların ortaya çıkmasına ve doğru değerlendirmelerin yapılamamasına neden olmaktadır.

Oran ne olursa olsun bu veriler Kobi'lerin finansman sıkıntısının bir göstergesidir. Dünya Bankası ve KOSGEB'in Kobi'lere özel yaptığı araştırmalara göre, Kobi'lerin yaklaşık %40'ının finansman sorununu, firmaların faaliyetlerine devam etmesi ve büyümesi için önemli bir engel olarak gördüğü tespit edilmiştir. OECD tarafından yapılan çeşitli araştırmalar, finansman sorununun Kobi'lerin gelişiminde uzun yıllar en önemli sorun olduğunu ortaya koymuştur. (Aras, 2007)

Basel II düzenlemesi ile birlikte Kobi'leri etkileyecek şu noktalar ön plana çıkmaktadır;

- Kobi tanımı değişti, kurumsal Kobi ve perakende
- Kobi tanımı getirildi,
- Kobi'ler için kredi fiyatlandırma anlayışı değişti,
- Kredi değerlemesinde farklı yöntemler getirildi,
- Dışsal derecelendirme kuruluşlarından derece alma gereği getirildi,

- Teminat gösterilebilecek varlıklar yeniden tanımlandı,
- Niteliksel göstergelerin önemi arttı, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması önemli hale geldi,
- Finansal raporlama, kayıt altına alma ve şeffaflık çok daha önemli hale geldi.

(Aras, 2007)

3.1. KOBİ'ler ile Yapılan Anket Çalışması

Basel II kriterlerine göre KOBİ ölçekli (ciro < 50 Milyon EUR) firmaların Basel II hazırlıklarını ölçmek amacıyla anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Anket çalışması için 600 adet firmaya e-posta yolu ile anket gönderilmiş ve bunlardan 9 tanesine cevap gelmiştir. 41 adet firmaya ise anket elden ulaştırılmış ve cevapları yüz yüze görüşerek alınmıştır.

Anket sorularına cevap alınan firmaların faaliyet gösterdiği sektörler ise şunlardır; İmalat (Tekstil, otomotiv yan sanayi, boya, demir-çelik ürünleri, makine, iplik, deterjan ve temizlik ürünleri, çimento), hizmet, inşaat taahhüt, konut inşaatı, ecza depoculuğu, çeşitli iş kollarında pazarlama, oto kiralama, nakliyat ve lojistik ve çeşitli konularda ithalat.

Anket 2 bölümden oluşmaktadır. Anketin bir bölümünde firmaları tanıtıcı bilgiler, diğer bölümünde ise Basel II ile ilgili sorular yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modeli bir çalışma olacaktır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada; BASEL II uzlaşısı, cirosu 50 Milyon EUR altında olan firmaların yetkili temsilcileri ve işletme sahipleri ile yapılan anket ve mülakatlar evren, bu evrenin tamamı bir örneklemdir

Veriler ve Toplanması

Araştırmada birincil ve ikincil verilerden yararlanılmıştır. Doğrudan gözlem yapma ve soruşturma yolu ile veri toplanmıştır.

Anket sonuçlarına aşağıda yer verilmektedir.

1 -)

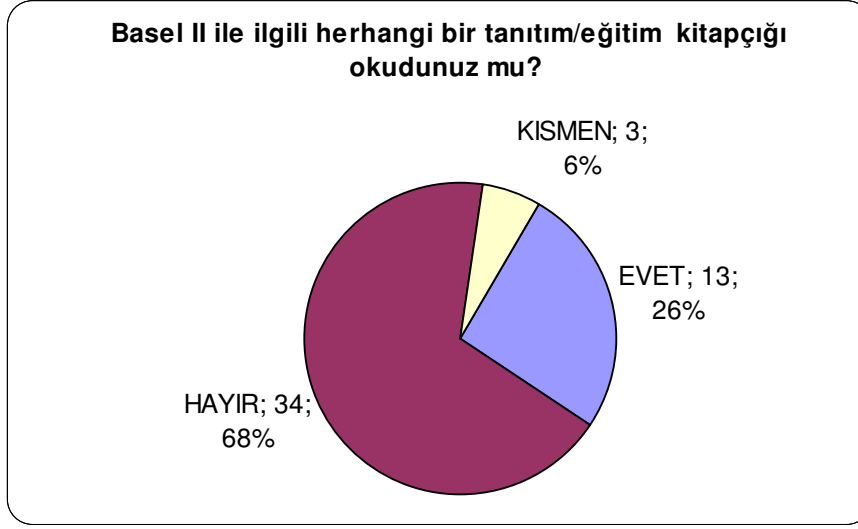
Ankete katılanların %64'ü (32 firma) Basel II'yi daha önce duyduğunu, %32'si (16 firma) duymadığını ve %4'ü (2 firma) ise kısmen duyduğunu belirtmiştir.

2 -)

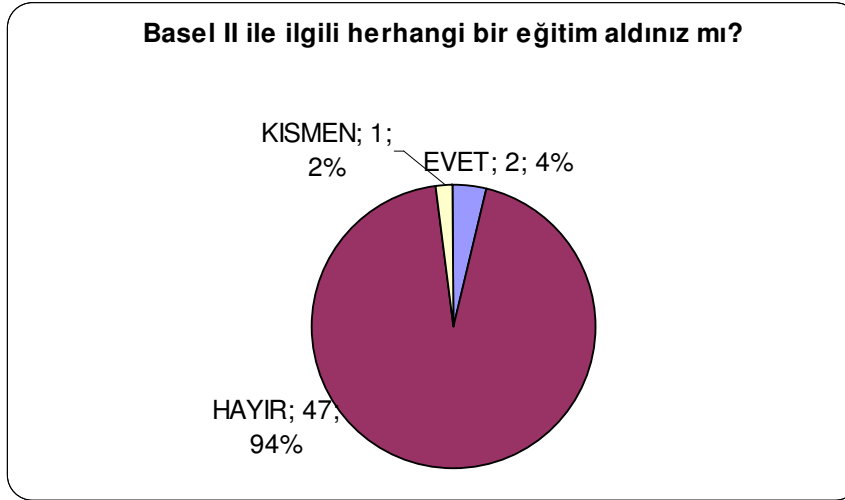
Ankete katılanların % 64'ü /32 firma Basel II'nin ne zaman devreye gireceğini bilmediğini, % 32'si (16 firma) bildiğini, % 4'ü (2 firma) ise kısmen bildiğini belirtmiştir. İlk 2 anket sorularına verilen cevaplar incelendiğinde Basel II'nin çoğunlukla bilinmesine rağmen ne zaman devreye gireceğinin bilinmediğidir.

3 -)

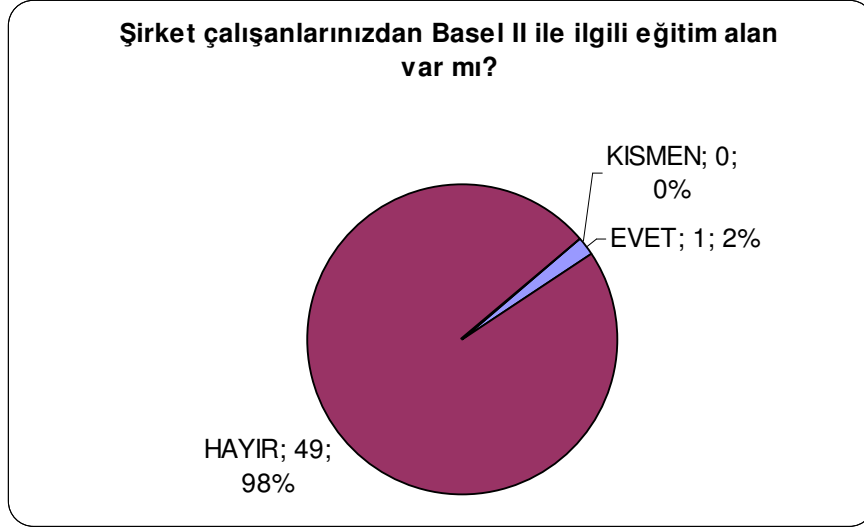
Ankete katılanların % 68'i (34 firma) Basel II ile ilgili herhangi bir tanıtı/eğitim kitapçığı okumadığını, % 26'si (13 firma) okuduğunu ve % 6'sı (3 firma) kısmen okuduğunu belirtmiştir.

4 -)

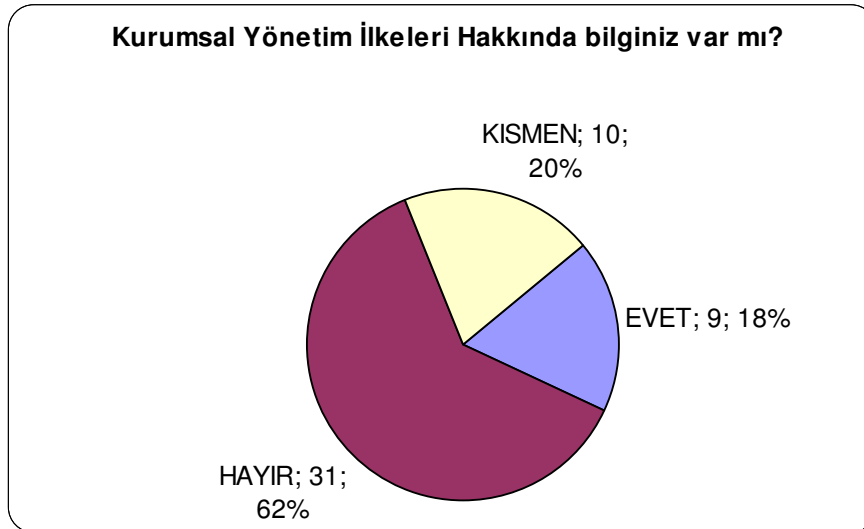
Ankete katılanların %94'ü (47 firma) Basel II ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını, %4'ü (2 firma) eğitim aldığını ve %2'si (1 firma) kısmen eğitim aldığını belirtmiştir.

5 -)

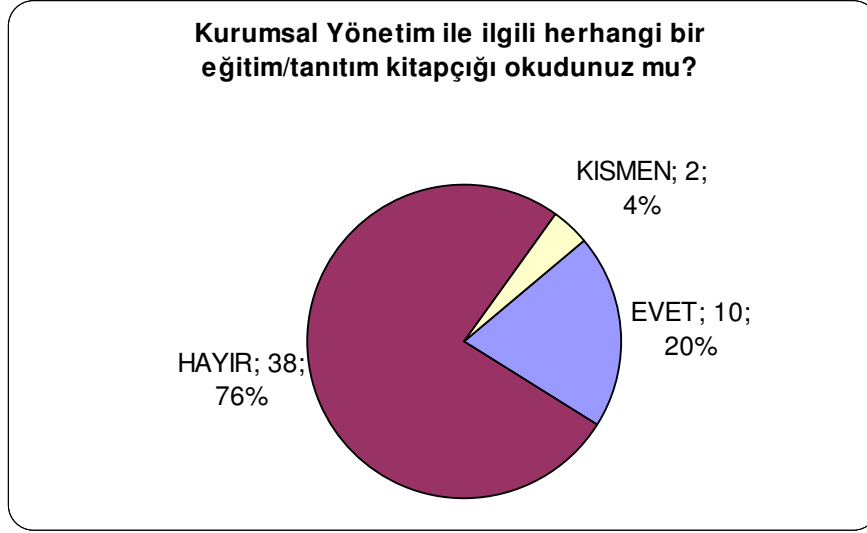
Ankete katılanların % 98'i (49 firma) şirket çalışanlarının Basel II ile ilgili herhangi bir eğitim alan olmadığını , % 2'si (1 firma) ise eğitim aldığını belirtmiştir.

6 -)

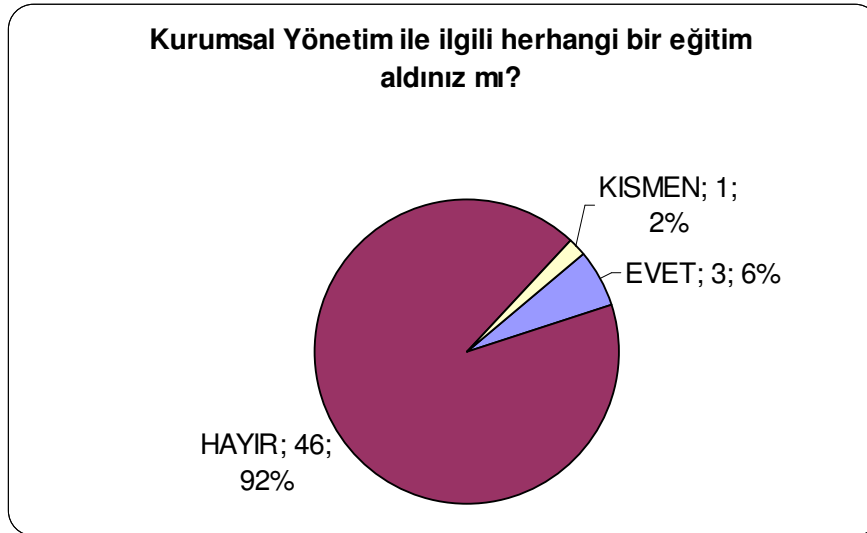
Ankete katılan firmaların %62'si (31 firma) Kurumsal Yönetim İlkeleri hakkında bilgisi olmadığını, % 18'i (9 firma) bilgisi olduğunu ve %20'si (10 firma) kısmen bilgisi olduğunu belirtmiştir.

7 -)

Ankete katılan firmaların %76'sı (38 firma) Kurumsal Yönetim İlkeleri ile ilgili herhangi bir eğitim kitapçığı okumadığını, % 20'si (10 firma) okuduğunu ve %4'ü (2 firma) ise kısmen okuduğunu belirtmiştir.

8 -)

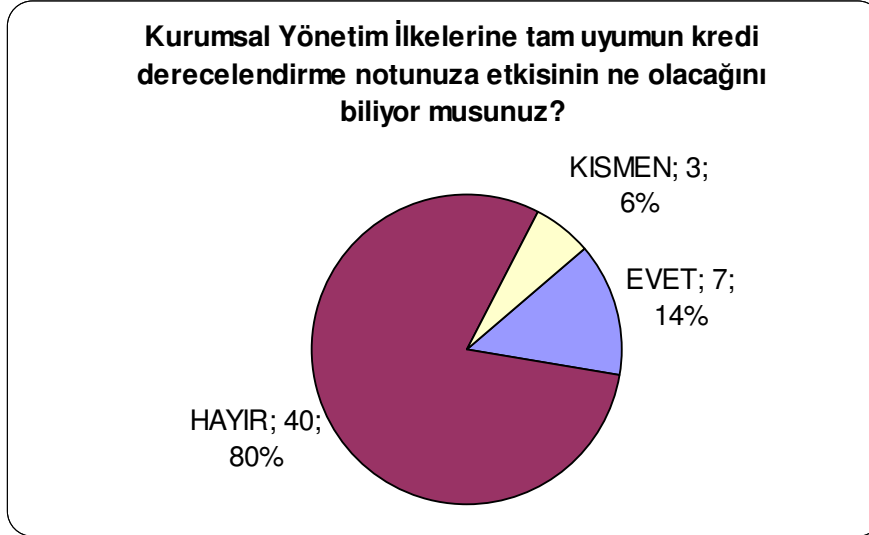
Ankete katılan firmaların %92'si (46 firma) Kurumsal Yönetim İlkeleri ile ilgili herhangi bir eğitim almadığını, % 6'sı (3 firma) eğitim aldığını, % 2'si (1 firma) ise kısmen eğitim aldığını belirtmiştir.

9 -)

Ankete katılan firmaların % 92'si (46 firma) çalışanlarından Kurumsal Yönetim İlkeleri ile ilgili eğitim alan çalışanı olmadığını, %8'i (4 firma) ise eğitim alan çalışan olduğunu belirtmiştir.

10 -)

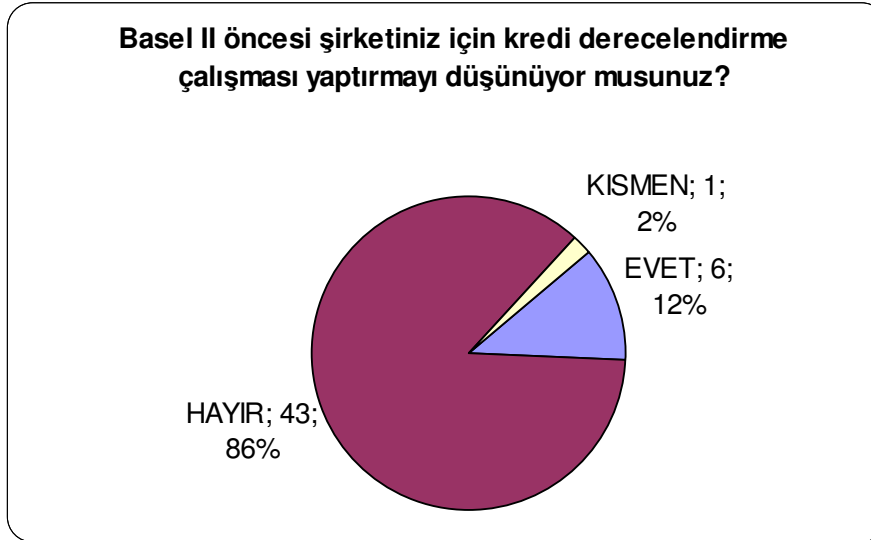
Ankete katılan firmaların %80'i (40 firma) Kurumsal Yönetim Derecelendirme notunun kredi notuna etkisinin ne olacağını bilmediğini, %14'ü (7 firma) bildiğini ve %6'sı (3 firma) kısmen bildiğini belirtmiştir.

11 -)

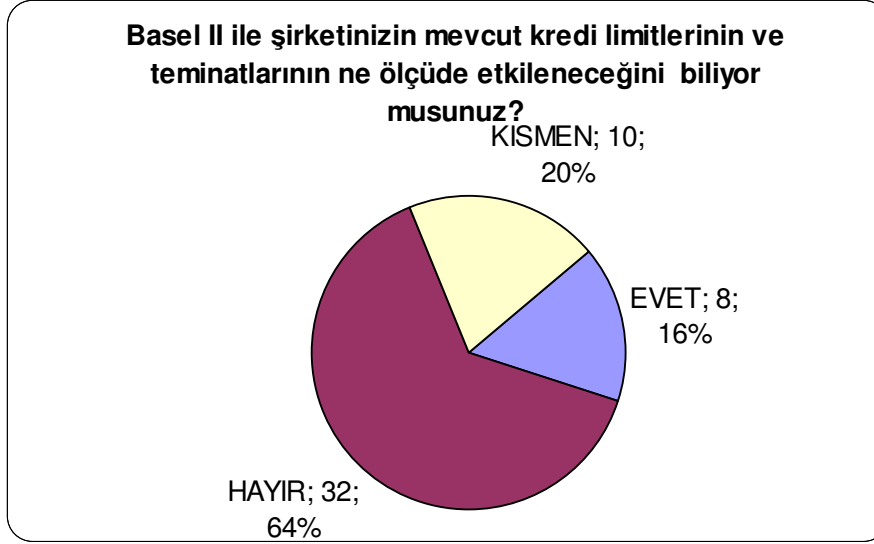
Ankete katılan firmaların %84'ü Basel II için şirketlerinde hazırlık çalışmaları yaptırmadığını, % 8'i (4 firma) yaptırdığını ve % 8'i (4 firma) ise kısmen yaptırdığını belirtmiştir.

12 -)

Ankete katılan firmaların %86'sı (43 firma) Basel II öncesi şirketleri için kredi derecelendirme çalışması yaptırmayı düşünmediğini , %12'si (6 firma) yaptırmayı düşündüğünü ve % 2'si (1 firma) ise kısmen yaptırmayı düşündüğünü belirtmiştir.

13 -)

Ankete katılan firmaların %64'ü (32 firma) Basel II ile birlikte mevcut kredi limitlerinin ve teminatlarının ne ölçüde etkileneceğini bilmediğini, %16'sı (8 firma) bildiğini ve %20'si (10 firma) ise kısmen bildiğini belirtmiştir.

14 -)

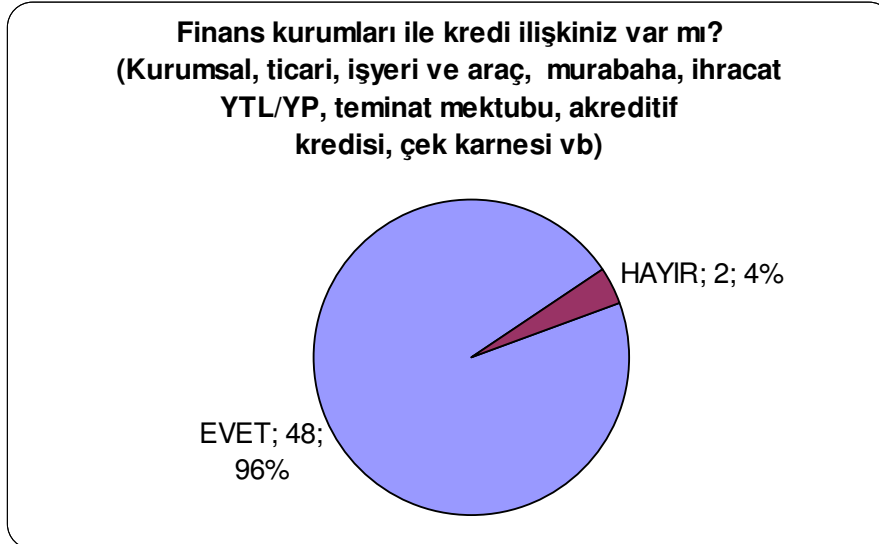
Ankete katılan firmaların %68'i (34 firma) Basel II ile birlikte şirketlerinin kredi risk primi ve dolayısıyla kredi kullanım fiyatlarının ne ölçüde etkileneceğini bilmediğini, %10'u (5 firma) bildiğini ve %22'si (11 firma) ise kısmen bildiğini belirtmiştir.

15 -)

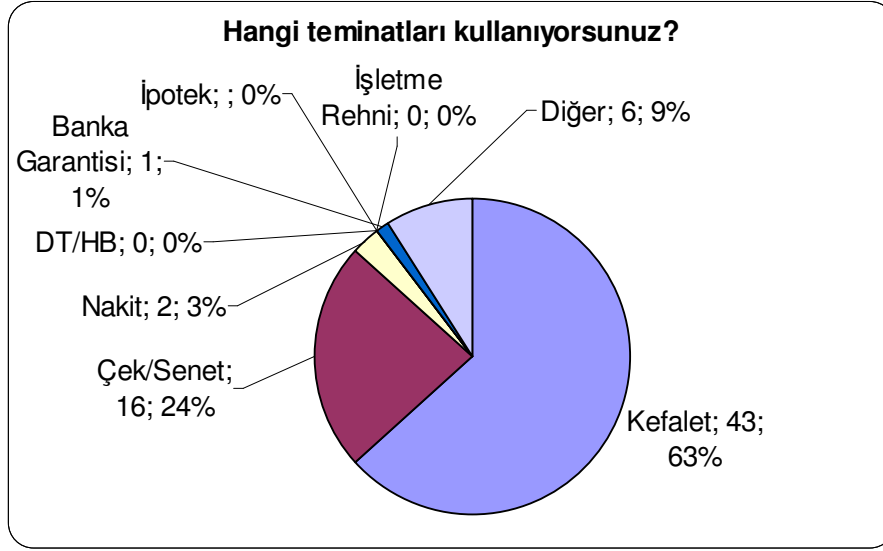
Ankete katılan firmaların %70'i (Basel II birlikte devreye girecek olan Kurumsal, Kurumsal KOB; ve Perakende KOBİ kredi kriterlerini bilmediğini, %10'u (5 firma bildiğini ve %20'si (10 firma ise kısmen bildiğini belirtmiştir.

16 -)

Ankete katılan firmaların %96'sı (48 firma) finans kurumları ile kredi ilişkisi olduğunu ve %4'ü (2 firma) kredi ilişkisinin olmadığını belirtmiştir.

17 -)

Ankete katılan firmalar ağırlıklı olarak kefalet ve çek/senet teminatı ile kredili çalıştıklarını belirtmişlerdir.

18 -)

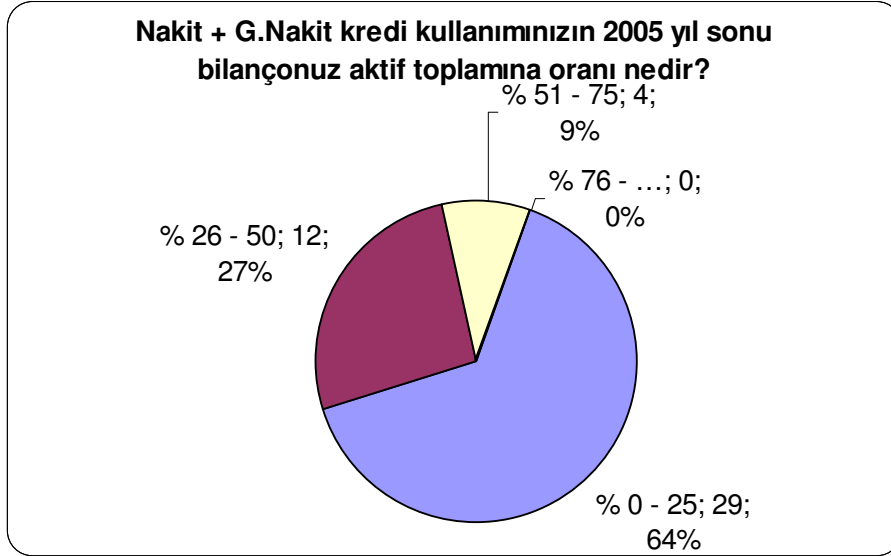
Ankete katılan firmaların tamamının cirosu , Basel II kriterlerine göre KOBİ cirosu olarak kabul edilen 50 Milyon EUR'nun altındadır.

19 -)

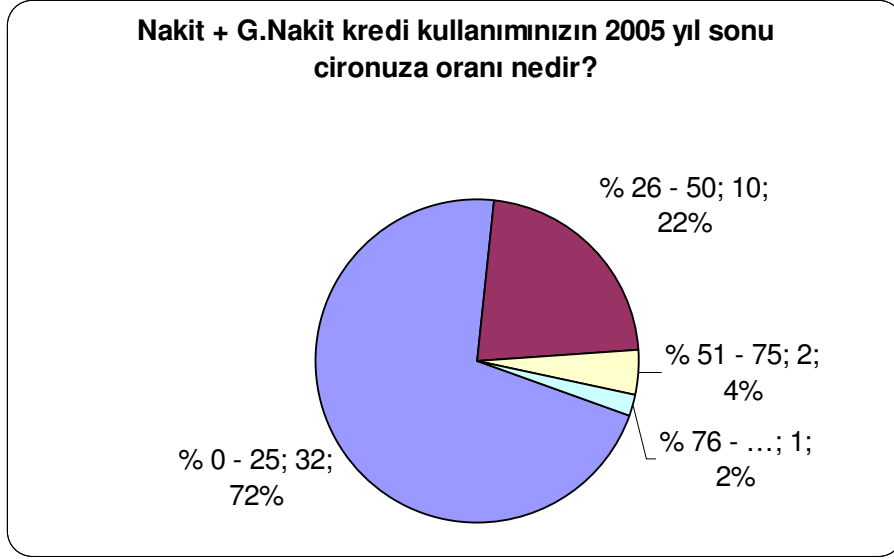
Ankete katılan firmaların %96'sında (48 firma) çalışan sayısı 1 – 250 kişi, % 2'sinde (1 firma) çalışan sayısı 251 – 500 kişi ve %2'sinde (1 firma) 501 ve üzeri kişi aralığındadır.

20 -)

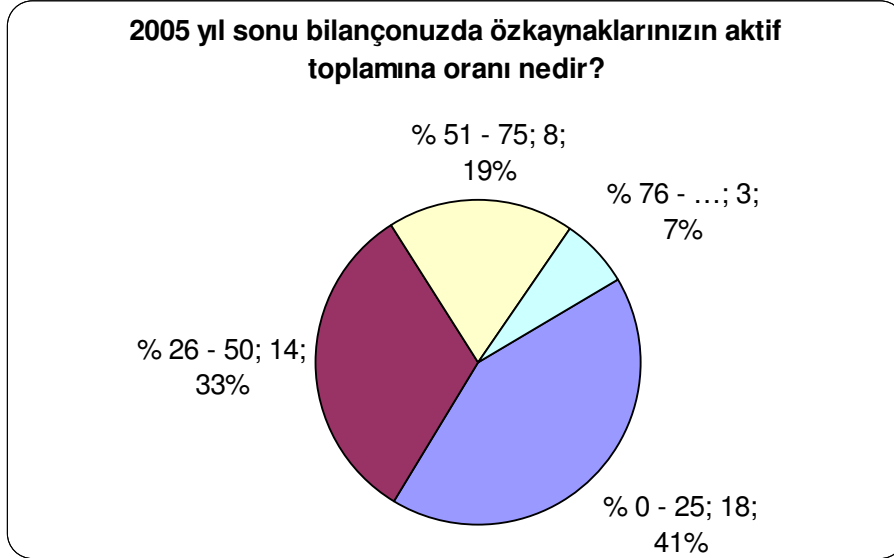
Ankete katılan firmaların %64'ü (29 firma) nakit + g.nakit kredi kullanımlarının 2005 yıl sonu bilanço aktiflerine oranının % 0 – 25 aralığında, %27'si (12 firma) %26 – 50 aralığında, % 9'u (4 firma) ise %51 – 75 aralığında olduğunu belirtmiştir. Ankete katılan firmanın hiç birinin nakit + g.nakit kredi kullanımları bilanço aktiflerinin %76'sından fazla olmadığı belirtilmiştir.

21 -).

Ankete katılan firmaların %72'si (32 firma) Nakit + g.nakit kredi kullanımlarının 2005 yıl sonu cirolarına oranının %0 – 25 , %22'si (10 firma) % 26 – 50 , %4'ü (2 firma) %51 – 75 ve % 2'si (1 firma) %76 – 100 aralığında olduğunu belirtmiştir.

22 -)

Ankete katılan firmaların %41'i (18 firma) 2005 yıl sonu bilançolarına özkaynaklarının aktif toplamına oranının %0 – 25 , %33'ü (14 firma) %26-50, %19'u (8 firma) %51-75 ve %7'si (3 firma) %76 ve üzeri aralığında olduğunu belirtmiştir.

3.2. KOBİ'lere Öneriler

Basel II ile birlikte kredi derecelendirme notu ve kurumsal yönetişimin önemi artmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lere önerilerimiz daha çok bu 2 konuda olacaktır.

Basel II ile birlikte ortaya çıkan yenilikleri, fırsatları ve tehlikeleri okuduktan sonra KOBİ'lere önerilerimizi şu başlıklar altında özetleyebiliriz.

- Firmalar ana faaliyet konularında çalışmalıdır.
- Kayıt dışı faaliyetlerin kayıt içine alınması gerekmektedir. Bu sayede kredi derecelendirme notları kendi güçlerini ifade edecektir.
- Uluslar arası standartlarda düzenli, güvenilir ve şeffaf mali tablolar üretmelidirler.
- Profesyonel finans yöntemlerini, bu konuda uzman kişileri istihdam ederek işletmelerinde uygulanabilir hale getirmelidirler Faaliyetlerinden doğacak riskleri kompanse etmek için gerekli finansal enstrümanlar kullanılmalıdır.
- Düşük maliyetli kredi kullanarak rakipleri ile rekabette avantaj sağlamak için BASEL II' nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlanmalıdır. Genel olarak Türkiye'de ağırlıklı olarak kullanılan Ortak Kefaleti, Grup Şirketi Kefaleti veya Müşteri Çek ve Senedi gibi teminatlar yerine BASEL II 'de tercih edilen ve risk azaltıcı etkisi bulunan teminatlar tercih edilmelidir.
- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum konusunda çalışma yapmalılar ve kurumsal yönetim kültürünün tüm çalışanlarca benimsenmesi sağlanmalıdır.
- Ulusal ve uluslararası rekabette yok olmamak için nitelikli insan kaynağına yatırım yapılmalıdır.

- İyi derecelendirme notu alabilmek için sermaye yapılarını güçlendirmeleri gerekmektedir.
- Finansal yönetim profesyonellere verilmelidir.
- İyi kredi derecelendirme notu alabilmek için kredi derecelendirme kuruluşlarına ve bankalara doruluğundan şüphe edilmeyen ikna edici bilgiler vermelidirler.
- Perakende kredilerin avantajlarından yararlanabilmek için kredi kullandıkları bankalara kredilerinin hangi portföyde değerlendirildiğini sormaları gerekmektedir.
- Bütçe, planlama, ve iletişim sistemleri gibi kavramları benimseyip geliştirmelidirler. Doğru ve zamanında bilgi akışı için gerekli sistemsel alt yapı yatırımları gerçekleştirilmelidir.

SONUÇ

Dünya genelinde yaşanan finansal krizler ve bunların olumsuz etkileri tüm gözleri finans ve bankacılık sektörüne çevirmiştir. Yaşanan krizlerde Basel I kriterlerine göre sermaye yeterliliği hesaplayan bankaların batmış olması sonucunda Basel I kriterlerinin risk ölçümünde yetersiz kaldığı sonucuna varılmış ve Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından, üzerinde mutabık kalınan yeni sermaye uzlaşısı Basel II 2004 yılında kabul edilmiştir. Basel II, 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren tüm dünya ülkelerinde belirli bir takvime göre uygulanmaya başlanmıştır veya başlanmak üzere hazırlıklar yapılmaktadır. Tekrar bir erteleme olmaz ise ülkemizde de 1 Ocak 2009'dan itibaren uygulanmaya başlanacaktır. Basel II, bankaların maruz kaldıkları riskleri daha iyi ölçebilmek için minimum asgari sermaye yeterlilik oranının risk faktörüne göre daha duyarlı olduğu bir sermaye yeterlilik uzlaşısıdır.

Basel II'nin uygulanmaya başlaması ile 1 Ocak 2009'dan itibaren bankalar ile reel sektör arasındaki kredi ilişkisi yeni bir boyuta taşınacaktır. Bankalar, sermaye yeterlilik hesaplamasında operasyonel riski de dikkate almaya başlayacaklar ve kredi risk ölçümünde değişiklikler yapacaklardır. Bankalar tarafından verilecek krediler standart yöntem ve içsel derecelendirme yöntemlerine göre değerlendirilmeye başlanacaktır. İlk etapta sermaye gereksiniminin hesaplanması için bankalarca standart yöntemler kullanılacaktır. BDDK anketlerine göre ileri yöntemlerin yoğun olarak 2011 yılından itibaren kullanılmaya başlanması beklenmektedir. KOBİ'ler her iki yaklaşımda da kredilendirme konusunda büyük firmalara göre avantajlar taşımaktadırlar.

Basel II kriterlerini iyi analiz ederek uyum sürecini hızlandıranlar, tehdit olarak görülen Basel II uygulamasını lehlerine çevirebilirler. Öyle ki, sağlanacak olan etkin risk yönetimi ve disiplin ile bankaların kredi verebilme imkanlarının artması beklenmektedir. Mevcut ekonomik konjonktür de düşen faizler ile birlikte Kamu'nun net borçlanma ihtiyacının azaldığı göz önünde bulundurulduğunda bugüne kadar bankacılık kesimince kullanılan kredilerden, kendilerinden istenen ağır teminat

şartlarına rağmen, az pay alan KOBİ'ler Basel II ile birlikte ilerleyen yıllarda bankacılık kesiminden daha fazla kredi kullanma imkanlarına kavuşabileceklerdir.

Basel II konusunda, bankalar, denetim otoriteleri ve tüm ilgili kesimler hazırlık yapmak aşamasındadır. Hazırlıklar aşamasında bankaların dile getirdiği önemli eksikliklerden bir tanesi de reel sektör kuruluşlarının yeterli düzeyde dokümantasyon, muhasebe ve kayıt sistemlerine sahip olmamalarıdır. Bu nedenle, reel sektörün de Basel-II sürecine ilişkin bilgilendirilmesinin ve çeşitli düzenlemelere tabi olmasının gerekli olduğu bankalarca ifade edilmektedir. Bu noktada KOBİ'lerden kurumsal yönetim ilkelerine uymaları, kredi derecelendirmeye yönelik çalışmaların yapılması, uluslar arası standartlarda güvenilir ve şeffaf mali tablolar oluşturmaları ve risk yönetimine ağırlık vermeleri beklenmektedir..

Basel II ile uluslar arası anlamda dünya üzerinde meydana gelen tüm sermaye hareketlerinin belirli kurallar çerçevesinde standartlaştırılması amaçlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler kategorisinde bulunan ülkemizin uluslararası finans sistemine entegre olabilmek için Basel II kriterlerini uygulamalı ve hızlı adapte olmalıdır.

Küreselleşme ile birlikte çok hızlı hareket eden küresel sermayeden doğrudan veya dolaylı olarak yatırım çekebilmek için Basel – II ile entegrasyon daha da önem arz etmektedir.

Basel II'nin amaçlarından bir tanesi de piyasa disiplinini sağlamaktır. Kredi derecelendirme notu kavramının yerleşmesi ile piyasa ahlakında olumlu gelişmeler olması kaçınılmazdır. Şeffaflığın sağlanması ile piyasa katılımcıları alacakları kararlarda kamuya açıklanacak olan standart bilgilere dayanarak riske göre davranma olanağına sahip olacaklardır. Kredi derecelendirme notun iyileştirmek isteyen firmalar uluslar arası standartlara uygun şeffaf bilançolar hazırlama yolunu seçeceğinden dolayı kayıt dışılığın azalması yönünde bir gelişim beklenmektedir.

Kurumsal yönetim kavramı ülkemizde çok yenidir. Şu anda SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri yönergesi çerçevesinde İMKB şirketlerine uygulanan kurumsal yönetim

ilkelerinin Basel II kriterlerinin uygulanmaya başlaması ile şirketlerde uygulanmaya başlamasının artması beklenmektedir. Kredi derecelendirme notuna direkt olarak etki edecek olan kurumsal yönetim ilkeleri şirketlerin gelişimi ve rekabete hazır olmaları için uygun bir araç olacaktır.. Kredi derecelendirme notu için olmazsa olmaz şartlarda bir tanesi olan kurumsal yönetim notunun varlığı kredi derecelendirme notunu arttırmazken yokluğu firmanın kredi derecelendirme notunu olumsuz olarak etkileyecektir.

Basel II'nin etkilerinden bir tanesi de kredi fiyatının kredi riski ile olan ilişkisinin daha da güçlenmesidir. Bankalar riske göre fiyatlamaya daha fazla ağırlık vereceklerdir. Kredi derecelendirme notu reel sektör için önemli bir gösterge kriteri ve istihbarat aracı olacaktır. Basel II ile birlikte her firmanın kredi derecelendirme notu olacak ve daha düşük kredi fiyatları, ancak iyi (yüksek) rating notu almış firmalar için mümkün olacaktır. Basel II uygulamaları ile birlikte, artık kredi maliyetleri geleneksel kredi sürecinden farklı olarak, bilimsel olarak hesap edilmiş risk düzeyleri ile doğru orantılı olarak değişecektir. Kurumsal yönetim ilkelerine uyum göstermiş kayıt dışı faaliyetlerini kayıt altına almış, iyi kredi derecelendirme notu almak için sermaye yapılarını güçlendirmiş ve uluslararası standartlarda güvenilir ve şeffaf finansal tablolar üreten KOBİ'ler daha düşük maliyetle kredi kullanabilecektir.

Kredi derecelendirme notu vermek için yerel kredi derecelendirme kuruluşları BDDK'dan izin alarak faaliyet göstereceklerdir. Bankalar, ileri ölçüm yaklaşımlarını kullanmaya başladıktan itibaren kredi derecelendirme notu verebileceklerdir BDDK'nin anket çalışmalarından çıkan sonuca göre bankacılık sektörünün genelinin ileri ölçüm yaklaşımlarını yoğun olarak kullanmaya başlamaları 2011 - 2012 yıllarından itibaren olacaktır. . Bankalar, kendileri not verene kadar kredi derecelendirme şirketlerince verilen notları kabul edeceklerdir.Kredi derecelendirme notu olmayan firmalar %100 risk ağırlığında değerlendirilecektir. KOBİ'lerin perakende portföyde değerlendirilen ve tutarı 1,000,000 EUR'yu aşmayan kredileri ise %100 risk ağırlığında değerlendirilecektir. Risk azaltıcı teminatlar ile bu oran daha da aşağılara çekilebilecektir.

Basel II süreci başlamıştır ve 1 Ocak 2009'dan itibaren uygulanmaya başlanacaktır. Gerek çalışma içerisinde verilen anket sonuçlarına ve gerekse finans sektörünün tespitlerine dayanılarak KOBİ'lerimizin henüz hazırlıkları tamamlamadığı ve hatta hiç başlamadığı gözlemlenmektedir. Ülke ekonomisi, istihdam ve istikrar için önemli bir yere sahip olan KOBİ'ler, Basel II sürecinde uluslararası rekabete hazır olmak ve Basel II'ye uyum sürecini hızla tamamlamak zorundadırlar. Basel II kriterlerine uyum gösteremeyen firmaların kredi maliyetleri artacak, rekabet güçleri azalacak ve doğal olarak büyüme süreçlerinde yavaşlama ile pazar payı kaybı riskleri ile karşılaşacaklardır.

Basel II kriterleri bankacılık ve kredi verme tekniklerinde köklü bir değişime neden olacaktır. Bu değişimden kredi kullananlarda etkilenecektir. Değişime uyum sağlayamayan bankaların kredi verme, çok sayıda kredi kullanan kişi ve kuruluşun da kredi kullanma olanaklarının daralmasına sebep olması beklenmektedir

Bir önceki bölümde yer alan anket çalışması sonuçlarına göre Basel II'yi daha önce duyan firmalar çoğunlukta olmakla birlikte ne zaman devreye gireceğini bilenler azınlıktadır. Ankete katılan firmaların %96'sı finans kuruluşlarından kredi kullanmaktadırlar ve tamamının cirosu 50 Milyon EUR'nun altındadır.

Ankete katılanların çoğunluğu Basel II hakkında bir eğitim/tanıtım kitapçığı okumamış ve eğitim almamıştır. Ankete katılan firmaların çok büyük bir çoğunluğunun personeli arasında Basel II konulu eğitim almadığı gözlemlenmektedir. Basel II hakkında herhangi bir tanıtım/eğitim kitapçığı okumayan firma sahipleri veya yetkilileri firmalarını Basel II'ye hazırlayamazlar. Basel II ile ortaya çıkan fırsat ve tehditlerden haberdar değildirler.

Kurumsal yönetim ilkeleri hakkında bilgi sahibi olanların oranı da oldukça düşüktür. Kurumsal yönetim ilkeleri hakkında eğitim/tanıtım kitapçığı okuyan ve/veya eğitim alan firma sahipleri de azınlıktadır. Firmaların derecelendirme notlarına direkt etki edecek olan kurumsal yönetim ilkeleri hakkında bilgi sahibi olmayan firma yetkilileri firmalarının kredi derecelendirme notuna olumsuz etki edebileceklerdir. Keza anket

sonuçlarına göre kurumsal yönetim ilkelerine tam uyumun kredi derecelendirme notuna etkisini bilenler azınlıktadır. %80 gibi büyük bir çoğunluk etkinin ne olacağını bilmemektedir.

Ankete katılan firmaların %84'ü Basel II için hazırlık yaptırmayı düşünmezken %86'sı ise kredi derecelendirme çalışması yaptırmayı düşünmediğini belirtmiştir. Basel II hakkında az bilgi sahibi olan firmalar hazırlık yapmayarak Basel II fırsatlarından faydalanamayacaklardır. Kredi derecelendirme notu olmayan firmanın kredileri Basel II öncesi olduğu gibi %100 risk ağırlığı grubuna dahil edilecek ve firmasının bilanço gücünden olumlu yönde faydalanamayacaktır.

Ankete katılanların büyük bir çoğunluğu Basel II ile birlikte mevcut kredi limitlerinin ve teminatlarının ne ölçüde etkileneceğini bilmemektedir. Yine büyük çoğunluk kredi risk priminin kredi fiyatlarını ne ölçüde etkileyeceğini bilmemektedir. Bu konuda bilgi sahibi olan firmalar kendilerini hazırlayarak kredi fiyatları ve kredi limitleri konusunda avantajlı konuma geçebilirler.

Kurumsal yönetim ilkelerinin sağlayacağı fayda ve farkındalık, şirketlerin bu konuda öncü olmalarıyla daha etkin bir şekilde ön plana çıkacaktır. Özellikle bilgi ekonomisi içerisinde, sermaye piyasalarındaki gelişmelerin gereği ve hatta sermaye piyasalarının geleceği içinde kurumsal yönetim ve kredi derecelendirme önemli bir ivme olarak kendini gösterecektir.

Bu doğrultuda finans sektöründe yeterli ve etkin denetimin yapılamamış ve sektörün kendi risklerini doğru ölçememiş olması finans sektöründeki krizlerin temel nedenlerinden olduğu değerlendirilmiştir. Ülkemizin, ekonomik ve mali istikrarının sürdürülebilmesi için finans sektörünün sağlıklı işlemesi son derece önem arz etmektedir. Basel II ile sağlanmak istenenlerden KOBİ'lerimiz kadar finans sektörümüz de etkilenecektir. Bu değişime ayak uyduran finans kuruluşları risklerini daha iyi ölçmeye ve tüm risklerini resmi otoritenin belirleyeceği yöntem ile şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşmaya başlayacaktır. Resmi otoritenin denetim gücü artacak ve aynı zamanda bu süreç piyasa disiplininin sağlanmasına yardımcı olacaktır. Değişime ayak

uyduramayan finans kuruluşlarının zamanla kredi verebilme güçleri azalacak ve bu durum rekabet güçlerinin zayıflamasına sebebiyet verebilecektir.

Bankaların, OECD kulüp kuralının kalkması ile T.C. Hazine'sinin yabancı para cinsinden tahvil ve bonoları için sermaye ayıracak olmaları ve daha önce sermaye yeterlilik oran hesaplamalarına dahil edilmeyen operasyonel riskide hesaplamalarda dikkate alacak olması bankaların sermaye yeterlilik oranlarını oldukça önemli oranda aşağıya çekeceği yapılan sayısal etki çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Özellikle, bankaların aktiflerinde yer alan T.C. Hazine'si yabancı para cinsinden tahvil ve bonolarının, bankalarının sermaye yeterlilik oranlarını oldukça düşüreceği hesaplanmıştır. Bu durumun, bankaların kredi verebilme imkanlarını azaltacağı ve dolaylı olarak maliye ve para politikalarının etkileneceği resmi kurumlar tarafından beyan edilmiştir. Kurumsal yönetim ve kredi derecelendirmesi yanı sıra uluslararası standartlarda mali tablolar üretilmesi gibide Basel II'nin çok önemli kriterlerinin yasal zemine oturtulması için çok önemli hareket noktası olacak yeni "Türk Ticaret Kanunu" yasa tasarısının henüz yasalaşmamış olması, Basel II'ye resmi olarak geçişin gecikmesinin sebeplerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Basel II, gelişmiş ülkeler standartlarına uygun olarak hazırlanmış bir uzlaşdır. Gelişmekte olan ülkelerin Basel II'ye uyum süreci daha uzun ve zor olabilecektir. Durum böyle iken yüksek standartlara sahip AB ülkelerinin tamamında resmi geçişin başlayamamış olması bizim gibi gelişmekte olan ülkelere , Basel II kriterlerine hazırlık ve uyum sürecinin zor olacağına dair önemli bir işarettir. Basel II'ye geçişin 1 Ocak 2008 tarihinden 1 Ocak 2009 tarihine ertelenmesinin sebepleri de yukarıda bahsedilen konulardır.

Ekonomik büyümemizde mali istikrar kadar reel sektöründe istikrar içerisinde olması son derece önemlidir. Reel sektörün en önemli oyuncularından KOBİ'lerimiz ekonomik büyümemizde itici kuvvetlerden bir tanesidir. Basel II ile başlayacak olan değişime uyum göstermenin KOBİ'ler için hayati önem taşıdığı görülmektedir. Basel II kriterlerinin tamamına henüz hazır olmayan KOBİ'lerimiz, kriterlere uyum sağlamaları durumunda, tüm faaliyetlerini kayıt altına alabilme, UFRS'ye uygun mali tablolar üretebilme , kurumsal yönetim ilkelerine uyum ile yönetim kalitelerini yükseltebilme , finans kuruluşları ile sağlıklı ve düzenli kredi ilişkisine girebilme konularında yetkin ve avantajlı konuma gelebileceklerdir. Bu yetkinlik işletmelerin stratejik iş planlarında

menkul kıymet borsalarını ön plana çıkarmalarına yardımcı olabilecektir. Küresel rekabet karşısında her türden işletmelerimiz ve KOBİ'lerin rekabet stratejileri içinde bu açıdan sermaye piyasalarının sağlayacağı avantajları değerlendirmeleri gerektiğinin de altı çizilmelidir.

Küreselleşme ile birlikte çok hızlı hareket eden küresel sermayeden, doğrudan veya dolaylı olarak yatırım çekebilmek ve Türkiye sermaye piyasalarından faydalanmak için Basel II ile entegrasyon daha da önem arz eder hale gelmektedir. Basel II ile entegrasyon, KOBİ'lerin halka arz şartlarını yerine getirmek için, gerekli düzenlemeleri yapabilme yetkinliklerini arttırıcı etken olabilecek ve KOBİ'leri küresel rekabete hazır duruma getirebilecek önemli bir unsurdur. Basel II kriterlerine uyum sağlanması ile ilerleyen dönemlerde KOBİ'lerin halka arz konularına daha fazla önem vermeleri ve sermaye piyasalarının sağladığı avantajlardan daha fazla faydalanmaları beklenmektedir.

KOBİ'lerin, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde kurumsallaşmaya önem vermeleri, güvenilir ve şeffaf bir yapıya ulaşmaları, uluslar arası standartlarda mali tablolar üreterek bu tabloları bağımsız denetçilere onaylatmaları, esas faaliyet konularında çalışmalarını, kayıt dışı ekonomik faaliyetlerden kaçınmaları, Basel II'de kabul edilebilir teminatları tercih etmeleri, sermaye yapılarını güçlendirmeleri, bilgi sistemleri alt yapılarını güçlendirmeleri, insan kaynaklarına yatırım yapmaları ve işletme stratejilerine sermaye piyasalarının avantajlarından faydalanmayı eklemeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda riskin gözetiminden denetimine ve bunların nasıl yönetileceğine dair olgular ön plana çıkmaktadır.

BASEL II ANKETİ

Sayın

Bu anket formu, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde **"Basel II, Değişim ve Hazırlıklar , KOBİ'lere Muhtemel Etkileri"**

adını taşıyan ve Yrd. Doç. Dr. Adil Salepçioğlu denetiminde, tarafıma yapılacak Yüksek Lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Elde edilecek bilgilerin başka herhangi bir amaç ve niyetle kullanımı kesinlikle söz konusu değildir. Ayrıca firma isimlerinden ve anketi cevaplayan kişilerin isimlerinden söz edilmeyecektir. Her ifade de sizin düşüncelerinize en çok uyan cevaba tıklamanız yeterli olacaktır. Anketi cevapladıktan sonra aşağıdaki mail adresine göndermenizi rica ederim. İlgü ve katılımınız için teşekkür ederim.

Danışman: Dr.M. Adil Salepçioğlu

Hazırlayan: M.Baş KARAKURT

Maltepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme MBA Yüksel Lisan Programı

<mailto:bkarakurt@ovakbank.com.tr>

	EVET	HAYIR	KISMEN
1 Basel II'yi daha önce duydunuz mu?	☐	☐	☐
2 Basel II'nin ne zaman devreye gireceğini biliyormusunuz?	☐	☐	☐
3 Basel II ile ilgili herhangi bir tanıtım/egitim kitapçığı okudunuz mu?	☐	☐	☐
4 Basel II ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	☐	☐	☐
5 Şirket çalışanlarınızdan Basel II ile ilgili eğitim alan var mı?	☐	☐	☐
6 Kurumsal Yönetim İlkeleri Hakkında bilginiz var mı?	☐	☐	☐
7 Kurumsal Yönetim ile ilgili herhangi bir eğitim/tanıtım kitapçığı okudunuz mu?	☐	☐	☐
8 Kurumsal Yönetim ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	☐	☐	☐
9 Şirket çalışanlarınızdan Kurumsal Yönetim ile ilgili eğitim alan var mı?	☐	☐	☐
10 Kurumsal Yönetim İlkelerine tam uyumun kredi derecelendirme notunuza etkisinin ne olacağını biliyor musunuz?	☐	☐	☐
11 Basel II için şirketinizde hazırlık çalışmaları yapıyor musunuz?	☐	☐	☐
12 Basel II öncesi şirketiniz için kredi derecelendirme çalışması yapmayı düşünüyor musunuz?	☐	☐	☐
13 Basel II ile şirketinizin mevcut kredi limitlerinin ve teminatlarının ne ölçüde etkileneceğini biliyor musunuz?	☐	☐	☐
14 Basel II ile birlikte, şirketinizin kredi risk primini ve dolayısıyla kredi kullanım fiyatlarınızın ne ölçüde etkileyeceğini biliyor musunuz?	☐	☐	☐
15 Basel II ile birlikte devreye girecek olan Kurumsal, Kurumsal KOBİ ve Perakende KOBİ kredi kriterlerini biliyormusunuz?	☐	☐	☐
16 Finans kurumları ile kredi ilişkiniz var mı? (Kurumsal, ticari, işyeri ve araç, murabaha, ihracat YTL/YP, teminat mektubu ve akreditif kredisi vb)	☐	☐	☐

Kaynaklar :

- Aksel, Kaan. (2001) "Finansal Kurumlarda Operasyonel Riskin Ölçümü" Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı :21.
- Aras, Güler. (2007) Deloitte, Basel II Sürecinde KOBİ'ler İçin Yol Haritası , İstanbul, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_ceo_Basel2KOBiler_250707.pdf (Erişim Tarihi 29 Ağustos 2007).
- Aras, Güler. (2005) Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci , İstanbul.
- Aydın, Eyüp Vural.(2007) BASEL II Standartları ve KOBİ'lere Etkileri,MÜSİAD Yayınları, İstanbul, http://www.musiad.org.tr/img/yayinlarRaporlar/cep_kitaplari_23.pdf?yayinRapor=52&k=6 (Erişim Tarihi 29 Ağustos 2007) .
- Babuşcu, Şenol ve .Adalet Hazar.(2007) Basel II ve Şirketler Üzerindeki Etkileri , Ankara , <http://www.akademiegitim.com.tr/makale.php?islem=detay&makaleid=49> (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007).
- Basel Committee on Banking Supervision, (2005) Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks , İsviçre, <http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf?noframes=1> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- BDDK. (2007) BASEL II Basın Açıklaması., Ankara, http://www.bddk.org.tr/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/349623_07_2007.pdf (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007).
- BDDK Araştırma Dairesi,(2005) 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı – Basel II, Ankara, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- BDDK,(2004) Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslar arası Düzeyde Birbiriyle Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı). Gözden Geçirilmiş Düzenleme (Türkçe Çeviri), Ankara http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1249Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).

- BDDK,(2004) Basel-II Sayısal Etki Çalışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu , Ankara,
<http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1254QIS-TR.pdf> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- BDDK, (2006) Bankacılık Sektörü Basel II Gelişme Raporu , Ankara,
http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1266ilerleme_raporu_degerlendirmesi_19062006.pdf
(Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- BDDK Araştırma Dairesi, (2005) Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları,
Ankara, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1264Basel2_2.Anket_Calismasi_Sonuclari.pdf
(Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Beşinci, Murat.(2005) “KOBİ’ler İçin Kritik Bir Dönemeç : Basel II” İstanbul,
http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=608 (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007).
- Bilgin, Tevfik.(2005) “Basel- II’ye geçiş yol haritasına ilişkin Tevfik Bilgin’in konuşma metni”, 2005.,
http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1323baskan_sunum.pdf (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007).
- Candan, Hasan ve Alper Özün ,(2006) , Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II , Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları, İstanbul.
- Darman, Güler Manisalı, (2007) “Aydın Konuğu”, TKYD E Dergi, İstanbul, Ekim 2007 Sayı :43
http://www.tkyd.org/e-bulten/ekim_2007/bulten.html (Erişim Tarihi 31 Ekim 2007)
- Deloitte Türkiye,(2007) Basel II KOBİ’ler İçin Hem Risk Hem De Fırsat ,İstanbul,
http://www.deloitte.com/dtt/press_release/0.1014.cid%253D168491.00.html (Erişim Tarihi 29
Ağustos 2007)
- Demirbaş Mahmut ve Süleyman Uyar. (2006) Kurumsal Yönetim İlkeleri ve Denetim Komitesi, Güncel
Yayıncılık, İstanbul.
- Eken, M Hasan,(2006) .. "The Effects of Basel II on Banks' Credit Pricing Activities and
Implications for Turkish Banks", International Finance Symposium 2006, May 25-26 2006,
İstanbul , http://www.tuhis.org.tr/dergi/cilt20_21sayi6-1/cilt20_21_sayi6-1_bolum3.pdf (Erişim
tarihi 29 Ağustos 2007)
- Erol, Süleyman.(2005) “ Basel II Piyasa Disiplini Sağlar mı? Ne Kadar Piyasa Disiplini O Kadar Yasal
Disiplin”. Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Eylül-Ekim 2005, Sayı :44.

İMKB. (2007) http://www.imkb.gov.tr/endeksler/kurumsal_yonetim.htm (Erişim tarihi 31 Ekim 2007).

İMKB. (2007) <http://www.imkb.gov.tr/halkaarz/pazarlar.htm> (Erişim tarihi 31 Ekim 2007).

“İyi Şirket” Danışmanlık,(2005). İMKB 100 Şirketleri Kurumsal Yönetim Araştırması. , İstanbul ,
<http://www.iyisirket.com/Rapor/İMKB100.doc> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).

Kaçar, Ahmet,(2004). “Basel II Perspektifinde Türk Bankacılık Sektörünü ve Reel Sektörü Bekleyen Olası Gelişmeler”, İstanbul, Active Academy 2.Uluslararası Finans Zirvesi 2-3 Aralık 2004, İstanbul.

Küçük, Erol.(2006) “BASEL-2, Blok-3: Bilgilendirme Yoluyla Şeffaflığın Arttırılması ve Piyasa Disiplininin Sağlanması” Finanskulüp ,
http://www.finanskulup.org.tr/html/makale/coskun_kucukozmen_2.html (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007)

Oktay, Ertan ve Adil Salepçioğlu , (2006) Küresel Rekabet Karşısında İşletmelerin Rekabet Stratejileri Küresel Ekonomi İçinde Sermaye Piyasaları ve İşletmelerimiz , 5.Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi 15-17 Haziran 2006, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Perşembe , Ali. 14 Ekim 2006, Dünya Gazetesi .

Rajashekhar, H.S.(2004) “ Basel II Uygulaması – Önemli Noktalar ve Pratik yaklaşımlar” İstanbul, Active Academy 2.Uluslararası Finans Zirvesi konuşma metni., 2-3 Aralık 2004, İstanbul.

Salepçioğlu, Adil.(2007) “Tofaş’ın Kurumsal Yönetim Derecelendirmesi ve İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi”, Tofaş Gazete, Kasım 2007, Sayı : 66, S:7,.

Salepçioğlu,Adil.(2007) “ Koç Holding Bizden Haberler Dergisi, Haziran 2007 ,Sayı: 349
http://www.koc.com.tr/NR/rdonlyres/30116130-6E68-421C-8A93-40CEEB215672/8341/KBH_349.pdf (Erişim tarihi 31 Ekim 2007).

Salepçioğlu, Adil.(2007) “Kurumsal Yönetim Uygulamaları Tofaş’a Prestij Sağlıyor” Tofaş Gazete, Nisan 2007,Sayı : 59 , S:8.

Salepçioğlu, Adil. “Tofaş’ta Hissedar İlişkilerine Bakış”, TKYD. E-Dergi Eylül 2006, Sayı: 31
<http://www.tkyd.org/e-bulten/TKYDEylul2006Edergi.pdf> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).

- SPK,(2007) Derecelendirme Faaliyetleri ve Derecelendirme Kuruluşları, İstanbul.
<http://www.spk.gov.tr/msd/derkur/index.html>. (Erişim tarihi 31 Ekim 2007).
- SPK.(2003,2005) Kurumsal Yönetim İlkeleri , İstanbul.
http://www.spk.gov.tr/ofd/KurumsalYonetim/kurumsal_yonetim_ilkeleri.pdf , (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Şirvan, Nesrin.(2006) Kredi Derecelendirme ve Makro Ekonomi , İstanbul.
- TBB Basel II Yönlendirme Komitesi (2004) Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri , İstanbul,
http://www.tbb.org.tr/turkce/yayin/Konferans_KOBI_Kitapciği.pdf (Erişim tarihi 15 Şubat 2007)
- TCMB,(2005) “Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri” , Finansal İstikrar ve Basel II'nin Etkileri Konferansı , 16-18 Mayıs 2005 , İstanbul,
<http://www.tbb.org.tr/turkce/duyurular/tbb/MB%20Finansal%20istikrar%20ve%20Basel%20II%20170505.doc> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Teker, Dilek Leblebici.(2006) Bankalarda Operasyonel Risk Yönetimi, Literatür Yayımcılık, İstanbul..
- Teker,Dilek Leblebici ve Burç Ülengin, (2005) “Bankacılıkta Operasyonel Risk Ölçüm Modellerinin Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bir Bankaya Uygulanması.” İTÜ Dergisi, Aralık 2005 Cilt:2, Sayı:1.
- Temizel, Fatih.(2007).” Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi,”. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:20 Sayı:6 Cilt 21: Sayı :1 Mayıs – Ağustos 2007 http://www.tuhis.org.tr/dergi/cilt20_21sayi6-1/cilt20_21_sayi6-1_bolum3.pdf (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007) .
- TKYD ve Deloitte ,(2007) Nedir Bu Kurumsal Yönetim İlkeleri, İstanbul,
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Nedir%20bu%20kurumsal%20yonetim.pdf>
(Erişim tarihi 30 Eylül 2007).
- Türker, Sibel.(2007) “Deloitte 'Basel II Sürecinde Kobi'ler için Yol Haritası' Raporunu Yayınladı” İstanbul, . <http://www.haberler.com/deloitte-basel-ii-surecinde-kobi-ler-icin-yol-haberi/>
(Erişim Tarihi 29 Ağustos 2007).

- TÜSİAD, (2002). Kurumsal Yönetim En İyi Uygulama Kodu: Yönetim Kurulunun Yapısı ve İşleyişi, İstanbul,
[http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/22F8BB0C9381749BC225733E003ECA3F/\\$FILE/kurumsalyonetim.pdf](http://www.tusiad.org/tusiad_cms.nsf/LHome/22F8BB0C9381749BC225733E003ECA3F/$FILE/kurumsalyonetim.pdf) (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Yalçın Haluk vd, (2006) PWC Türkiye V. Çözüm Ortaklığı Platformu, Şirket Derecelendirmesinde Basel II Perspektifi, İstanbul, <http://www.vergiportali.com/doc/21122006BASELII.pdf> (Erişim tarihi 29 Ağustos 2007).
- Yayla, Münir ve Yasemin Türker Kaya (2005) Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci BDDK ARD Çalışma Raporları 2005/3 , Ankara, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.pdf (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Yetim, Sedat ve Aslı Balcı (2005) Basel-II Ulusal İnisiyatif Alanlarının Anlaşılmasına Yönelik Açıklayıcı Rehber, BDDK ARD Çalışma Raporları 2005/8 , Ankara, <http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/12622005-8.pdf> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).
- Yüksel, Ayhan. (2005) Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri, BDDK Araştırma Raporları, 2005/4, Ankara, <http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Basel II SME.pdf> (Erişim tarihi 15 Şubat 2007).